

Riksdagens protokoll

1984/85:48

11 december 1984

Debatter m. m.

Tisdagen den 11 december

Statlig fastighetsskatt, m. m.	3
Svar på interpellation	
1984/85:23 av Kjell Mattsson (c) om det aviserade förslaget om fastighetsskatt på egna hem och fritidshus	54
Omorganisation av regionmusiken och Rikskonserter	74
Stöd till politiska partier och allmänna val	92
Tullagstiftningen	94
Anställdas förvärv av aktier i vissa fall, m. m.	97
Meddelande om frågor	
1984/85:295 av Wiggo Komstedt (m) om beställning i Norge av en ny tågfarja	108
1984/85:296 av Gunnar Hökmark (m) om grundlagsstadgat integritetsskydd för enskilda	109
1984/85:297 av Ulla Tillander (c) om rätten att närvara vid intervjuer med utrikesministern	109
1984/85:298 av Rune Evensson (s) om arbetsförhållandena för TV-personal som tillhör politiskt parti	110
1984/85:299 av Alf Wennerfors (m) om bättre service hos Systembolaget	110
1984/85:300 av Hugo Bergdahl (fp) om prövningen av Folke Pudas trafiktillstånd	110

Avgjorda ärenden

Tisdagen den 11 december

Skatteutskottets betänkande

1984/85:17 Statlig fastighetsskatt m. m.	3
---	---

Bostadsutskottets betänkande

1984/85:8 Ändringar i bestämmelserna om räntebidrag till följd av fastighetsskatten m. m.	3
---	---

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1984/85:9 Ändring i bestämmelserna om kommunalt bostadstillägg till folkpension	3
---	---

Kulturutskottets betänkande

1984/85:7 Omorganisation av regionmusiken och Rikskonserter	74
---	----

Konstitutionsutskottets betänkanden

1984/85:16 Svenska kyrkans centralstyrelsens rättsliga ställning	92
1984/85:17 Tilläggsbudget I: stöd till politiska partier och allmänna val	92

Skatteutskottets betänkanden

1984/85:18 Ändring i lagen med tulltaxa och tullagen m. m.	94
1984/85:21 Beskattning vid anställdas förvärv av aktier i vissa fall, m. m.	97

1984/85:48

Tisdagen den 11 december

Kl. 10.00

1 § Justerades protokollet för den 3 innevarande månad.

2 § Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1984/85:269–274 till socialutskottet

3 § Föredrogs men bordlades åter
Finansutskottets betänkanden 1984/85:6 och 7
Justitieutskottets betänkande 1984/85:13
Lagutskottets betänkanden 1984/85:11 och 13
Utrikesutskottets betänkanden 1984/85:2, 4, 5 och 7
Socialutskottets betänkanden 1984/85:5–7 och 10
Näringsutskottets betänkande 1984/85:10

4 § Statlig fastighetsskatt, m. m.

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1984/85:17 om statlig fastighetsskatt m. m. (prop. 1984/85:18, prop. 1983/
84:178 delvis, prop. 1984/85:23 delvis och prop. 1984/85:80 delvis),

bostadsutskottets betänkande
1984/85:8 om ändringar i bestämmelserna om räntebidrag till följd av
fastighetsskatten m. m. (prop. 1984/85:85 delvis) samt

socialförsäkringsutskottets betänkande
1984/85:9 om ändring i bestämmelserna om kommunalt bostadstillägg till
folkpension (prop. 1984/85:85 delvis).

Interpellation

1984/85:23 av Kjell Mattsson (c) om det aviserade förslaget om fastighets-
skatt på egna hem och fritidshus

skulle besvaras i samband med behandlingen av bostadsutskottets betänkande 1984/85:8.

Anf. 1 TALMANNEN:

Skatteutskottets betänkande 17, bostadsutskottets betänkande 8 och socialförsäkringsutskottets betänkande 9 debatteras i ett sammanhang.

Anf. 2 Förste vice talman INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Jag kommer i mitt anförande att yrka återförvisning av förslaget till fastighetsskatt till skatteutskottet för ytterligare beredning. Skulle detta yrkande falla yrkar jag bifall till reservationerna 1, 2 och 3 vid skatteutskottets betänkande 17. De innebär avslag på förslaget till fastighetsskatt och upphävande av hyreshusavgiften. Vidare inryms ett andrahandsyrkande om befrielse från fastighetsskatten för Nobelstiftelsen och jämförbara stiftelser.

Då propositionen om fastighetsskatten lades på riksdagens bord brännmärkte samtliga borgerliga partier bristen på grundlagsenlig beredning med hänvisning till bl. a. lagrådets även i detta avseende utomordentligt kritiska yttrande i våras.

När sedan förslaget behandlades i skatteutskottet försökte vi reparera bristerna i beredningsavseende. Utöver de synpunkter som förelåg i våra egna motioner inhämtades yttranden från bostadsutskottet och, vad vissa integritetsaspekter beträffar, från konstitutionsutskottet. Vidare hördes företrädare för en rad uppvaktande organisationer. Dessutom begärde vi från borgerligt håll att institutionen för fastighetsekonomi vid Tekniska högskolan skulle utreda vissa frågor rörande kapitalkostnadsutvecklingen. Detta förslag biträdades av socialdemokraterna i skatteutskottet. Jag vill gärna framhålla att vi satte mycket stort värde på detta.

KTH:s utredning, liksom vad de uppvaktande organisationernas företrädare framhöll, bekräftade den kritik i sak vi fört fram i våra motioner.

Sedan skatteutskottet justerat sitt betänkande har emellertid en rad ytterligare omständigheter framkommit. Dessa visar med skrämmande tydlighet bristen i att det aktuella förslaget om fastighetsskatt och de konsekvensändringar som senare förslagits inte i sin helhet utsatts för utredning, remissbehandling och lagrådsgranskning.

Således har en proposition lagts som innebär att aktiebolag i fortsättningen slipper den garantiskatt som innebär att kommunalskatt alltid skall betalas på 1,5 % av taxeringsvärdet. Detta gynnar främst SABO-företagen – den s. k. allmännyttan – för vilka garantiskatten i praktiken varit den enda effektiva skattebelastningen. Däremot uppkommer ingen motsvarande skattelindring för småhus eller för flertalet privata hyresfastigheter. Tvärtom kan fastighetsskatten leda till att inte bara fastighetsskatt uttas, utan att också garantiskatten blir effektiv.

I en annan proposition föreslås särskild kompensation för fastighetsskatten i fastigheter med statliga räntesubventionerade lån. Trots att bostadsutskottet behandlat och justerat förslaget två gånger och den andra gången

*Statlig
fastighetsskatt,
m. m.*

rättat till rena räknefel, framkommer dagligen uppgifter om kvarstående allvarliga brister. Kompensationen är uppenbarligen så konstruerad att allmännyttan systematiskt gynnas medan enskilda ägda fastigheter lika systematiskt missgynnas. Skillnaden mot enskilda fastighetsbolag uppges ligga mellan 7:50 och nästan 14 kr. per kvadratmeter bostadsyta – en väsentlig skillnad. Denna skillnad tycks till yttermera visso vara avsiktlig, om man får tro en intervju i Vår Bostad från denna månad med Jan Danneman, som är förhandlingschef på Hyresgästernas riksförbund. Han säger: "SABO-företagens krav (på hyreshöjningar) låg på 7–10 %. Och nu skall pengar från fastighetsskatten hjälpa dem att klara sig med hälften. Bland annat gör man om räntebidragsskalorna så att företagen får lägre ränteutgifter under 1985." Detta skulle alltså gälla allmännyttan men däremot inte de privatägda hyresfastigheterna.

Ytterligare flagranta brister ur skattesynpunkt finns i kompensationspropositionen. Dess förslag innebär inte bara att lika behandlas olika utan också ett krångel och en ogenomtränglighet som gör det av lagrådet tidigare påtalade krånglet i det ursprungliga förslaget till fastighetsskatt till en mild västanfläkt. Till detta kommer olika behandling i fråga om den vinstdelningsskatt som skall finansiera de s. k. löntagarfonderna. Allmännyttan är helt befriad från denna skatt, medan bostadsförvaltande bolag i övrigt kan drabbas utomordentligt hårt. I de yttersta av dessa dagar har således uppgifter sipprat ut från den statliga bostadskommittén som visar att allmännyttan i år skulle ha avkrävts 500–600 milj. kr. om även denna hade omfattats av skatten. Det skulle i så fall ha inneburit att allmännyttan skulle ha behövt kräva hyreshöjningar på ungefär 10 kr./m². Samtidigt kan bostadsförvaltande bolag träffas av en vinstdelningsskatt på 80 kr./m² för nyproducerade fastigheter, trots att de inte har någon som helst möjlighet att kompensera sig för skatten, eftersom allmännyttan är hyresledande.

Sammantaget har således förslag lagts fram och uppgifter framkommit som visar att kombinationen bruksvärdeshyra, vinstdelningsskatt, ny fastighetsskatt, olikformig behandling vid kompensation för denna och förslaget om borttagande av kommunal garantibesättning för aktiebolag kan leda till en utslagning av enskilda företag på bostadsmarknaden.

Till det jag nu nämnt kommer de brister som bl. a. lagrådet tidigare påtalat och som i princip betyder att boende utan räntesubventioner, t. ex. i villahushåll, genom skatten tvingas betala även andra hushålls boendekostnader utan minsta hänsyn till hushållens inkomster eller ekonomiska situation. Lika fall kan komma att behandlas olika, samtidigt som bärkraftsprincipen frångås.

Det förtjänar också påpekas att skatter och subventioner som får otillbörlig verkan från likabehandlingssynpunkt även innebär en kapitalförstörelse för berörda enskilda personer eller företag. Så blir fallet om de slås ut från marknaden genom denna olika behandling av allmännyttan i förhållande till övriga fastigheter.

Enskilda företag och enskilda personer har i princip rätt att påräkna ett rimligt skydd för sin egendom enligt artikel 1 i 1952 års tilläggsprotokoll till

Europakonventionen. Enskilda företag och medborgare skall också vara fredade mot en otillbörlig olikabehandling från statens sida när det gäller lagstiftnings- eller beskattningsåtgärder som rör deras egendom. Detta följer av artikel 14 i huvudkonventionen.

De skillnader som uppstått mellan den hyresledande allmännyttan och enskilt ägda fastigheter har med de framlagda förslagen nått sådana proportioner att dessa bestämmelser i Europakonventionen kan bli aktuella att återropa om skatten trots allt skulle drivas igenom. Det är också fråga om en helt ny skatt, av grundskattenatur, som t. o. m. skulle kunna få direkt konfiskatoriska konsekvenser – alltså drabba själva skattekällan.

Herr talman! Våren 1982, för drygt två och ett halvt år sedan, avvisade de borgerliga ledamöterna av denna kammare själva en borgerlig proposition om en hyreshusavgift. Man gjorde det under hänvisning till att propositionen inte varit föremål för sedvanlig beredning och remissbehandling. Sedan hösten 1982, då den socialdemokratiska regeringen bildades, har denna regering haft mer än två år på sig för erforderlig beredning och remissbehandling – ändå har man underlåtit detta. Förslaget bör därför remitteras till skatteutskottet för ytterligare beredning när det gäller bl. a. vad neutraliteten i kostnadshänseende, näringsfriheten och Europakonventionen kräver.

Innan vi går till beslut i denna kammare måste vi alltid vara klart medvetna om innebörden i de förslag som läggs fram. Skulle ett beslut om fastighetsskatten och följdpropositionerna fattas i dag, så skulle – vågar jag påstå – ingen i denna kammare vara medveten om konsekvenserna i hela deras vidd. Det är därför, herr talman, faktiskt fråga om riksdagens anseende.

Låt mig så, herr talman, gå in på förslaget till fastighetsskatt i sak. I gamla tider fanns en rad skatter som togs ut schablonmässigt utan någon hänsyn till betalningsförmågan, utan hänsyn till om den skattskyldige var skuldsatt högt över skorstenen eller hade pengar på kistbotten. Ej heller tog man hänsyn till försörjningsbördan.

Regeringen tycks nu vara beredd att återgå till denna föråldrade typ av skatter. Alla småhusägare skall således, efter en inkörningsperiod på tre år, betala en skatt som uppgår till 0,47 % av taxeringsvärdet. Skatten, som inte är avdragsgill, skulle bli lika hög för den som bor i ett helt skuldfritt hus som för den som dras med tunga räntekostnader. Skatten skulle bli lika hög för låginkomsttagaren som för den välavlönade. Ingen som helst hänsyn tas heller till försörjningsbördan. Även fritidshus av olika slag skulle drabbas av den föreslagna skatten.

Bostadsministerns löfte från i våras, att de som köpt sina småhus under senare år skulle befrias härvidlag, har också frångåtts. Förslaget ansågs vara alltför komplicerat. Regeringen har nu "förenklat" förslaget genom att låta skatten träffa alla innehavare av småhus, mangårdsbyggnader på jordbruk eller fritidshus – även dem som får allra svårast att betala.

De som åtnjuter statliga räntesubventionerade lån avses få kompensation för skatten genom högre räntesubventioner. Men räntesubventionerna trappas av mycket snabbt för småhus – på 11–12 år mot på ca 35 år för hyreshusen. Därefter drabbar skatten med all sin kraft, samtidigt som

räntorna skall betalas fullt ut utan någon subvention.

De som köpt sitt hus i andra hand eller som av någon annan anledning, t. ex. alltför hög tomtkostnad, tvingats avstå från allt vad räntesubventioner heter, får redan från början nöjet att inte bara betala sina räntekostnader fullt ut utan också betala skatten fullt ut för att andra skall få sina räntekostnader sänkta. I praktiken kommer härigenom ungefär 80 % av alla småhus att drabbas, mot endast ca 15 % av allmännyttans bostäder. Den statliga bostadskommittén har visat att produktionskostnaden för ett småhus ligger ungefär 15 % under motsvarande kostnad för en lägenhet i en allmännyttig fastighet. Trots detta och trots att småhusägaren får vara sin egen oavlönade fastighetsskötare blir boendekostnaden väsentligt mycket högre för den som bor i det egna småhuset. Detta visar att ränte- och skattereglerna redan nu missgynnar egnahemsägande. Bostadskommittén visar också att i de fall egna hem köpts begagnade tillkommer ofta betydande kostnader för extra finansiering av köpet. Tekniska högskolans undersökning bekräftar att ökningarna av kapitalkostnaderna och speciellt räntekostnaderna under perioden 1979–1982 varit särskilt stora för lån utan statliga räntegarantier – stick i stäv mot vad som uppgivits från regeringens sida.

Det är således nonsens att påstå att småhusskatten skulle vara ett led i en solidarisk bostadspolitik. Det kan inte heller hävdas att villaägarna utgör ett privilegierat urval. Ju fler barn det finns i en familj, desto vanligare är det att man bor i småhus. Vi vet också att ju fler barn familjen har, desto sämre är i allmänhet familjens ekonomi. Nästan sju av tio barn bor i dag i småhus. Bland LO-hushållen är det också vanligare att bo i småhus än att bo i hyreslägenhet.

Det finns inga som helst sociala eller solidariska motiv för en småhusskatt. Villaägarna har som alla andra boende drabbats hårt av höjda bränslekostnader. Taxeringsvärdena har höjts, med åtföljande högre skatter. Räntor, avgifter och reparationskostnader har stigit väsentligt. Avdragsbegränsningen har tillsammans med urholkningen av skatteuppgörelsen slagit sönder många omsorgsfullt gjorda kalkyler.

Verkligheten tycks dess värre vara att småhusägande inte passar in i dagens socialdemokratiska modell. Ändå är småhusägandet en boendeform som många människor vill ha och som dessutom kräver mindre subventioner från det allmännas sida, samtidigt som det ger lägre drifts- och underhållskostnader och stort inflytande för de boende.

Går vi över till flerfamiljshusen avses alla privata hyreshus belastas med en avdragsgill fastighetsskatt på 2 % i stället för dagens mer begränsade hyreshusavgift. För allmännyttan föreslås skatten bli 1,4 %. Detta lägre uttag motiveras med att skatten för allmännyttans vidkommande inte är avdragsgill. Men den här skatten missgynnar främst de frifinansierade hus utan statliga lån som har byggts under senare år och som alltså drabbas fullt ut av fastighetsskatten, utan någon kompensation, trots att ägarna får betala hela räntekostnaden själva. Någon hyreshöjning för att kompensera skatten är i dessa fall inte möjlig, eftersom den hyresledande allmännyttan, som jag tidigare nämnde, mer än väl kompenseras genom ökade subventioner. Detta

Nr 48

Tisdagen den
11 december 1984

*Statlig
fastighetsskatt,
m. m.*

missgynnande gäller också alla äldre, enskilt ägda hyresfastigheter. Som framhållits av bl. a. Fastighetsägareförbundet och som också förefaller bekräftat av Tekniska högskolans utredning har räntekostnaderna under senare år stigit snabbare i dessa fastigheter än i de statligt belånade.

Även den olika procentsatsen för skatteuttaget – 1,4 % för allmännyttan mot 2 % för konventionellt beskattade hyresfastigheter – leder till bristande neutralitet i kostnadshänseende. En allmännyttig fastighet som inte längre får räntesubventioner skulle behöva höja hyran med 1,4 % för att få ihop till fastighetsskatten. Alla inkomster är nämligen skattefria. Går hyresgästorganisationen med på denna hyreshöjning, får också hyran i de privata fastigheterna höjas med 1,4 %. Men eftersom hyreshöjningen för de privata fastigheterna är skattepliktig täcker den inte fastighetsskatten på 2 %. Detta är inte någon nyhet för bostadsministern. Redan hösten 1982, efter valet, konstaterade han i en proposition att en eventuell fastighetsskatt för att vara neutral måste tas ut med samma procentsats i allmännyttan som i privata hyresfastigheter och dessutom vara avdragsgill i de privata fastigheterna.

Till allt detta kommer effekterna av bl. a. vinstdelningsskatten, som jag redan berört. Detta innebär beklagligt nog att regeringen med berätt mod tycks fullfölja en politik som i hög grad missgynnar enskild fastighetsförvaltning. Hur snabbt utvecklingen redan har gått visas av att endast var tionde hyreslägenhet hade offentlig hyresvärd år 1945 mot nästan två av tre i dag. Är målet en enda boendeform, allmännyttans lägenheter?

Det är vidare väl känt att lokalfastigheter, t. ex. handels- och hantverksfastigheter, hotell och restauranger, som producerats under de senaste tio åren, i stor utsträckning inte är lönsamma. Ändå avses även dessa träffas av fastighetsskatten. Enbart för att täcka fastighetsskatten skulle det krävas hyreshöjningar på 10 % eller mer, något som oftast är omöjligt genom köpmotstånd från marknaden eller på grund av fleråriga hyresavtal. Motsvarande kostnadshöjningar drabbar naturligtvis de lokalfastigheter som används i den egna rörelsen. Till detta kan dessutom komma effekterna av vinstdelningsskatten. Resultatet torde bli att bygginvesteringarna kommer att rasa ytterligare och att stora ekonomiska svårigheter uppkommer för ägarna till de lokaler som redan byggts.

Även ICA-förbundet har hört av sig till skatteutskottet. Anledningen till detta är verkligen inte svår att förstå. Trots vikande försäljning och trots vikande lönsamhet skulle en modern livsmedelshall drabbas av kostnadsökningar på 20 000–40 000 kr. om året, om fastighetsskatten införs. Samtidigt snedvrids konkurrensen genom att t. ex. lokal för livsmedelsförsäljning i samband med bensinstationer betraktas som industrilokal och därigenom undgår skatten.

Herr talman! Låt mig sammanfatta:

Förslaget till fastighetsskatt är inte bara otillräckligt berett, de uppgifter som har kommit fram visar klart att det också vilar på orättvis grund. Lika behandlas inte lika.

Förslaget strider mot skatteförmågeprincipen. Många gånger skulle de ekonomiskt sämre ställda dessutom genom skatten tvingas vara med och

subventionera ekonomiskt bättre ställda. Konkurrensen skulle snedvridas.

Många ägare till äldre privatägda fastigheter som är i behov av reparationer kommer att på alla sätt tvingas undvika reparationer, eftersom det är enda sättet för ägarna att över huvud taget kunna få ihop pengar till fastighetsskatten.

Sysselsättningen inom byggbranschen skulle på så sätt ytterligare vika. Valfriheten i boendet skulle ytterligare urholkas.

Krångel och byråkrati skulle öka, inte bara genom att lagförslaget innehåller elva olika skattealternativ utan också – detta vill jag framför allt framhålla – genom att kompensationspropositionen kommer att göra en redan svårgenomtränglig bostadspolitik totalt ogripbar såväl för den enskilde som för politikerna. Uppenbarligen kan inte ens skattens upphovsmän hantera denna skatt eller kompensationen för denna.

Den kritik som jag har framfört riktas, herr talman, ingalunda enbart mot bostadsdepartementet och dess chef. Statsdepartementen – regeringen – har samfällt ett ansvar för de propositioner som avlättes. Ansvaret vilar lika tungt på finansdepartementet för den bristfälliga skattemässiga hanteringen av såväl fastighetsskatten som bristerna i kompensationspropositionen, på arbetsmarknadsdepartementet för skattens negativa konsekvenser för sysselsättningen, på industridepartementet för skattens negativa konsekvenser för näringslivet, på bostadsdepartementet för skattens negativa konsekvenser för bl. a. svenska kyrkan och frikyrkorna samt på socialdepartementet för skattens konsekvenser för barnfamiljer, pensionärer och andra betalningssvaga grupper. Även justitiedepartementet borde ha ett ansvar för att propositionerna bereds i grundlagsenlig ordning. Skulle kammaren, trots allt, besluta om införande av en fastighetsskatt, kommer vi i händelse av en borgerlig valseger att med all kraft verka för att beslut om fastighetsskatt liksom hyreshusavgift rivs upp med omedelbar verkan.

Slutligen, herr talman, ber jag att ännu en gång få upprepa mitt yrkande om återförvisning av förslaget om fastighetsskatt till skatteutskottet för ytterligare beredning.

Anf. 3 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! I proposition 1984/85:18 föreslår regeringen införandet av en ny skatt – för vilken gång i ordningen vågar jag inte säga. Denna gång gäller det en statlig fastighetsskatt. Vägen fram till riksdagen har varit krokig när det gäller denna proposition.

Lagrådet har granskat lagförslagen, och detta förslag har därefter delvis omarbetats. Men även det nu föreliggande förslaget är värt stark kritik.

Utarbetandet av lagförslaget har inte föregåtts av någon sedvanlig utredning. Inte heller har det varit föremål för remissförfarande, bortsett från att man inhämtat yttrande från några myndigheter rörande skattens lagtekniska konstruktion och beskattningsförfarandet. Lagrådets möjligheter att bedöma det remitterade lagförslaget har därför varit begränsade.

Lagrådet säger bl. a. att den grundläggande förutsättningen för en skattelagstiftning är att denna skall vara rättvis på så sätt att lika fall skall

behandlas lika. Vidare gäller att den aktuella pålagan bör fördelas med hänsyn till de skattskyldigas ekonomiska bärkraft. Lagrådet anför också att lagstiftningen är krånglig och svårförståelig.

Kritiken från lagrådet – att den föreslagna skatten inte fördelar pålagan efter bärkraft – finner vi, i likhet med flera motionärer, relevant även när det gäller det nu föreliggande skatteförslaget. Till saken hör att de som innehar statsbelånade hus förutskickas få kompensation för skatten. Konsekvensen blir att de som redan har de högsta boendekostnaderna – vi tänker särskilt på småhusägare som finansierat sina hus utan statliga lån och egnahemsägare som under senare år förvärvat ett äldre hus – drabbas hårdast av skatten. Det rör sig ofta om flerbarnsfamiljer som redan har en svår ekonomisk situation. Även för pensionärer som amorterat ned sina lån kan skatten bli en kännbar pålaga. Lagrådets antagande att det bland de fastighetsägare – särskilt ägare av småhus – som inte finansierat sitt fastighetsinnehav genom statliga lån, kan finnas åtskilliga som har fått vidkännas kapitalkostnadsökningar jämförbara med dem som uppkommit på grund av upptrappningen av de garanterade räntorna, tillbakavisas av bostadsministern med svepande formuleringar som utskottet inte kan godta. Enligt utskottets uppfattning har lagrådet rätt, bl. a. med tanke på den snabba ökningen av det allmänna ränteläget som skett efter 1979.

Även i fråga om flerfamiljshus kommer den sammanlagda effekten av skatten och bidragen att diskriminera fastigheter som inte är statligt belånade. Därtill kommer att de olika skattesatserna – en högre för konventionellt beskattade fastigheter och en lägre för schablonbeskattade fastigheter som ofta tillhör allmännyttan – gör att de privata fastighetsägarna till följd av bruksvårdssystemet inte ens kan ta ut tillräcklig hyra för att erhålla kostnadstäckning för skatten.

Hur detta samband fungerar utvecklades ingående av bostadsministern i samband med hyreshusavgiftens införande, och skatteutskottet biträdde då hans ståndpunkt i denna fråga. I korthet gick resonemanget då ut på att en neutral skatt måste vara lika stor för alla och avdragsgill för dem som hade att ta upp ett mot skatten motsvarande belopp som skattepliktig intäkt eller möjligen lägre för den sistnämnda kategorin och icke avdragsgill för någon.

Det förefaller utskottet mycket märkligt att bostadsministern efter så kort tid lägger fram förslag som går stick i stäv mot den uppfattning han tidigare framfört. Enligt vår uppfattning finns det ingen anledning att genom en skattedifferentiering missgynna det enskilt ägda fastighetsbeståndet. Av den utredning som Tekniska högskolan utfört på uppdrag av utskottet med anledning av propositionen framgår att ökningen av kapitalkostnaderna och speciellt räntekostnaderna för lånat kapital under perioden 1979–1982 varit snabbare i det enskilda beståndet av bostadshyreshus än i det allmännyttigt ägda och att ökningen varit speciellt accentuerad i det äldre enskilda beståndet.

Vidare påvisas i utredningen att direktavkastningen under den första tioårsperioden av ett innehav till följd av räntekostnaderna ofta är låg eller t. o. m. negativ. Dessa uppgifter i utredningen vinner stöd av andra uppgifter

som läggs fram i bostadskommitténs delbetänkande. Att mot den bakgrunden belasta fastighetsbeståndet med en diskriminerande skatt förefaller enligt min uppfattning inte vara välbetänt.

Från centerns sida vill vi instämma i den kritik som lagrådet framfört. Vi anser det som helt otillfredsställande att en så invecklad proposition med ett så omdiskuterat och kontroversiellt innehåll framläggs utan att det föregåtts av någon offentlig utredning eller remissbehandling. Regeringen förbigår också den av regeringen själv tillsatta bostadskommittén.

Förslaget om statlig fastighetsskatt är från många utgångspunkter oacceptabelt och bör därför avvisas.

Som framgår av centerns partimotion yrkar vi avslag på propositionen av bl. a. följande skäl:

Fastighetsskatten höjer ytterligare skattetrycket.

Fastighetsskatten tas inte ut efter bärkraft. Den utgår på fastighetens taxeringsvärde oberoende av den skattskyldiges egen ekonomiska situation.

Fastighetsskatten kommer att fungera på samma sätt som om förmögenhetsskatten skulle tas ut på bruttoförmögenheten utan hänsyn till lån eller skulder.

Fastighetsskatten är orättvis, inte minst på grund av det sätt enligt vilket vissa subventioner nu förmodligen kommer att utgå.

Mycket mera skulle vara att säga om det kompensationsystem som regeringen föreslagit, men den delen av denna fråga ligger inte inom skatteutskottets arbetsområde. Säkerligen kommer denna del att noga diskuteras av bostadsutskottets ledamöter.

Som framgår av reservationerna står utskottets icke-socialistiska ledamöter eniga om att yrka avslag på propositionen.

Det finns inga skäl att belasta fastigheterna med någon ny skatt. Skarp kritik har riktats mot förslaget inte bara från lagrådet utan också från riksskatteverket och datainspektionen. Utskottet har inte haft tillgång till annat material än de skrivelser som ingetts till bostadsdepartementet från vissa intresseorganisationer inom bostadssektorn. Vi bör uppmärksamma att samtliga dessa organisationer ställt sig negativa till införandet av en fastighetsskatt med den föreslagna utformningen.

Herr talman! Ingegerd Troedsson har i sitt anförande yrkat på återförvisning av ärendet till skatteutskottet. Detta ser jag som ett led i försöken att förhindra införandet av denna nya skatt, och jag vill på denna punkt instämma i yrkandet om återförvisning av ärendet. Skulle yrkandet avslås ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna 1 och 3, som har fogats till detta utskottsbetänkande.

Anf. 4 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Jag kan i alla delar instämma i den kritik som förste vice talman Ingegerd Troedsson och Stig Josefson anförde tidigare beträffande detta ärendes behandling. Förslaget till fastighetsskatt är ytterligare ett i den långa rad av dåligt beredda och illa genomtänkta förslag som har kommit på skatteområdet sedan regeringstillträdet. Frågan är rent av om inte denna

proposition tar priset i detta avseende. Jag ansluter mig därför till det yrkande om återförvisning till skatteutskottet som tidigare har framställts. Faller detta, yrkar jag i andra hand bifall till reservation 1.

Folkpartiet avvisar alltså förslaget att införa en statlig fastighetsskatt. Vi gör detta av bl. a. följande skäl.

För det första är inte svenska folkets problem att vi har för få skatter och ett för lågt skatteuttag. Problemet är det rakt motsatta, nämligen att skattetrycket är för högt och skatterna alldeles för många. Fastighetsskatten innebär ett skärpt skattetryck och ytterligare skatteregler, vilket vi avvisar.

För det andra är inte bostadssektorns problem att dess beroende av subventioner är för litet eller att reglerna för finansiering och beskattning är för enkla och lättöverskådliga. Problemet är det rakt motsatta, nämligen att subventionerna är för höga och skatteuttaget likaså. Fastighetsskatten med sitt vidhängande förslag till bidrag till skatten innebär mera subventioner och mera skatter.

För det tredje är inte kränglet inom bostadssektorn för litet. Det är på tok för stort. Fastighetsskatten ökar detta krängel.

För det fjärde är fastighetsskatten inte konkurrensneutral.

För det femte är fastighetsskatten inte rättvis.

Folkpartiet har som socialt reformparti tagit ställning för huvuddelen av de sociala reformer som har införts i vårt land. Därmed har vi också tagit på oss ansvaret för finansieringen.

När nu skattetrycket nått den höjd det har i dag anser vi dock inte att det går att vidare höja skatterna för att den vägen uppbringa erforderliga medel. Tvärtom har vi från folkpartiets sida sagt att skattetrycket på sikt bör sänkas. Andra vägar måste väljas än den ensidiga skattehöjningspolitik som tycks vara socialdemokraternas säregna uppfattning om hur man skapar svångrum i stället för svångrem.

Från folkpartiets sida har vi klart uttalat att denna skatt kommer att försvinna om vår mening får råda. Efter de uttalanden som har gjorts här i dag kan det betraktas som klart att fastighetsskatten kommer att försvinna i händelse av en borgerlig valseger.

Folkpartiets första invändning mot den nya fastighetsskatten är således att den ökar skattetrycket. Den är därmed ytterligare ett led i den enorma dammsugning efter skattehöjningar och nya skatter som den socialdemokratiska regeringen inledde i oktober 1982.

Naturligtvis kan man hävda att denna invändning inte är ett argument emot den uppfattning som kommer till uttryck i propositionen, att fastighetsskatten skall vara en del i "ett rättvist och solidariskt omfördelningssystem inom bostadssektorn".

Vår inställning är dock helt klart att den nya fastighetsskatten inte är så konstruerad att den uppfyller ens elementära krav på rättvisa och solidaritet.

I det enskilda fallet, och även för vissa grupper som pensionärer och barnfamiljer, kommer skatten att drabba helt utan hänsyn till försörjningsbörda och skattekraft. Jag har redan tidigare här i kammaren i debatt med bostadsministern påvisat att skatten när den slagit igenom fullt ut för en

barnfamilj som bor i en ganska ordinär villa innebär att hela den barnbidragshöjning som vi formligen fick tångförlösa regeringen för att få fram försvinner för det första barnet.

Över huvud taget har regeringens skattehöjningsförslag på senare tid uppvisat en brist på fördelningspolitiska inslag som borde vara besvärande för regeringen. Tar man hänsyn till vad som skett här i kammaren under bara de senaste veckorna kan man konstatera att man inte skall bo i villa, speciellt inte med eluppvärmning, och man skall inte vara beroende av att ta bilen till sin avlägsna arbetsplats. Då drabbas man nämligen extra hårt av de skattehöjningar som socialdemokraterna drivit igenom.

Inemot tre fjärdedelar av alla barn bor i villa. När nu fastighetsskatten utökas till att gälla även villor kommer barnfamiljerna att bli speciellt utsatta. Det är en orimlig politik i en tid när vi kan konstatera att särskilt familjer med många barn är den grupp i samhället som har det värst f. n.

Herr talman! Jag har sökt påvisa att förslaget om en ny fastighetsskatt missgynnar speciellt barnfamiljerna samt att det även slår mycket orättvist i de enskilda fallen. En annan grupp som torde missgynnas är f. ö. pensionärer med låg pension, som under ett långt och strävsamt liv lyckats skaffa sig ett eget hem. Och detta tycker vi är allvarligt. Inom folkpartiet vill vi inrikta våra ansträngningar på att göra det möjligt för de äldre att bo kvar i sin gamla och invanda hemmiljö. Fastighetsskatten går på tvärs med denna strävan. Vi kan således inte ställa upp på att ett system som slår speciellt hårt mot barnfamiljer och gamla betecknas som ett rättvist och solidariskt omfördelningssystem inom bostadssektorn.

Lika allvarligt torde det också vara att det föreliggande förslaget ur konkurrensneutral synpunkt inte uppfyller elementära krav. Som framhålls i reservationen visar en utredning som Tekniska högskolan utfört på uppdrag av skatteutskottet att ökningen av kapitalkostnaderna och speciellt räntekostnaderna för lånat kapital under perioden 1979–1982 varit snabbare i det enskilda beståndet av bostadshus än i det allmännyttigt ägda och att ökningen varit speciellt accentuerad i det äldre enskilda beståndet.

Mot bakgrund av detta framstår den olikhet i skattesats som förslaget innebär mellan det schablonbeskattade och det konventionellt beskattade bostadsbeståndet som extra allvarligt. Denna skillnad i skattesats medför nämligen att det privata bostadsbeståndet av flerfamiljshus missgynnas i förhållande till allmännyttiga bostadsföretag. Då dessutom reglerna för hyressättningen är sådana att de styrs av hyrorna i allmännyttan innebär detta att privata fastighetsägare inte kan företa de hyreshöjningar som är betingade av skatten. Detta är enligt folkpartiets mening inte acceptabelt och kommer, tillsammans med redan existerande diskriminering av det privata beståndet, att ytterst menligt påverka konkurrenssituationen på bostadsmarknaden.

Med tanke på den mycket bristfälliga belysningen i propositionen av hithörande problem framstår förslaget till fastighetsskatt mera som ett desperat försök i den socialdemokratiska regeringens strävan att under 1985 komma ner åtminstone i närheten av det inflationsmål som man har ställt

upp. Detta inflationsmål tycks för innevarande år komma att slå fel med inemot 100 %. Inför detta har krav på rättvis och likvärdig beskattning av olika kategorier skattskyldiga förbleknat.

Herr talman! Skatteförenklingskommittén kämpar just nu med alla problem som måste lösas för att det svenska inkomstskattesystemet skall kunna förenklas. Målsättningen är att en mycket stor del skattskyldiga skall slippa att deklarerera genom förenklade skatteregler och förtryckta blanketter.

Fastighetsskatten är en krånglig skatt. Jag kan tänka mig att skatteförenklingskommittén är måttligt förtjust över alla extra problem som denna skatt drar med sig då det gäller att införa ett förenklat deklarationsförfarande.

Man skall inte underskatta skickligheten hos den svenska skatteadministrationen. Den har under många år tränats i att handlägga de mest delikata saker genom det svenska systemets komplexitet.

Ändå är det bara att konstatera att fastighetsskatten kommer att innebära att tusentals skattskyldiga kommer att tillställas förtryckta blanketter, som innehåller felaktiga uppgifter, enbart därför att denna skatt införs på det sätt som nu sker. Alla försäljningar kommer att innebära att de skattskyldiga som berörs måste särbehandlas. Redan nu kan man förutsäga att detta kommer att resultera i att krav på såväl preliminär som slutlig fastighetsskatt kommer att framställas mot icke skattskyldiga medborgare. Detta blir helt enkelt en naturlig följd av systemet. Fastigheter med blandad användning kommer att kräva sin särskilda behandling.

Vad man än kan säga om fastighetsskatten – någon skatteförenkling innebär den sannerligen inte. Att vi fattar beslut i dag om en skatt som skall börja gälla den 1 januari 1985 innebär att skatten inte kommer att debiteras för preliminärt uttag. Även om jämkning i viss mån kommer att kunna genomföras, kommer en mängd skattskyldiga – jag tror rent av huvuddelen – att få betala skatten genom en rests katt vid 1986 års taxering.

Herr talman! I dessa dagar kablås åter Sveriges namn ut över världen med anledning av utdelningen av Nobelpriset. Värdet för vårt lands anseende ute i världen av detta pris kan inte nog betonas. Nobelstiftelsen intar en särställning och bör därför i händelse av ett införande av fastighetsskatten befrias från denna.

Jag yrkar därmed bifall till reservation 3, som har detta syfte. Detta yrkande skall självfallet också ses som ett andrahandsyrkande.

Anf. 5 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisterna är mycket tveksamma till den föreslagna fastighetsskatten. Det har vi också deklarererat i vår motion med anledning av propositionen. Vi är det framför allt med den utgångspunkten att vi inte tycker att det är riktigt att öka boendekostnaderna, speciellt inte på det sätt som föreslås. Vi menar, att om man skall ha en fastighetsskatt skall huvuddelen av den omfördelas inom bostadssektorn – framför allt till förmån för dem som har reallt höga boendekostnader och låga inkomster.

Detta är ändå inte någon bra bostadspolitik. För att man skall kunna påstå

att bostadspolitiken i det här landet är bra, bör hyror och boendekostnader ligga på en sådan nivå att vanliga lönearbetare har möjlighet att bo i en bra lägenhet eller bostad av annat slag i förhållande till sin kanske måttliga inkomst.

Detta är endast möjligt om man inrättar en statlig bostadsbank, som kan föra en sådan politik att man har en låg och fast ränta, som skall gälla alla bostäder, även det äldre bostadsbeståndet. Med det nu föreliggande förslaget kommer utan tvivel många människor i kläm.

Det är en felaktig bostadspolitik som bedrivs när höga räntor och höga ränteavdrag – från inkomster med kanske förhållandevis hög marginalskatt – skall vara det som ligger till grund för om en människa skall kunna bebo ett egna hem eller inte. Men det är den faktiska verklighet som vi lever i i dag och som gör att boendet är oerhört segregerat i det här landet.

Vi menar att en skattepolitik i stället skall byggas upp efter bärkraft, oavsett om skatten tas ut i boendesammanhang eller i andra sammanhang. Vi menar från vänsterpartiet kommunisterna självfallet att låga inkomster skall ge låga skatter, medan höga inkomster skall drabbas av höga skatter. Förmögenheter, arv och gåvor, spekulationsvinster, reavinster, bolagsvinster m. m. bör drabbas av en hårdare skattebelastning än vad som är fallet i dag. Det är där som staten har pengar att hämta för en social omfördelning, bl. a. till bostadssektorn.

Det som Ingegerd Troedsson sade i dagens debatt, där hon ömkade sig över de låginkomsttagare som drabbas så hårt av den nya fastighetsskatten – lika hårt som de med höga inkomster – kan därför verka bestickande. Men det har ju aldrig varit något moderat särmärke att slå vakt om dem som har små medel eller låga inkomster, eller ens om de medellösa, i vårt samhälle. Tvärtom har den moderata politiken hela tiden strävat och kommer alltid att sträva åt samma håll, nämligen att man skall ta från de fattiga och ge till de rika.

Det kan alltså låta mycket bestickande när förste vice talmannen tycker så synd om låginkomsttagarna i det här sammanhanget, men det är bara fråga om skenargument för att underlätta för anförvanterna i de högre inkomstskikten och bland kapitalägarna.

Men det går inte att komma ifrån att grupper som inte borde drabbas kommer i kläm i det här sammanhanget, bostadsministern. Det gäller pensionärerna med låg eller ingen av ATP. Det gäller utan tvivel också de låginkomsttagare som har jobbat och slitit sig till ett eget hem och som inte får någon som helst kompensation för fastighetsskatten. Med den utformning fastighetsskatten får kan den komma att innebära att sådana personer tvingas lämna sitt hem.

Men det gäller naturligtvis också många av dem som bebor äldre fastigheter, byggda i slutet av 1950-talet eller i början av 1960-talet, för vilka de statliga lånen har betalats av eller snart är slutbetalda. För dessa personer, som skulle behöva kompensationsmöjligheter, finns det inga sådana.

Sådana möjligheter fanns faktiskt i ett tidigare förslag från bostadsministern, men de togs bort av lagrådet, som det så ofta ropas efter från borgerligt

håll. Man ansåg att en sådan ordning var alldeles för krånglig och kunde träffa fel. Jag kan dock inte förstå hur den skulle ha kunnat träffa fel, i varje fall med tanke på de avsikter som man har redovisat före mig här i debatten.

Trots den kritik som vi från vänsterpartiet kommunisterna riktar mot det framlagda förslaget kommer vi emellertid inte att fälla detsamma. Vi kommer i stället att verka för att förbättringar i förslaget skall göras utöver vad som redan har skett sedan det låg i sin första påse. Vänsterpartiet kommunisterna har nämligen genom överläggningar med regeringen tvingat fram vissa eftergifter, som leder till en mera socialt inriktad bostadspolitik än den som ursprungligen var avsedd. Det gäller först och främst den omfördelning av skatteintäkterna som sker till förmån för allmännyttan, vilken i dag utan tvivel har avsevärt högre kostnader än det privata fastighetsbeståndet. Inom allmännyttan erbjuds alla bostadsökande, oavsett inkomsten eller antalet barn, en bostad, till skillnad mot vad som är fallet hos de privata värdarna, som kan välja och vraka och därigenom också får avsevärt lägre kostnader och som en följd därav högre vinster på sina hyreslägenheter.

Vi har också genom den operationen medverkat till att hyreshöjningen för 1985 hålls nere på en så låg nivå som i närheten av 3 %.

Vi var även med och fick fram en formulering om att pensionärer med låg eller ingen ATP skulle kompenseras. När man senare räknat på detta – i utskottet och på vårt partikansli – har man kunnat konstatera att så inte blir fallet; dessa pensionärer blir en mycket stor grupp som lämnas utan kompensation för fastighetsskatten.

Vänsterpartiet kommunisterna har alltså en annan syn än regeringen när det gäller skattepolitiken. Regeringen räds – det har visat sig under dessa två år – att göra ingrepp för att ta in skatt där pengarna finns. Jag tänker då närmast på de stora vinstgivande bolagen, på exportkapitalet, på aktiespekulation m. m. Några ingrepp har gjorts, men de är otillräckliga. För vår del räds vi inte att föreslå beskattning av bl. a. kapital.

Vi har i motsats till regeringen framfört att de stora vinstgivande fastighetsföretagen och bolag med stora fastighetsinnehav självfallet också bör träffas av fastighetsskatten. Därför har vi också föreslagit att en skatt skall införas även på industrifastigheter. Vi anser att det med dagens proposition som grund går mycket bra att lägga 1 % i fastighetsskatt på industrifastigheter, lika väl som man skulle kunna sänka den i propositionen föreslagna fastighetsskatten på 1,4 % på egnahemsfastigheter till 1 %. Detta skulle ge minst lika mycket i inkomst till samhället för omfördelning, nämligen lägst 4,7 miljarder kronor när skatten är helt genomförd. Det här borde, herr talman, vara någonting som socialdemokraterna skulle kunna acceptera, allra helst som de borde ha fått klart för sig hur ojämnt den här fastighetsskatten egentligen slår och framför allt därför att en sådan konstruktion ger en bättre social fördelningspolitisk profil.

Vi kan från vpk:s sida inte acceptera att företagen den ena gången efter den andra undantas eller befrias, samtidigt som vanliga lönearbetargrupper drabbas. Vi anser att det är dags att en förändring kommer till stånd när det

gäller socialdemokratisk skattepolitik. För att travestera ett numera kanske slitet men ändå lika aktuellt uttalande: Någon jävla ordning borde det vara även i ett socialdemokratiskt parti.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till vårt särskilda yrkande i anslutning till motion 1984/85:59, som kommer att delas ut till kammarens ledamöter och som har följande lydelse:

2 och 14 att riksdagen med anledning av proposition 1984/85:18 i denna del och med bifall till motion 1984/85:59 yrkande 1 b antar vid propositionen fogat förslag till lag om statlig fastighetsskatt med de ändringarna att 1–3 §§ samt ikraftträdandebestämmelserna erhåller följande såsom vpk:s förslag betecknade lydelse:

Regeringens förslag

Den som vid taxering till kommunal inkomstskatt skall ta upp garantibelopp för fastighet som inkomst skall betala fastighetsskatt för fastigheten om den vid fastighetstaxeringen betecknas som småhusenhet, hyreshusenhet eller lantbruksenhet om på lantbruksenheten finns vad som vid fastighetstaxeringen betecknas som småhus, hyreshus, tomtmark för småhus eller tomtmark för hyreshus.

Fastighetsskatten utgör — — — — utgöra 1,4.

Om fastighetsskatt — — — — —

Vpk:s förslag

1 §

Den som vid taxering till kommunal inkomstskatt skall ta upp garantibelopp för fastighet som inkomst skall betala fastighetsskatt för fastigheten om den vid fastighetstaxeringen betecknas som småhusenhet, hyreshusenhet, *industrienhet* eller lantbruksenhet om på lantbruksenheten finns vad som vid fastighetstaxeringen betecknas som småhus, hyreshus, tomtmark för småhus eller tomtmark för hyreshus.

2 §

Fastighetsskatten utgör för varje beskattningsår en procent av en tredjedel av taxeringsvärdet såvitt avser småhusenhet samt småhus och tomtmark för småhus på lantbruksenhet och en procent av taxeringsvärdet i övriga fall.

fastighetsskatten jämkas.

3 §

Bestämmelserna i denna lag om fastighet som är småhusenhet, hyreshusenhet eller lantbruksenhet gäller också beträffande del av fastighet, flera fastigheter eller delar av fastigheter som utgör sådan enhet.

Bestämmelserna i denna lag om fastighet som är småhusenhet, hyreshusenhet, *industrienhet* eller lantbruksenhet gäller också beträffande del av fastighet, flera fastigheter eller delar av fastigheter som utgör sådan enhet.

Nr 48

Tisdagen den
11 december 1984

*Statlig
fastighetsskatt,
m. m.*

Tisdagen den
11 december 1984

Ikraftträdandebestämmelser

Denna lag ----- hela beskattningsåret.

Statlig
fastighetskatt,
m. m.

I stället för vad som därom föreskrivs i 2 § första stycket *b.f.g.i och k* skall procenttalet vid 1986 års taxering utgöra 0,7 och vid 1987 års taxering 1,4. I stället för vad som därom föreskrivs i 2 § första stycket *c och e* skall procenttalet vid 1986 års taxering utgöra 0,5 och vid 1987 års taxering 1.

I stället för vad som därom föreskrivs i 2 § första stycket skall procenttalet vid 1986 års taxering utgöra 0,5 och vid 1987 års taxering 0,75.

Anf. 6 Förste vice talman INGEGERD TROEDSSON (m) replik:

Herr talman! Tommy Franzéns angrepp på oss moderater kom verkligen inte särskilt oväntat. Naturligtvis har Tommy Franzén ett mycket stort behov av att avlänka uppmärksamheten från sitt eget partis medansvar för de sociala konsekvenser som kommer att bli följden om skatten drivs igenom.

Hade Tommy Franzén för övrigt haft öron och ögon öppna, skulle det ha varit väldigt lätt för honom att konstatera att vi moderater faktiskt före andra partier slog larm om barnfamiljernas dåliga ekonomi – det gäller inte minst de familjer som har många barn och låga inkomster och som inte kan dra nytta av den kommunala barnomsorgen, alltså de grupper som just LO-familjerna i stor utsträckning hör till.

Skulle Franzén verkligen på allvar vilja verka för solidaritet och rättvisa, borde han göra gemensam sak med de borgerliga partierna och biträda vårt yrkande om avslag på förslaget om fastighetskatt.

Anf. 7 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Det är klart, Ingegerd Troedsson, att vi vid något enstaka tillfälle kan komma på en gemensam linje med moderaterna, men det vore bra konstigt om det skulle ske när det gäller stödet till barnfamiljerna eller skattepolitiken. Vi går nämligen ut ifrån vitt skilda utgångspunkter.

För vår del vill vi föra en social politik här i landet både beträffande barnfamiljerna och i fråga om skattepolitiken, en politik som inte innebär att man tar från de fattiga och ger till de rika, så som ni moderater gör.

Anf. 8 Förste vice talman INGEGERD TROEDSSON (m) replik:

Herr talman! Vpk:s ställningstagande i denna och andra frågor visar en enda sak, nämligen att solidariteten med de socialistiska idealen är betydligt mycket större än solidariteten med dem som behöver vårt stöd.

Anf. 9 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Nu trampar nog Ingegerd Troedsson in på en mark som hon inte riktigt behärskar. De socialistiska idealen är just vad jag också här har framhållit, att ta från de rika och ge till de fattiga, till dem som behöver från dem som har sitt överflöd.

Anf. 10 LARS HEDFORS (s):

Herr talman! Efter den borgerliga kanonaden mot förslaget om statlig fastighetsskatt kanske det kan verka en smula malplacerat att nu börja tala om enighet. Men på en punkt tror jag att det råder en ganska utbredd enighet, nämligen om att man inte hur som helst kan låna till konsumtion. På bostadsområdet har detta skett genom lånefinansiering av en kraftig ökning av bostadsstödet i form av ränte- och skattesubventioner. Och här är vi väl överens om att den ökningen i framtiden i princip måste självfinansieras genom omfördelningar inom bostadssektorn.

När det däremot gäller *hur* denna omfördelning skall ske – och det har väl framgått med all önskvärd tydlighet – går meningarna starkt isär.

Vi socialdemokrater anser, att *alla* boende på ett solidariskt och rättvist sätt skall vara med och bära det ekonomiska ansvaret för ökningen av bostadssubventionerna. Det kan bl. a. ske genom det förslag till statlig fastighetsskatt som regeringen nu lägger fram i sin proposition nr 18 och som skatteutskottet behandlar i sitt betänkande nr 17.

Bakgrunden till förslaget är som sagt den snabba ökningen av bostadssubventionerna. Fram till 1976 finansierades den över statsbudgeten. De borgerliga regeringarna övergick emellertid till att mer och mer finansiera ökningarna lånevägen, vilket naturligtvis bidrog till den trista utvecklingen för budgetunderskottet under den borgerliga tiden.

För att i någon mån komma till rätta med detta genomfördes under åren 1980, 1981 och 1982 ett antal besparingsåtgärder, som också drabbade boendet. Det skedde främst genom en attack mot räntesubventionerna, som skars ner med hjälp av ett antal s. k. extra upptrappningar av den garanterade räntan. Resultatet blev kraftigt ökade kapitalkostnader åren 1981–1985 för den del av befolkningen som bodde i statligt belånade bostäder.

Denna typ av fördelning drabbade alltså i första hand hyresgästerna i det allmännyttiga bostadsbeståndet, bostadsrättshavare i HSB och Riksbyggen samt ca 500 000 egnahemsägare med hus byggda efter 1957 med statliga lån.

Även hyresgäster hos privata fastighetsägare fick sina hyror höjda genom att den s. k. bruksvärdesprincipen användes vid hyressättningen. De pengar som på det viset flöt in skulle emellertid, enligt de borgerliga partierna, inte tillfalla statskassan och bidra till att förbättra landets ekonomi. De pengarna stannade helt enkelt i husägarnas egna fickor. Det var alltså fråga om en gigantisk förmögenhetsomfördelning till de privata husägarnas förmån, genomdriven av en borgerlig regering.

Det fanns också en kategori boende som gick helt fri från besparingskraven. Det var ägare till privatfinansierade villor, bostadsrätts- och andelslägenheter samt bostadshus på jordbruksmark.

En av den nytillträdde socialdemokratiska regeringens första åtgärder blev därför att införa en s. k. hyreshusavgift som satte stopp för ytterligare oförtjänt överföring av pengar till den privata fastighetssektorn. Samtidigt startade ett utredningsarbete som syftade till att finna ett omfördelningsystem som på ett solidariskt och rättvist sätt berör alla oavsett boendeform. Det är det arbetet som nu resulterat i ett förslag till en allmän statlig fastighetsskatt.

Det förslaget innebär att hyreshusavgiften den 1 januari 1985 ersätts med en fastighetsskatt. Därvid utvidgas skattebasen till att omfatta även obebyggda fastigheter, hotell- och restaurangbyggnader, byggnader med värdeår 1975 och senare, småhus samt på lantbruksenheter uppförda småhus och hyreshus. Fullt genomförd föreslås skatten utgå med 1,4 % av taxeringsvärdet för schablonbeskattade fastigheter och med 2 % på övriga fastigheter. För småhus beräknas skatten på endast en tredjedel av taxeringsvärdet, och för alla konventionellt beskattade fastigheter blir den avdragsgill.

För att något mildra effekten av skatten för de småhusägare som har förvärvat sina hus under åren 1977–1983 och som därför har särskilt höga boendekostnader föreslås ett stegvis införande av skatten för vissa fastigheter. För de schablontaxerade småhusen skall skatten således tas ut med 0,5 % år 1985 och med 1 % under 1986. För övriga småhus och hyreshus på lantbruksenheter blir motsvarande siffror 0,7 och 1,4. Regeringen föreslår också i proposition nr 85 en kompensation till de fastighetsägare som omfattas av räntebidragssystemet och som därför redan drabbats av de extra upptrappningarna av den garanterade räntan. Den propositionen kommer att kommenteras av bostadsutskottets socialdemokratiska talesman i denna debatt.

Vidare föreslås en kompensation till de pensionärer som har fastigheter med ett högt taxeringsvärde och som är beroende av särskilt ekonomiskt stöd till boendekostnaden – s. k. KBT, som ju betyder kommunalt bostadstillägg. Det förslaget kommer att kommenteras av socialförsäkringsutskottets socialdemokratiska talesman i denna debatt.

Det är alltså dessa förslag som har förorsakat ett antal borgerliga invändningar, som b. a. kommit till uttryck i tre reservationer till skatteutskottets betänkande nr 17. Jag skall, herr talman, avslutningsvis något kommentera de reservationerna.

I den första och mycket omfattande reservationen anklagas regeringen för att inte ha berett ärendet tillräckligt. Detta har också varit det genomgående temat i de borgerliga anföranden vi hört här tidigare. På det vill jag svara att det ju egentligen bara rör sig om en utvidgning av nu gällande hyreshusavgift. Mot den bakgrunden får det anses vara tillräckligt med den tekniska remiss som genomförts och de underhandskontakter som man haft med berörda intresseorganisationer.

Reservanterna anför vidare att skatten till sin konstruktion är krånglig. Det kan finnas visst fog för det, men det ligger så att säga i sakens natur, eftersom boendevillkoren är så skiftande i Sverige – olika boendeformer, olika bostadsfinansieringsformer och olika skattevillkor. Skall man bygga upp ett system som på ett solidariskt och rättvist sätt fördelar de växande bostadssubventionernas bördor mellan de boende, kan det bli invecklat. Det är som så ofta i skattesammanhang en svår balansgång mellan enkelhet och rättvisa. Den balansgången har regeringen klarat på ett utomordentligt sätt. I detta fall har systemet inte blivit mer invecklat än att det mycket väl låter sig förenas med de förenklingssträvanden som pågår när det gäller löntagarnas deklarationer.

Det finns vidare inte någon som helst grund för reservanternas påstående att de icke statligt belånade fastigheterna skulle diskrimineras genom den föreslagna skatten och genom de föreslagna kompensationsåtgärderna. Tar man hänsyn till produktionskostnadsutvecklingen, bindningstiden för bottenlån, reglerna för bottenlåncinstitutens långivning m. m., så lär det vara mycket få av dessa fastigheter som har kapitalkostnadsökningar i nivå med dem som drabbat de statligt belånade fastigheterna. Jag yrkar därför avslag på reservation nr 1.

Bakom reservation 2 står enbart de moderata ledamöterna i skatteutskottet. På den punkten är de borgerliga ledamöterna alltså splittrade. Det gäller frågan om vid vilken tidpunkt hyreshusavgiften skall avskaffas. Reservanterna förordar att det sker med retroaktiv verkan fr. o. m. den 1 januari 1984. Det finns tunga skäl av administrativ, bostadspolitisk och statsfinansiell art mot ett sådant förfarande. Jag yrkar därför avslag på reservation 2.

I reservation 3 krävs att Nobelstiftelsen och liknande stiftelser befrias från den föreslagna fastighetsskatten – om den införs. Det har hävdats av Kjell Johansson i debatten i dag att Nobelprisets anseende i världen skulle kunna minska om prissumman sjönk. Jag tror uppriktigt sagt inte att Nobelprisets anseende i första hand hänger samman med prissummans storlek. För övrigt kommer med all sannolikhet inte skatten i fråga att nämnvärt påverka prissummans storlek. Jag yrkar avslag på reservation 3.

Till allra sist vill jag yrka bifall till skatteutskottets hemställan i betänkande 1984/85:17.

Nu har företrädare för tre partier yrkat återremiss av ärendet till skatteutskottet. Därför kommer förmodligen kammarens beslut att bli sådant. Skatteutskottet måste då ta upp denna fråga igen under dagens lopp.

Anf. 11 Förste vice talman INGEGERD TROEDSSON (m) replik:

Herr talman! Det är alldeles riktigt som Lars Hedfors säger, att vi tydligen är eniga om målet att man inte kan låna till kompensation. Det är därför vi också föreslår betydande besparingar. Men de är på detta område så konstruerade att de inte strider mot kraven på neutralitet i kostnadshänseende, likabehandling och skatt efter förmåga.

Däremot talar allt för att regeringens förslag strider mot Europakonventionens krav på likabehandling. Fastighetsskatten kommer att utgöra ett grundskott mot enskilt fastighetsägande. De som av olika skäl måste finansiera sina småhus eller andra fastigheter utan statliga räntesubventioner skall nu ytterligare straffas för detta. Det har också klart visat sig att räntorna har stigit snabbare för enskilt belånade fastigheter än för de statligt belånade. Trots det skall ägarna ytterligare straffas för detta.

Det står också helt klart att kompensationspropositionen innebär en ytterligare favorisering av de allmännyttiga fastigheterna och ett lika uppenbart missgynnande av privatägda fastigheter. Jag antar att bostadsutskottet kommer att närmare behandla detta. Härtill kommer vinstdelningsskatten, vars konsekvenser börjar bli alltmer uppenbara och som ytterligare vidgar klyftan i fråga om behandling av enskilt ägda fastigheter och de s. k.

allmännyttiga fastigheterna.

Slutsatsen blir tyvärr: antingen menar socialdemokraterna absolut ingenting med sitt tal om neutralitet, valfrihet och rättvisa inom bostadsområdet, och då är alla dessa företeelser – fastighetsskatt, vinstdelningsskatt, olikformig kompensation osv. – bara att se som redskap för att nå målet, en helt socialiserad bostadsmarknad; eller också menar man faktiskt att målet är neutralitet. I så fall är denna och de övriga propositioner som jag har berört bara skrämmande belägg för att regeringen och socialdemokraterna inte vet vad de håller på med, inte kan se konsekvenserna och inte vet var man landar.

Är det så som jag hoppas, att socialdemokraterna verkligen vill sluta upp kring rättvisa och likabehandling på detta område, skulle jag med tillfredsställelse hälsa om också socialdemokraterna biträdde vårt förslag om återförvisning till utskottet för den ytterligare beredning som verkligen behövs.

Anf. 12 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Det kan ju låta vackert när Lars Hedfors säger att vi solidariskt skall hjälpas åt att finansiera bostadspolitiken, men man måste fråga sig om det är ett rättvist system som här kommer fram.

Om vi ser tillbaka på vad som har hänt under senare år, finner vi att det skedde en räntehöjning, framför allt beroende på en hög ränta i utlandet, som drabbade oss under slutet av 1970-talet. Den drabbade i allra högsta grad den grupp som hade finansierat sina bostadskostnader utan statliga subventioner. Vi vet att de statliga lånen för denna del av bostadsmarknaden var bundna till en fast och låg ränta. Diskontot höjdes, och de som inte hade de statliga lånen och därmed subventioner drabbades av betydande kostnadsökningar.

Jag anser att man förbiser detta när man nu lägger på nya bördor på den grupp som redan tidigare har drabbats hårt av kostnadshöjningar. Det är därför vi säger att det är en orättvisa när man behandlar fastighetsägarna som man gör i denna proposition.

Jag måste faktiskt säga att jag blev oroad när Lars Hedfors sade att detta förslag endast är en utökning och en utvidgning av hyreshusavgiften och att det därför kan räcka med den kontakt som regeringen har tagit när det gäller att få in synpunkter på förslaget. Jag hoppas att det inte är en ny giv från socialdemokraternas sida, att spola det utredningssystem som vi tidigare har haft, med parlamentariskt sammansatta utredningar och det remissförfarande som därefter har följt beträffande utredningsbetänkandet. Det har under många år ansetts vara ytterst värdefullt att på detta sätt kunna penetrera frågorna noggrant innan det har lagts fram förslag. Det skulle vara olyckligt att gå ifrån denna princip. Jag vill ställa frågan: Är det socialdemokraternas avsikt att släppa den gamla linjen när det gäller att förbereda ärenden?

Lars Hedfors erkänner att förslaget i viss mån är krångligt. Jag måste säga att regeringens handlingslinje är egendomlig. En annan proposition kommer nämligen att behandlas inom de närmaste dagarna, där man för vissa grupper

höjer skatten med 33 % därför att man vill ha det enkelt. Här har man inte tillämpat denna princip utan i stället skapat ett mycket invecklat och krångligt system, där rättvisa ingalunda har uppnåtts.

Nr 48

Tisdagen den
11 december 1984.

Anf. 13 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Bostadssubventionerna är för höga, säger Lars Hedfors. Jag skulle till detta vilja lägga att skatterna också är för höga. Därför är det en sällsynt dålig kombination som regeringen här har valt, att höja både subventionerna och skatterna.

*Statlig
fastighets-skatt,
m. m.*

Jag vill litet grand angripa den här skrytvalsen om att finansieringen tidigare gick över statsbudgeten, som det sades, och att borgerliga regeringar började låna. Den enkla förklaringen till att bostadssubventionerna har ökat så otroligt som de har gjort är att vi har fått en kraftig ökning av räntorna. Vid den tiden då man började med bostadssubventionerna kunde man från statens sida låna upp pengar till i stort sett den ränta som man sedan till fastighetsägarna lånade ut dem till. Under den borgerliga regeringstiden hade vi skillnader på upp till 10 % i dessa räntesatser. Staten fick alltså skjuta till mellanskillnaden, när man beviljade avdrag i deklarationerna för räntorna. På samma sätt var det med räntesubventionerna. Då ökade statens andel av kostnaderna för boendet oerhört mycket. Det goda är att den åter kommer att minska om räntorna återigen minskar, vilket inte verkar så där alldeles nära förestående.

Alla skall vara med och betala på ett solidariskt sätt, sade Lars Hedfors. Jag tycker att han kan föra den diskussionen med vpk-representanten, som säger att låginkomsttagare, pensionärer och barnfamiljer drabbas. Ni båda kan enas om huruvida detta är solidariskt eller ej.

Det här är inte någon rättvisereform. Bostadsministern har med en missvisande statistik försökt göra gällande att egnahemsägare – särskilt de som bor i äldre hus eller i hus som har finansierats utan statliga räntesubventioner – skulle ha en särskilt stor skattebetalningsförmåga. De skulle ha sluppit lindrigt undan i fråga om bostadskostnadernas stegring de senaste åren. Den här statistiken är helt missvisande, eftersom bostadsministern inte låtsas om att det finns avgörande skillnader mellan räntebidrag och skattelättnader på grund av ränteavdrag. När låneräntan stiger på grund av en räntejustering, då stiger visserligen i kronor räknat också ränteavdraget och skattelättnaden, men bostadskostnaderna ökar. I räntebidragssystemet stiger subventionen så mycket att boendekostnaden förblir opåverkad.

Anf. 14 LARS HEDFORS (s) replik:

Herr talman! Det är riktigt som Kjell Johansson säger, att en av orsakerna till att man tvingades börja låna var just att räntan steg så snabbt. Det är ett av de bestående bidragen till den svenska ekonomin som de borgerliga regeringarna har lämnat. Räntan har i stort sett fördubblats.

Sedan till Stig Josefsons uppfattning att ärendet skulle vara illa berett. Jag vill gärna säga att det här inte är fråga om något annat än en utvidgning av hyreshusavgiften, vilket jag också sade i mitt inledningsanförande. Det är

också någonting som de borgerliga reservanterna håller med om. Det står klart och uttryckligt i reservationen att det är fråga om en utvidgning av hyreshusavgiften. Då menar jag att det räcker med att man remitterar ärendet till datainspektionen, till riksskatteverket och till bostadsstyrelsen, som är de närmast berörda institutionerna i det här sammanhanget. Regeringen har också rättat sig efter de anmärkningar som kommit från det hållet.

Jag skulle sedan gärna vilja erinra Stig Josefson om hur det var när hans parti satt i regeringsställning, närmare bestämt på våren 1982. Då lade nämligen den s. k. mittenregeringen fram en proposition med förslag om en hyreshusavgift av den nu aktuella modellen. Förslaget om denna hyreshusavgift, Stig Josefson, hade inte ens föregåtts av en lagrådsremiss. Det hade över huvud taget inte remitterats.

Det finns ett gammalt ordspråk som säger att man inte bör kasta sten när man sitter i glashus. Det tycker jag att Stig Josefson skall beakta.

Ingegerd Troedsson framförde invändningar mot att systemet med fastighetsskatten skulle vara rättvist. Men det är faktiskt de statsbelånade fastigheterna som har drabbats hårdast av de s. k. extra upptrappningarna av den garanterade räntan. Det var också någonting som kom helt utanför planerna för dem som var berörda av det. På den här punkten hänvisar Ingegerd Troedsson till Tekniska högskolans utredning, som i och för sig är ambitiöst gjord och säkert värd de pengar den kostade, men enligt min mening kan man inte ta denna utredning till intäkt för någonting i det här sammanhanget. Det finns nämligen så otroligt många förbehåll i den. Jag vill gärna läsa in till kammarens protokoll vad som står i den.

Till att börja med anför man att utredningen baserar sig på statistiska centralbyråns statistik, och därefter står det: "En viktig restriktion är därvid att hyreshus som är mindre än 500 m² eller 10 lgh utesluts ur SCB:s statistik."

Det betyder alltså att en stor del av fastighetsbeståndet inte är med som underlag i utredningen, och man kan därför inte dra några slutsatser av den.

Anf. 15 Förste vice talman INGEGERD TROEDSSON (m) replik:

Herr talman! Då får jag rekommendera Lars Hedfors att också läsa bostadskommitténs betänkande. Det visar alldeles uppenbart att det förhåller sig som jag har sagt, nämligen att exempelvis småhus redan nu drabbas väsentligt mycket hårdare än vad t. ex. allmännyttans flerbostadshus gör. Det står vidare helt klart att frifinansierade fastigheter drabbas av räntor på 12-14 %, vilket är betydligt mycket högre än räntorna på allmännyttans fastigheter.

Jag skall anföra några exempel och samtidigt fråga om Lars Hedfors tycker att de stämmer överens med kravet på rättvisa.

Låt oss ta ett köpcentrum utanför en större svensk tätort! Det är ett par år gammalt. Det är uthyrt till två tredjedelar. Man får in 526 kr. per m² i hyra på långtidskontrakt, och man skulle behöva få in 900 kr. Trots att det således går med stor förlust, skall detta köpcentrum betala två tredjedels miljoner kronor i fastighetsskatt.

Ett annat exempel: ett frifinansierat småhus. Ägaren är nära konkursens brant på grund av de mycket höga räntekostnaderna. Han skall nu ställa upp och i solidaritetens namn dessutom betala fastighetsskatt.

Vad tror Lars Hedfors att de jag nu nämnt har att säga till talet om solidaritet?

Lars Hedfors sade också att kompensationen var mycket rättvis och bra. Låt mig ge ett enda exempel!

Kompensationen sker på tre sätt: det är en kompensation för allmännyttan, en för övriga juridiska personer och en för fysiska personer. Övriga juridiska personer får en väsentligt lägre kompensation därför att det antas att de befrias från garantiskatten. Men till denna grupp hör uppenbarligen också handelsbolag, och handelsbolag kan till hundra procent ägas av en eller flera fysiska personer. För dem kan konsekvensen bli, förutom att de skall betala fastighetsskatt, att garantiskatten för deras del faktiskt blir effektiv. Trots detta får de inte ens den kompensation som övriga fysiska personer får. Hur stämmer det överens med talet om rättvisa?

Till sist vill jag säga, herr talman, att det är fråga om en helt ny typ av skatt, som drabbar själva skattekällan. Den skall erläggas vare sig man kan bära den eller ej, alltså även om verksamheten går med förlust. Hur stämmer det överens med grundlagens krav på att konfiskation utan ersättning inte får förekomma? Det kan ju faktiskt leda till detta.

Anf. 16 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Lars Hedfors säger att de borgerliga partierna bar skulden till räntehöjningen i slutet på 1970-talet. Vi har mycket ofta fått höra sådana beskyllningar även då det gällt andra områden. När det gäller räntehöjningen skulle jag vilja rekommendera Lars Hedfors att fråga finansministern och riksbankschefen vad som är orsaken till att räntan ändras. Man kan också ställa frågan: Om det är så att socialdemokraterna vill ha en låg ränta, varför har vi då ett diskonto på 9,5 % i dag?

Lars Hedfors vidhåller att det räcker med att tillfråga vissa beträffande hyreshusavgiften. Är avsikten den att socialdemokraterna skall frångå det utredningsförfarande som Sveriges riksdag ändå har varit enig om?

När det gäller den proposition om hyreshusavgift som lades fram 1982 var det på det sättet att jag själv och även riksdagen var motståndare till denna, och den propositionen ledde inte till något resultat. Gör samma sak nu, Lars Hedfors! Gå emot fastighetsskatten! Då handlar Lars Hedfors på samma sätt som jag gjorde när förslaget om hyreshusavgift var uppe till behandling 1982.

Anf. 17 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Först kort beträffande Nobelstiftelsen. Fastighetsskatten har karaktär av förmögenhetsskatt. Nobelstiftelsen har hittills varit befriad från förmögenhetsskatt. Det är mest denna princip som jag tycker att man bör slå vakt om i detta fall, och jag känner oro om man börjar tafsa på denna.

Lars Hedfors säger att fastighetsskatten enkelt låter sig förena med kraven på förenklad deklaration. Detta vill jag med bestämdhet invända emot. Det

Tisdagen den
11 december 1984

*Statlig
fastighetsskatt,
m. m.*

är bara att konstatera att tusentals skattskyldiga kommer att få felaktigt förtryckta blanketter med anledning av denna skatt. Det är bara att konstatera att tusentals skattskyldiga i samband med köp och försäljning av fastigheter kommer, om de inte själva gör något åt det, att få betala denna skatt i stället för dem som egentligen borde ha fått betala den vid försäljningen. Och det är bara att konstatera att fastigheter med blandad användning kommer att kräva sin särskilda, förmodligen manuella behandling osv. Jag skulle kunna fortsätta denna uppräknig. Så enkelt är det inte som Lars Hedfors påstår.

Låt mig sluta min replik med att säga att Lars Hedfors har slagit ett rekord. Han har kommit med det mest förenklade resonemang som jag någonsin hört sedan jag kom till denna kammare, nämligen hans resonemang om varför räntan faller eller stiger. Jag hinner inte att under denna replik förklara för Lars Hedfors varför räntan stiger eller faller, men jag kan försäkra honom att om det under de borgerliga regeringsåren hade funnits tillstymmelse till möjlighet att sänka räntan det allra minsta så hade man gjort det.

Anf. 18 LARS HEDFORS (s) replik:

Herr talman! Faktum kvarstår, Kjell Johansson: Man lyckades inte att sänka räntan – tvärtom fördubblades räntan under den tid som vi hade borgerliga regeringar.

För att fortsätta med att ta upp Kjell Johanssons invändningar så påstår han att tusentals deklarationsblanketter kommer att gå ut med felaktigt förtryck. Jag tror inte att det blir fallet, men det är möjligt att någon eller några blanketter kan ha felaktigt förtryck, beroende på fastighetsförsäljningar och liknande. Då är det ganska enkelt att tillsammans med deklarationsblanketten skicka ut en liten informationslapp: Titta efter särskilt noga, för det kan inträffa att det finns en felaktig uppgift! Svårare än så är det faktiskt inte, Kjell Johansson.

Till Stig Josefson: Det är ett något egendomligt påstående att Stig Josefson var motståndare till hyreshusavgiften våren 1982. Faktum kvarstår nämligen att det var den borgerliga tvåpartiregeringen som lade fram en proposition om hyreshusavgift våren 1982. Det betyder alltså att Stig Josefson var motståndare till sin egen regering och sin egen regerings förslag.

Slutligen till Ingegerd Troedsson: Beträffande rättviseaspekten och påståendet att de statsbelånade fastigheterna inte skulle ha drabbats hårdare än privatbelånade fastigheter vill jag säga följande. Det var faktiskt de statsbelånade fastigheterna som drabbades extra hårt av upptrappningen av den garanterade räntan. Det var någonting som kom helt oplanerat för dem som drabbades. Det är alltså detta som vi vill göra någonting åt.

Vi kan hålla på och diskutera det här med rättvisa hur länge som helst. Vi har helt enkelt olika rättvisebegrepp. Det är bara att konstatera detta. För de borgerliga politikerna är det rättvisa att vissa boendekategorier helt skall kunna dra sig undan ansvaret för höjningen av bostadssubventionerna. För oss socialdemokrater är det rättvisa att *alla* är med och solidariskt bär kostnaderna för de ökade subventionerna och även för att vi i någon mån

skall kunna hålla bostadsbyggandet uppe.

Talmannen anmälde att Stig Josefson och Kjell Johansson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 19 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Dagens skatte- och bostadspolitiska debatt handlar dels om förslaget om införandet av en statlig fastighetsskatt, dels om förslag beträffande borttagande av de effekter som ett sådant beslut ger för vissa grupper.

Inledningsvis frestas jag citera vad Nils-Eric Sandberg säger i Dagens Nyheter den 20 november. Han karakteriserar på följande sätt det förslag som riksdagen nu står i begrepp att fatta beslut om:

”Först höjer regeringen den subventionerade räntan. För att korrigera effekterna av detta inför man så en hyreshusavgift (fastighetsskatt). Sedan kompenserar man fastighetsägarna för denna skatt genom att sänka räntan. Och därpå kompenserar man statsbudgeten för denna räntesänkning genom att 1986 höja räntan igen.”

Från centerns sida yrkar vi avslag på förslaget om fastighetsskatten och självfallet även på de förslag till compensation som framläggs i en särskild proposition. Centerns motiv för att yrka avslag på förslaget om fastighetsskatten är bl. a. följande.

- Först och främst tycker vi att det samlade skatteuttaget redan är för högt. Ytterligare förslag till höjningar måste alltså avvisas. Förslagen i propositionen bygger inte på någon sedvanlig utredning, och det har inte heller förekommit något ordentligt remissförfarande. Förslaget i fråga är komplicerat och svårförståeligt för den enskilde medborgaren. Fastighetsskatten ger orimliga konsekvenser. De av regeringen i proposition 1984/85:85 föreslagna kompensatoriska åtgärderna kommer – om förslagen förverkligas – med nödvändighet att te sig stötande. De kommer även att upplevas såsom orättvisa.
- Fastighetsskatten har främst fiskala motiv. Boendekostnaderna är redan nu så höga att många ägare av egnahem befinner sig i en mycket brydsam ekonomisk situation. Resultatet av bostadskommitténs överväganden och beredningen i det avseendet borde ha avvaktats. En av de viktigaste uppgifterna för kommittén är ju att göra överväganden beträffande utformningen av ett nytt bostadsfinansieringssystem. Bostadskommittén har i sitt delbetänkande nr 35 refererat undersökningar som entydigt visar att nyinköpta privata fastigheter under en följd av år ger en negativ, eller mycket låg, direktavkastning på eget kapital.

Till att börja med är det intressant att få veta vilka motiv regeringen har för skatten i fråga. Motiven har ju varierat. Först gällde resonemangen en omfördelning av kostnaderna inom bostadssektorn. Om det var motivet, borde förslaget absolut inte ha lagts fram. Som jag nyss nämnde är en av de viktigaste uppgifterna för bostadskommittén att utreda hur en minskning av den statliga kostnaden för bostadssubventionerna skall kunna förverkligas.

Nr 48

Tisdagen den
11 december 1984

*Statlig
fastighetsskatt,
m. m.*

Subventionerna till boendet kan ju inte avskaffas, speciellt inte i ett läge med hög ränta. Men de generella subventionerna bör kunna minskas, bl. a. genom att låntagarna får skjuta på betalningen av en del av räntan för att göra en inbetalning i ett senare skede.

Från centerns sida har vi under ett antal år föreslagit att man gör en utredning beträffande den metod som gäller s. k. räntelån. Om bostadskommittén skall arbeta vidare med detta – arbetet är således redan i gång – är den föreslagna fastighetsskatten helt klart ett hinder när det gäller metoden med räntelån. Jag kan inte tolka det på annat sätt än att socialdemokraterna har bestämt sig för hur den framtida bostadspolitiken i detta avseende skall vara utformad. Man vill fortsätta med stora generella bostadssubventioner. Men eftersom man ser att det leder till en för stark belastning på statsbudgeten säger man att man då får försöka lägga på nya skatter för att ta in pengar till staten.

Om det skulle vara på det sättet att fastighetsskatten i första hand skall ses som en fiskal metod att få in pengar till staten för att minska statens budgetunderskott, måste jag säga att det då finns betydligt enklare metoder att tillgripa än detta krångliga förslag med åtföljande kompensationsåtgärder. Vi har ju en rad bestämmelser som reglerar beskattningen av bostäder – vi har förmånsvärde, extra avdrag, garanterade räntor, osv. Om det i huvudsak är de statsfinansiella skälen som ligger bakom förslaget skall naturligtvis alla i landet delta och delta på lika sätt och inte så att några kompenseras för dessa åtgärder.

Jag vill även framföra en annan synpunkt, som jag tycker att man inte alls tar hänsyn till när man lägger fram förslaget om en fastighetsbeskattning som framför allt drabbar fastigheter vilka är några år gamla och som inte längre har statliga lån. Väldigt många villaägare tar ju dessa höga kostnader de första åren i fullt medvetande om att det blir kämpigt men i medvetande om att bostadskostnaderna kommer att sjunka med åren allteftersom man klarat av att amortera på lånen.

Från centerns sida menar vi att det ur både samhällets synpunkt och för den enskilde är värdefullt att man kan stimulera sparandet i den egna bostaden. Regeringens förslag måste då upplevas som väldigt orättvist. Dessutom skadar det, som jag nyss nämnde, sparviljan hos människor. Vidare: När villaägarens underskottsavdrag sjunker genom att man har amorterat på lånen och då får lägre räntekostnader ökar inbetalningen av skatt till både kommun och stat.

Herr talman! Några ord om proposition 85, som jag litet skämtsamt brukar kalla för brudköpspropositionen. Det gällde ju för regeringen att få med vpk, som var tveksamt, vilket Tommy Franzén sade för en stund sedan, när det gäller förslaget om fastighetsskatt. Vpk:s hållning till denna skatt var bra mycket tuffare innan propositionen hade kommit till behandling i riksdagen. Det gällde för regeringen att få någon att ställa upp på skatten för att man skulle kunna genomföra dessa förslag.

Det har varit en något märkvärdig behandling, som jag skall gå in på litet grand. Från centerns, moderata samlingspartiets och folkpartiets sida menar

vi att vi inte har något ansvar för de felaktigheter och de märkvärdiga regler som införs genom propositionen. eftersom vi har yrkat avslag på fastighets-skatten som sådan och självfallet även på förslagen om kompensatoriska åtgärder. Jag konstaterar att bostadsministern har gått ut med löften till de allmännyttiga bostadsföretagen innebärande att om de såg till att förhandla på ett sådant sätt att hyreshöjningarna 1985 blir lägre än vad som eljest hade varit nödvändigt, skulle en rad åtgärder genomföras som kompenserade företagen.

Det beslut som riksdagen har att fatta innebär ingenting annat än att majoriteten i efterhand godkänner de löften som bostadsministern redan har ställt ut till hyresmarknadens parter. Jag tycker att detta är en felaktig hanteringsordning.

När vi i bostadsutskottet behandlade propositionen om kompensationsåtgärder framfördes invändningar mot regeringens sätt att räkna på en rad olika punkter. Dessa invändningar viftades bort av socialdemokraterna och vpk, och man tog ingen som helst hänsyn till dem. Vi sade från reservanternas sida – dvs. centern, folkpartiet och moderaterna – att vi tyckte att det låg sakliga skäl i de invändningar som framförts till oss från Villaägareförbundet och från fastighetsägarsidan.

Vi konstaterade då att det kompositionssystem som föreslås är så schematiskt och schabloniserat att det finns risk för att kompositionen leder till en systematisk underkompensation. Regeringen hade antagligen kolossalt bråttom och beredde inte, som jag inledningsvis sade, detta ärende på det sätt som man har rätt att kräva av en regering.

Detta medförde att socialdemokraterna fick komma tillbaka till mig, som ordförande i bostadsutskottet, för att jag skulle sammankalla utskottet och göra förändringar i det betänkande som redan var justerat. Socialdemokraterna hade nämligen funnit att en av de invändningar som hade framförts var så grav att det inte gick att blunda för den. Det var därför nödvändigt att riksdagen blev underrättad så att korrigeringen kunde göras före beslutet. De övriga invändningar som framfördes ville socialdemokraterna emellertid inte gå in på.

När det hade framkommit att invändningarna inte bara var gnäll från organisationernas sida utan var berättigad kritik tyckte vi på den borgerliga sidan att bostadsutskottet borde kosta på sig en ordentlig genomgång av materialet i dess helhet. Men majoriteten av socialdemokrater och vpk-are, som står bakom idéerna, ville inte gå med på att vårt kansli eller andra skulle få möjligheter att göra denna ytterligare genomgång, som faktiskt hade varit nödvändig.

Det som har rättats till är ett räknefel, som betyder ca 50 milj. kr. Men de övriga fel som påpekades av de uppvaktande organisationerna betydde ytterligare något mer än 50 milj. kr.

Det är anmärkningsvärt att utskottsmajoriteten inte har velat gå in på den metod som riksdagen fattat beslut om i andra skattesammanhang, nämligen att ta bort beskattningen för juridiska personer. Det innebär att garantibeskattningen till kommunen upphör för hyresfastigheter som ägs av allmän-

nyttiga bostadsföretag eller är privatägda, av juridiska personer. När det gäller juridiska personer av typen bolag m. m. höjs den statliga beskattningen så att bolaget inte får någon vinst eller får minskad kostnad genom att bolaget slipper betala garantiskatt till kommunen. När det däremot gäller de allmännyttiga bostadsföretagen blir effekten att de får en besparing på totalt sett ca 250 milj. kr. Vi tycker att det är anmärkningsvärt att man vill göra en så stor förändring i relationen mellan de olika grupper som finns på hyreshusmarknaden. I det beslut som fattades för ett tiotal år sedan sades ju att det är viktigt att skapa konkurrens på denna marknad och att se till att det finns en rad olika organisationer som är verksamma där.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis fråga socialdemokraterna vad som är målet när det gäller dessa åtgärder. Är målet för socialdemokraterna att ställa småhusägare och privata hyreshusägare inför allt sämre ekonomiska villkor? Är det ett politiskt mål att de allmännyttiga bostadsföretagen skall ha så mycket bättre villkor på en rad områden att de kan bli klart dominerande? Är svaret på dessa frågor ja, hade det varit hederligare om socialdemokraterna hade sagt det rakt ut än att som nu föreslå en mängd krångliga regler som ger detta resultat.

Det har yrkats på återremiss till skatteutskottet för ny behandling av ärendet. Om riksdagen beslutar i enlighet med det yrkandet är det självklart att också betänkande nr 8 från bostadsutskottet återremitteras till bostadsutskottet, eftersom beslutet i anledning av det betänkandet är helt avhängigt av beslutet om införande av fastighetsskatt enligt skatteutskottets förslag. Därför yrkar jag i första hand på återremiss till bostadsutskottet och i andra hand bifall till reservationerna.

Anf. 20 ROLF DAHLBERG (m):

Herr talman! Representanter för de tre borgerliga partierna i skatteutskottet har med ytterst starka argument avslöjat det fullständigt absurda förslag om en ny fastighetsskatt som kammaren i dag har att ta ställning till. Jag avser i mitt anförande i huvudsak att ägna mig åt den s. k. kompensationspropositionen, men först vill jag något kommentera fastighetsskatten sedd ur bostadspolitisk synvinkel.

Inledningsvis vill jag slå fast att det för oss moderater är en totalt främmande tanke att man skall ha en särskild skatt på boendet. När sedan regeringen presenterar ett lagförslag som strider mot kravet på opartiskhet och allas rätt till lika behandling inför lagen måste vi med fullt fog reagera mycket starkt och med indignation klandra regeringen för maktövergrip på en stor del av bostadskonsumenter. Man kan verkligen fråga sig hur stora disproportioner i behandling som tillåts i svensk lagstiftning eller i fråga om offentliga beslut. Bostadskonsumenterna behandlas redan i dag ojämnt i en rad avseenden när det gäller tilldelning av den stora flora av bidrag som under lång tid och på olika sätt subventionerar såväl byggandet som boendet. Jag behöver här bara påminna om allmännyttans rätt att låna och att erhålla räntebidrag på 100 % av låneunderlaget, medan privata byggherrar får nöja sig med 92-procentiga lån och 95-procentiga bidrag.

Sedan makttillträdet 1982 har socialdemokraterna ytterligare snedvridit konkurrensen på bostadsmarknaden genom att ensidigt ge selektiva subventioner till de allmännyttiga företagen. För budgetåret 1984/85 uppgår sådant stöd till 250 milj. kr. Till detta kommer kommunala bidrag som vida överstiger de statliga bidragen. Vissa företag får bidrag med 30–40 kr./m² lägenhetsyta och år. Genom brukssvärdesystemet får sedan de privata fastighetsägarna nöja sig med samma hyreshöjningar, men utan dessa subventioner.

Nu föreslår alltså regeringen en fastighetsskatt som ytterligare snedvrider konkurrensen. Den erkänt kunniga och sansade bostadsskribenten Nils-Eric Sandberg har i en artikel i Dagens Nyheter med rubriken Det vilda skämtet från bostadsdepartementet på ett träffande sätt beskrivit de två propositioner som vi i dag behandlar. Kjell Mattsson citerade alldeles nyss ur denna artikel. Jag skall fortsätta att citera den artikeln där Kjell Mattsson slutade. Sandberg skriver:

”Detta är alltså det mest intelligenta som experterna i bostadsdepartementet och statsråden (tillsammans) har lyckats konstruera.”

På ett annat ställe säger Sandberg:

”Det underligaste är att skatten formellt ska tas ut på alla, men i praktiken betalas endast av somliga. Nästan alla flerfamiljshus och de flesta småhus som byggts under de senaste tio–femton åren har subventionerade räntor. De ska få kompensation för skatten genom en motsvarande sänkning av räntan. Hus som saknar subventioner, och därmed i många fall har betydligt högre räntor, ska däremot betala skatten fullt ut.

Småhusägare och privata fastighetsägare som inte har räntesubventioner ska betala skatten fullt ut. De har i många fall högre räntekostnader. För ett privatfinansierat småhus är räntesatsen ca 13–14 procent jämfört med 5,5 procent för ett statsbelånat. Inget i propositionen antyder att detta är bekant för bostadsministern. Har han ingen i närheten att fråga?

Politikerna har nu lyckats göra bostadsbeskattningen helt oöverskådlig för så gott som alla. Därmed har väljarna inte längre någon kontroll över vare sig bostadskostnaderna eller de politiska beslut som avgör dem.

Det går efter detta inte att ta bostadspolitiken på allvar. Den kan å andra sidan inte heller göras till föremål för satir.”

Att fastighetsskatten skulle ge orimliga konsekvenser insåg alltså även regeringen. Efter två veckor kom därför en ny proposition med förslag om kompensation till vissa människor för att de skulle ha råd att betala den nya fastighetsskatten. Denna proposition kommer av flera skäl att bli historisk. Propositionen var så undermålig att utskottet omedelbart måste begära förtydliganden från departementet för att vi skulle få klarhet i innebörden av de föreslagna åtgärderna. En PM på 11 A4-sidor utarbetades och översändes till utskottet. Inte ens dessa förtydliganden rätade ut alla frågetecken som fanns.

Från Svenska Byggnadsentreprenörföreningen erhöll utskottet en prome-

moria med empiriskt material, omfattande 203 enskilt ägda statligt belånade fastigheter. Undersökningen visade att kompensationen slog helt hasardartat. De flesta skulle få mycket stor underkompensation medan ett mindre antal skulle bli kraftigt överkompenserade. Representanter för Fastighetsägareförbundet uppvaktade utskottet och presenterade en undersökning på 158 fastigheter, som styrkte de uppgifter som Byggnadsentreprenörföreningen lämnat.

Den socialdemokratiska utskottsgruppen lät sig dock inte påverkas. Propositionen skulle genomdrivas. Utskottet slutbehandlade därför ärendet den 27 november. Moderater, centerpartister och folkpartister avlämnade då en gemensam reservation, där vi bl. a. säger: "Inledningsvis vill utskottet anföra att det i propositionen förordade kompensationssystemet är så schematiskt och schabloniserat att stora risker finns att kompensationen leder till en systematisk underkompensation. I skrivelser och vid muntliga föredragningar inför utskottet från vissa organisationer har farhågor framförts och material lagts fram som går i samma riktning. Utskottet finner att dessa farhågor bör tillmätas stor vikt. Att det i propositionen förordade systemet med stor sannolikhet ger detta av regeringen förmodligen inte förutsedda utfall kan troligen bero på att propositionen utarbetats under stor brådska och utan sedvanlig beredning. Några empiriska undersökningar om utfallet av det av regeringen framlagda förslaget har såvitt utskottet har sig bekant inte gjorts. — — —"

Till vad nu anförts bör läggas att räntebidragssystemet vid ett förverkligande av regeringens förslag kompliceras ytterligare. Det är redan i dag alltför svårgenomträngligt. Ett genomförande av regeringsförslaget — — — gör det praktiskt taget omöjligt för en enskild låntagare att beräkna effekterna av fastighetsskatten och av kompensationen.

Som i en motion anförts är förslagen i propositionen ett utmärkt exempel på hur krångligt bostadsfinansieringssystemet blir när man tvingas kompensera vissa grupper för att ha infört en alltför hög beskattning. Till detta kan läggas att de fastighetsägare som inte har statliga lån med räntebidrag och som sålunda inte erhållit några subventioner inte med regeringens förslag kommer att omfattas av kompensationssystemet. Dessa fastighetsägare kommer dock att få erlägga fastighetsskatten enligt regeringens förslag. De har dock högre kapitalkostnader än de som får lån med räntebidrag vid i övrigt lika förutsättningar. En sådan ordning måste te sig stötande och upplevas som orättvis."

"Slutligen" — säger vi i reservationen — "vill utskottet framföra den uppfattningen att de nu presenterade kompensationsåtgärderna tillsammans med förslaget i proposition 1984/85:70 om att garantibeskattningen av juridiska personers fastighetsinnehav bör upphöra innebär att de allmännyttiga bostadsföretagen kommer att gynnas i hög grad. Beräkningar har gjorts som visar att de allmännyttiga bostadsföretagen blir överkompenserade med ca en kvarts miljard kronor under år 1985."

Den överkompensation som allmännyttan på det här sättet skulle få utlovade bostadsministern redan den 24 oktober i överläggningar mellan

SABO, hyresgästernas företrädare och bostadsministern. Det var det pris som regeringen fick betala till vpk för att få röststöd här i kammaren i dag för förslaget om fastighetsskatt. I detta ärende har vi verkligen fått bevis för hur stort inflytande som kommunisterna har över den nu sittande regeringen. Även kommunistiska orättvisor sväljer man utan att blinka.

Den kritik som de borgerliga ledamöterna i bostadsutskottet riktade mot regeringens förslag i propositionen 85 var hård. Aldrig tidigare har reservanter så snabbt fått rätt. Den 4 december snabbinkallades bostadsutskottet därför att socialdemokraterna nu hade fått kalla fötter och ville ändra i det justerade utskottsbetänkandet – en för Sveriges riksdag fullständigt unik framställan. Den borgerliga oppositionen hade vid det här laget totalt tappat tilltron till bostadsdepartementets förmåga att presentera hållbara beräkningar och kalkyler. Vi yrkade därför att ärendet skulle beredas ytterligare. Detta var så mycket mera motiverat som vi på goda grunder misstänkte att ytterligare fel fanns i beräkningsunderlaget från regeringen. Socialdemokraterna var dock lika ståndaktiga denna gång. Nu fanns det inga ytterligare fel, och ärendet skulle slutjusteras "vid sittande bord".

I ett särskilt yttrande till bostadsutskottets betänkande har vi borgerliga ledamöter protesterat mot handläggningen av det nu aktuella ärendet. Regeringens brådska och slarv med propositionerna visar hur dåligt genomtänkta regeringens förslag egentligen är. Utskottsmajoritetens avvisande av vårt krav på ytterligare beredning visar på en nonchalans mot riksdagen som – efter vad som hänt – är fullständigt obegriplig.

Jag skulle här vilja ställa en fråga till socialdemokraternas talesman i utskottet, Oskar Lindkvist: På vilka grunder avvisade ni egentligen vårt krav på ytterligare beredning i detta ärende?

Våra misstankar om att ytterligare beräkningsfel föreligger har besannats. De taxeringsvärden och bidragsunderlag som använts i tabellerna är inte relevanta och stämmer inte med de i propositionen angivna förutsättningarna. Sålunda stämmer inte taxeringsvärdena med de beräkningar som i dag används för att beräkna hyreshusavgiften.

För aktiebolag är skillnaden i vissa årgångar större än 100 kr./m². Detta medför avsevärd underkompensation. Hur stor denna är i pengar är svårt att beräkna, men det torde röra sig om något tiotal miljoner.

När det gäller bidragsunderlaget har departementet räknat med ett genomsnitt för alla fastigheter, trots att man i den tidigare nämnda PM:n säger – jag citerar för att inte någon oklarhet skall uppstå: "De redovisade beräkningarna avser kompensationen till allmännyttiga företag och bostadsrättsföreningar."

Detta beräkningsfel ger ytterligare underkompensation till de privata fastighetsägarna, då deras bidragsunderlag är 85 eller 92 % att jämföras med allmännyttans 100 %. De ekonomiska effekterna av departementets felräkning i denna del har uppskattats till 25 milj. kr.

Det är svårt att veta om dessa två fel är ett medvetet försök från departementets sida att slippa betala ut full kompensation, eller om det är okunnighet och slarv som åter framträder. Hur som helst är den nakna

sanningen den att kammaren ej har ett väl berett ärende att nu ta ställning till. Kjell Mattsson och Ingegerd Troedsson har visat på andra brister och oklarheter i betänkandet, vilka jag nu kan gå förbi.

I de två betänkanden som nu diskuteras har kammaren alltså inte att ta ställning till ett färdigberett förslag. Risk föreligger dessutom att ytterligare fel kan finnas i beräkningarna. Det är omöjligt för oss att i dag avgöra om det är på det viset.

Allt detta leder till slutsatsen att ärendet måste återförvisas till utskottet för ytterligare beredning. Jag vill då, herr talman, betona att det inte är fråga om en bara formell återremiss, utan utskottet måste få tid och möjlighet att ordentligt bereda ärendet innan det återförs hit till kammaren.

Regeringens handläggning av fastighetsskatten och därmed sammanhängande frågor är ett sorglustigt exempel på hur det går när en regering velar fram och tillbaka utan att riktigt kunna bestämma sig. Regeringens handlande går ut över dess eget anseende, men värst drabbas dock alla de människor som skall leva med de lagar som stiftas på detta otillfredsställande sätt.

Under två års tid har bostadsministern gjort en rad anmärkningsvärda uttalanden när det gäller hyreshusavgiften och en eventuell fastighetsskatt – den som vi i dag debatterar. Jag vill inte ta upp alla motsägelsefulla uttalanden, men jag skall ta upp det senaste uttalandet och ställa en fråga till bostadsministern. I en tidning fanns ett uttalande av bostadsministern apropå den felräkning som departementet till slut fick lov att medge. Enligt tidningen skulle bostadsministern ha sagt att detta väl inte är så farligt, eftersom 20 miljoner inte är så mycket i en proposition som omsluter 5 miljarder. Jag skulle vilja fråga bostadsministern om han blev rätt citerad i denna tidning. Sade bostadsministern så? Det skall bli intressant att höra vad bostadsministern har att säga på den punkten.

När det gäller frågan om regeringens anseende, som jag tidigare var inne på, tycker jag att den debatt som vi haft i dag visar att det enda rätta som regeringen nu kan göra är att överge tanken på en fastighetsskatt och att ge i uppdrag till de socialdemokratiska ledamöterna i bostadsutskottet och skatteutskottet att agera på ett sådant sätt att man kan ta sig ur det dilemma som regeringen hamnat i. Gör regeringen så, återfår den enligt min uppfattning en del av det anseende som den i dag förlorat.

Anf. 21 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Som redan framgått av Kjell Johanssons anförande här i kammaren har folkpartiet avvisat förslaget om fastighetsskatt. När vi nu diskuterar de förslag om fastighetsskatt och om kompensatoriska åtgärder som ligger på riksdagens bord, måste domen över bostadsministern och den socialdemokratiska gruppen i bostadsutskottet bli hård.

Det är fråga om man kan hitta något förslag som någon regering lagt på riksdagens bord som tillnärmelsevis varit så dåligt förberett som det vi nu behandlar. Då har ändå den socialdemokratiska regeringen givit en del jämförelseobjekt på den senaste tiden.

Det är också ynkligt att inte utskottets majoritet insett eller velat erkänna

de uppenbara brister som finns i de två förslag som riksdagen nu tvingas behandla.

Historien med fastighetsskatten började i våras. Den gången fick lagrådet förslaget på remiss. I utlåtandet hade man ett flertal anmärkningar. Man ansåg förslaget krångligt, man sade att "lika fall" kunde komma att behandlas olika, och till sist uttalade man att bärkraftsprincipen inte respekterades. Man ansåg också att förslaget borde ha varit föremål för utredning och remissbehandling, eftersom detta förutsätts i grundlagen. Det är inte ofta lagrådet har så svidande kritik, och det naturliga hade varit att bostadsministern slängt förslaget i papperskorgen för gott.

Under våren stod det dock helt klart att bostadsministern inte släppt tanken på en fastighetsskatt. Han svarade på en direkt fråga vid en paneldiskussion i Helsingborg, där några av riksdagens ledamöter deltog, att han visst skulle lägga förslag om fastighetsskatt men att han nu inte brydde sig om lagrådet. "Jag vet ju vad de anser", sade han.

Lyssnarna kunde vid det tillfället få intrycket att ministern skulle ta hänsyn till lagrådets invändningar när han utformade ett nytt förslag. Att så inte blev fallet vet vi nu.

När förslaget först presenterades i höstas blev kritiken massiv. Inte heller denna gång hade förslaget varit ute på remiss. Denna anmärkning från lagrådet hade alltså förklingat ohörd. Bostadsministern kanske själv beklagar tillvägagångssättet i dag. En del av de uppenbara felaktigheter som är följderna av klantig hantering i departementet hade säkert uppmärksammats vid remissbehandling, åtminstone skatteförslaget i kombination med kompensationsförslaget.

I folkpartiets motion, där vi avstyrker förslaget om fastighetsskatt, påvisar vi ett flertal orimligheter i att införa en fastighetsskatt. Vår huvudinvändning är att det måste vara slut med att påtvinga svenska folket nya skatter. Problemet för landets invånare är inte att man har för få skatter, utan tvärtom: för många skatter och ett för högt skattetryck.

Vi påtalade också problemet med bostadssektorns subventionsberoende och det faktum att reglerna för finansiering och beskattning är svåröverskådliga. I ljuset av vad som sedan hände när förslaget om kompensatoriska åtgärder lades fram är anmärkningen mot fastighetsskatten berättigad och hundrafalt mer än vad som då kunde förutses. Maken till krångel har inte tidigare skådats.

Vi anförde att det var helt oacceptabelt att införa en skatt som skulle drabba stora grupper av hushåll utan att ens försöka visa att skatten skulle fördelas på ett rimligt sätt efter bärkraft. Vi påtalade i vår motion alla de varandra motstridande skäl bostadsministern lade fram i propositionen.

Bostadsministern sade att fastighetsskatten var en rättvisereform, men det är inte sant. De som bor i hus utan statliga lån eller i äldre hus har inte bättre betalningsförmåga än de som bor i hus med statliga lån. Vi framhöll också att lagrådets kritik mot ofullständig analys verkligen fortfarande gällde, när vi behandlade det nya förslaget.

Vi påpekade att boendekostnaden ökat för bl. a. egnehemsägare på grund

av höjda räntekostnader. Detta borde verkligen Hans Gustafsson känna till.

Bostadsministerns tal om att det var rättvist att alla kategorier fastighetsägare fick bidra till att finansiera räntesubventionerna, eftersom alla drog nytta av dem när ny- och ombyggnadsåtgärder skulle utföras, föll på sin egen orimlighet. Skatten drabbade nämligen ägare till fritidshus som inte kan dra nytta av dessa subventioner. Vidare är det troligen ganska ointressant bl. a. för pensionärer att denna möjlighet kanske kan finnas.

Det är när denna kritik framförs som bostadsministerns andra argument kommer in: alla skall solidariskt bidra.

Nu skall i sanningens namn erkännas att bostadsministern mellan varven svarade ja på frågan och påståendet om att det i grunden var en rent fiskal åtgärd, detta med skatten. Man ville ha in pengar. Det gjordes dock allt för att dölja detta faktum.

När man lade fram denna proposition gjorde bostadsministern ett annat grundläggande fel. Han räknade inte in samtliga partier som ingår i regeringsunderlaget. Han räknade inte med kommunisterna, vars stöd han måste ha för att få igenom sitt förslag.

Det kan inte vara obekant för ministern att vpk vill skydda allmännyttan och på allt sätt snedvrída konkurrensförhållandena mellan den privata sektorn och de allmännyttiga företagen. Det är naturligtvis troligt att socialdemokraterna hyser samma önskan, även om den inte är lika uttalad. Utformningen av kompensationspropositionen visar dock med tydlighet att misstanken är berättigad.

Man har egentligen bara två varianter att välja på. Antingen är det oskicklig hantering eller medveten strävan som styrt förslagsställarna. Det som är bristerna i denna proposition har givit genljud vida omkring. Det jag tidigare sade om lagrådets anmärkningar mot det förra förslaget, bristen på utredning och remissbehandling gäller verkligen fullt ut även i fråga om kompensationspropositionen. De vägar man beträder för att ge kompensation för fastighetsskatten har verkligen visat sig krångliga och ger föga utrymme för att uppfylla lagrådets krav om "lika behandling för lika fall".

Vi kan nu lämna åt sidan det räknefel departementet har gjort vid uträkningen av bidragsprocenttalet. Det är i och för sig anmärkningsvärt och tillhör säkert de ting som kan bli uppmärksammade när man i efterhand studerar de händelser som kantar de båda propositionernas väg till denna kammare. Det tillhör förvisso inte vanligheten att utskott går in och ändrar i justerade betänkanden.

Anledningen till kritik nu är det sätt som använts för att beräkna kompensationen på. Regeringen har valt en "schablonmetod". Det måste givetvis medföra att vissa avvikelser från idealet kommer att uppstå. Frågan är dock hur stora avvikelser som kan accepteras.

Vad man här kan misstänka är att de avvikelser som finns klart gynnar allmännyttan och missgynnar de privata fastighetsförvaltarna. Räkningarna baseras på genomsnittliga taxeringsvärden, men det är helt omöjligt för oss utskottsledamöter att få fram vilka taxeringsvärden som ligger till grund för departementets beräkningar. Man kan inte utläsa vilka taxeringar och vilken

faktisk fastighetsskatt som kommer att gälla för de olika ägarkategorierna.

Vad man vet är dock att taxeringsvärdena för enskilt ägda fastigheter i allmänhet ligger över genomsnittet och att taxeringsvärdena för allmännyttan på samma sätt ligger under genomsnittet. Resultatet blir en överkompensation för allmännyttan och en underkompensation för enskilt ägda fastigheter. Utgångspunkten är alltså att den skatt som skall kompenseras är högre än den egentligen är för allmännyttan och tvärtom för de privata fastighetsägarna.

Nu stoppar det inte med detta. De bidragsunderlag som ligger till grund för beräkningarna av "erforderlig kompensation" är genomsnittsvärden för alla fastighetsägarkategorier (per år). Om man går in och undersöker bidragsunderlaget som framräknats och använts finner man att allmännyttans bidragsunderlag ligger högre än det man använt som genomsnitt och de enskildas ligger lägre. När man sedan gör beräkningar av de procentsatser som behövs för att kompensera allmännyttan för en viss fastighetsskatt kommer detta procenttal att beräknas på ett bidragsunderlag som är lägre än allmännyttans faktiska bidragsunderlag. Procenttalet blir därför högre än som behövs för att kompensera allmännyttan. Denna för höga procentsats används sedan i verkligheten på ett faktiskt, högre bidragsunderlag.

Kontentan av detta är: Allmännyttan blir därigenom systematiskt överkompenserad. För de enskilda blir det tvärtom.

Allt detta är allvarligt – denna systematiska underkompensation av de enskilda fastighetsägarna. När det sedan gäller effekten av den slopade kommunala garantibeskattningen är förvirringen total.

Det system för räntebidragskompensation som bostadsministern föreslår utgår från ett antagande, nämligen att garantiskatten är effektiv och att därför dess slopande skulle medföra en skattelindring. Men så är det faktiskt inte i verkligheten för alla fastigheter. Vissa fastigheter kommer också att träffas av den höjda statliga inkomstskatten på 52 %, och de kommer alltså inte att få någon fördel alls på grund av att garantiskatten slopas. Dessa fastigheter kommer alltså att bli klart underkompenserade.

Just denna underkompensation grundar sig på att bostadsministern har antagit – utan någon saklig grund – att garantiskatten alltid är effektiv.

Därtill kommer en annan typ av underkompensation som uppstår därför att systemet grundar sig på schablonberäkningar som inte har någon motsvarighet för enstaka fastigheter i verkligheten.

Om man lägger samman effekten av underkompensation på grund av schablonberäkningarna och underkompensation på grund av det faktum att garantiskatten alltid skall vara effektiv, finner vi att enskilda juridiska personer drabbas hårt. Totalt kan det röra sig om en sammanlagd underkompensation på ca 35 % av den fastighetsskatt som skall betalas.

Man kan finna det svårt att förstå att lagrådets krav på att "lika fall behandlas lika" blir uppfyllt.

Lägger man till detta att vi fortfarande tillämpar bruksvärdesystemet kommer inte dessa fastighetsägare att kunna få kompensation genom hyreshöjningar.

De allmännyttiga bostadsföretagen har genom kompensation från staten givits möjlighet att inte höja hyran. Detta är en målsättning i sig, men detta mål skall inte nås genom statliga subventioner som i sin tur snedvrider hela marknaden.

Vi har i reservationen från folkpartiet, centern och moderaterna framfört att kompensationsåtgärderna plus förslaget i proposition 70 om avskaffande av garantibeskattningen av juridiska personers fastigheter innebär att allmännyttan gynnas och tillförs ungefär en kvarts miljard år 1985.

Skillnaden mellan privata bostadsföretag och allmännyttan kan uppgå till 8–12 kr/m². Det kan betyda skillnaden mellan plus och minus för ett företag.

Herr talman! Folkpartiet har yrkat avslag på den föreslagna fastighetsskatten. Därför yrkar jag nu bifall till reservationerna i betänkandet 8 från bostadsutskottet.

Vi anser att de förslag vi nu behandlar saknar logiska motiveringar, saknar analys av vad som visar att förslagen behövs, saknar analys av konsekvenserna. Detta är resultatet när man lägger fram förslag som inte grundar sig på utredningar och inte har remissbehandlats.

Vi stöder därför de återremissyrkanden som framlagts när det gäller skatteutskottets betänkande 17 och bostadsutskottets betänkande 8.

Anf. 22 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Vi i vänsterpartiet kommunisterna är kritiska mot huvudlinjen i regeringens ekonomiska politik. Vi har här i landet fått en ökad ojämlikhet, en ökad snedhet i fördelningen av inkomster och förmögenheter. Samtidigt med stora reallönesänkningar har många gjort s. k. klipp, inte minst på fastighetsmarknaden, med stora förtjänster på inflation, spekulation och ökad utslagning av de arbetande och då inte minst hyresgästerna.

En beskattning av de ökade realräntorna som ett led i bekämpandet av inflationen är som bekant ett av de förslag som vpk aktualiserat. Vi har också ställt krav på en allmän räntesänkning. Det vore bra för bostadsmarknaden: det skulle innebära lägre produktionskostnader, ökat byggande och framför allt lägre boendekostnader och lägre hyror. Utrymme för en allmän räntesänkning finns, och den borde genomföras snarast.

Förslagen till en ny fastighetsskatt och olika kompensationsåtgärder var ganska svårbegripliga, ofullständiga och osäkra då de lades fram men har efter förtydliganden och kompletterande beräkningar fått en utformning som gör att vänsterpartiet kommunisternas riksdagsgrupp inte kommer att medverka till att fälla förslagen. Kvar står att det fortfarande finns brister och svagheter i förslagen som vi kommer att fortsätta att försöka rätta till.

Skatteförslaget är i sin utformning ett ganska trubbigt instrument som medför vissa orättvisor, liksom de flesta förslag med sådan här generell karaktär. Förslaget innebär en viss omfördelning och har vissa positiva fördelningspolitiska effekter. Dessa fördelningspolitiska effekter hade kommit bättre till uttryck om även industrifastigheter hade tagits med. Då hade en omfördelning skett inte bara mellan olika bostadskonsumenter utan även från företagen till bostadskonsumenterna.

Vi i vänsterpartiet kommunisterna är mycket tveksamma till en ny skatt på fastigheter som innebär ökade boendekostnader för stora hushållsgrupper. Även om vi inte principiellt varit motståndare till särskild avgift eller skatt på fastigheter, har vi alltid ställt som villkor att huvuddelen av sådana intäkter måste användas på bostadssektorn, för att hålla boendekostnaderna nere och skapa större rättvisa mellan olika boende- och upplåtelseformer. Socialt acceptabla hyror och rättvisa i boendet förutsätter bl. a. en omfördelning av samhällets bostadsstöd, från den privata ägarsektorn till allmännyttiga hyreshus.

De samlade bostadssubventionernas fördelning ser i grova drag ut så, att ungefär två tredjedelar av stödet i form av bostadsbidrag, skattesubventioner och räntebidrag går till ägda bostäder, som utgör drygt en tredjedel av hushållen. Övriga nära två tredjedelar av hushållen, de som bor med bostadsrätt eller i hyrd bostad, erhåller ca en tredjedel av stödet. Skatteomläggningen med begränsning av underskottsavdrag har inte mer än marginellt förändrat de förhållanden som gällde år 1982, då nuvarande hyreshusavgift infördes.

Fortfarande gäller att rika fastighets- och villaägare, med höga inkomster och stora förmögenheter, med egna företag, stora och dyra hus och s. k. lyxvillor kan göra stora ränteavdrag. Den del av villaägarna som beräknats utgöra omkring en fjärdedel tillgodogör sig närmare tre fjärdedelar av småhusägarnas skattesubventioner på totalt ca 12 miljarder kronor per år.

Herr talman! Ett huvudmotiv för införande av den hyreshusavgift som nu tas ut för ca 800 000 lägenheter i äldre hyres- och bostadsrättshus och som beräknas tillföra staten ca 1,4 miljarder kronor för år 1985 var att motverka en förmögenhetsomfördelning från bl. a. allmännyttiga till privata fastighetsägare. Hyreshusavgiften motsvarar för många lägenheter som belastas av sådan avgift en utgiftsökning med uppåt 100 kr. per månad.

Hyreslagens bruksvärdesregler har medfört en allmän höjning av hyresnivån, bl. a. beroende på höjningen och upptrappningen av garanterade räntor på bostadslånen. Privata fastighetsägare har under många år haft fördelar genom att de fått jämföra med allmännyttans hyror, trots att man generellt sett inte har haft samma kostnader. Man har kunnat tillgodogöra sig oförtjänta vinster av de kostnadsökningar som drabbat allmännyttan.

I samband med diskussionerna om både borgerliga och socialdemokratiska regeringars förslag åren 1981 och 1982 om en speciell skatt i form av hyreshusavgift framförde vpk fyra villkor för en eventuell skatt enligt följande:

1. Huvuddelen av intäkterna skall användas på bostadssektorn för att hålla boendekostnaderna nere och skapa rättvisa mellan olika boendeformer.
2. Allmännyttiga bostadsföretag, som har betydande allmänna och sociala merkostnader och som redan genomfört en långt driven hyresutjämning i sina fastigheter, skall undantas.
3. Skatten skall inte vara avdragsgill vid inkomsttaxering.
4. Pensionärer utan eller med låg ATP, låginkomsttagare och hushåll som bor i nya, dyrare bostäder måste kompenseras.

Dessutom utgick vpk från att det var självklart att även industrifastigheter skulle omfattas av en allmän fastighetsskatt.

Vpk har som bekant vid olika tillfällen under senare år aktualiserat krav på en omfördelning av samhällets bostadsstöd, bl. a. genom ökat stöd till allmännyttiga bostadsföretag; genom ökade bostadsbidrag till barnfamiljer och låginkomsthushåll; genom skärpt realisationsvinstbeskattning och åtgärder för att snabbt driva in en del av ej inbetalda reavinster; genom ytterligare begränsning i avdragsrätten för enskilt ägda hyreshus och småhus; genom ändrad bostadsfinansiering via en statlig bostads- och samhällsbyggnadsbank med "billigare pengar" till bostadssektorn genom längre amorteringstider och en låg och fast ränta.

Dessa förslag är alltså lika angelägna, och vi föreslår i en motion med anledning av den nu behandlade propositionen att riksdagen skall ge regeringen detta till känna. Riksdagens beslut nyligen, den 17 oktober – mot vpk:s röster – att slopa hyresstoppet och olika hyresvärdars krav på ytterligare hyreshöjningar från 1 januari 1985 med mellan 100 och 200 kr. per månad gjorde det nödvändigt att snabbt föreslå åtgärder för att motverka nya hyresstegringar. Viktigt var då, som vpk framhöll, ett riktat stöd till allmännyttan av en storleksordning som motsvarar allmännyttans behov för ett bra underhåll av sina lägenheter.

Vi delar, som jag sagt, inte regeringens förslag att industrifastigheter inte skall omfattas av en fastighetsskatt. Omfördelning och kostnadsutjämning skall enligt vår mening inte undanta företagens fastigheter.

Som ett av motiven för fastighetsskatten har anförts att samhällets bostadsstöd inte kan ökas, utan tvärtom måste minskas. Vpk anser inte att bostadsstödet under överskådlig tid kan minskas, men det är nödvändigt att i snabb takt omfördela en ganska stor del av detta stöd från ägar- till hyressektorn. Stor uppmärksamhet måste ägnas åt det befintliga bostadsbeståndet och förbättra detta, men nyproduktionen får inte heller eftersättas. Av bostadssociala skäl måste staten fortsätta att satsa på och styra bostadsbyggandets omfattning, innehåll och inriktning. Rättvisan i boendet, solidariteten, måste omfatta samtliga boendeformer, och hyresboendet hos allmännyttan måste enligt vår mening prioriteras.

Herr talman! En politik där bostaden är en social rättighet måste vara det grundläggande. Alla människor skall ha tillgång till en tillräckligt stor, modernt utrustad bostad i bra miljö och till rimliga kostnader. En lönarbetare skall ha råd att hyra en sådan bostad utan bostadsbidrag. Ingen skall kunna göra vinster på andras behov av att bo. Vinst- och spekulationsintressena måste bort i alla led, alltifrån marken till förvaltningen. Alla bostadspolitiska åtgärder måste sättas in i sitt fördelningspolitiska sammanhang. De måste syfta till att öka jämlikheten i boendet.

Från dessa utgångspunkter kan motiv finnas för en avgift som tas ut inte bara på äldre hyres- och bostadsrätter utan även på övriga fastigheter om huvuddelen av de pengar som tas in används inom bostadssektorn på sådant sätt som vpk föreslagit. Då bör allmännyttans, men däremot inte industrins, fastigheter undantas från en eventuell fastighetsskatt, och inga avdrag borde

medges för sådan skatt vid inkomsttaxering.

Vpk har i motion 59 föreslagit att riksdagen klart skall uttala

att huvuddelen av intäkterna från en fastighetsskatt skall användas för en omfördelning och kostnadsutjämning på bostadsmarknaden, för att motverka nya hyreshöjningar och skapa större rättvisa mellan olika upplåtelse- och boendeformer.

att en fastighetsskatt skall omfatta även industrifastigheter.

att allmännyttiga bostadsföretags fastigheter skall undantas och

att skatten inte skall vara avdragsgill vid inkomsttaxering.

Pensionärer och andra hushåll, som med hänsyn till låg inkomst och mycket höga boendekostnader kan drabbas hårdare än andra, måste kompenseras för detta genom särskilda åtgärder.

Vpk har redan för ett par år sedan och därefter i olika sammanhang angett att vår utgångspunkt inför den fortsatta behandlingen av regeringens förslag till en allmän fastighetsskatt var att förslagen och riksdagens beslut skulle bli sådana att de innebär en kraftig förstärkning av resurserna för en rättvisare, social bostadspolitik. Vi angav i vår motion ännu en gång på vilka punkter vi inte delade regeringens förslag och därmed även under vilka betingelser vårt stöd kunde påräknas.

Vpk har därefter, vilket också har nämnts i debatten och är ganska bekant, i anslutning till förslagen om fastighetsskatt och ekonomisk-politiska åtgärder kommit överens med socialdemokraterna bl. a. om att hyreshöjningarna år 1985 skulle begränsas till omkring 3 %.

SABO och Hyresgästernas Riksförbund har sedan vid överläggningar med bostadsministern förklarat sig beredda att medverka till en sådan begränsning och har träffat en central överenskommelse med riktlinjer för 1985 års hyror med en begränsning av hyreshöjningarna till genomsnittligt 3,5 %.

Detta har möjliggjorts genom de förslag regeringen lade fram för riksdagen i propositionerna 85 och 70. För de allmännyttiga bostadsföretagens del innebär förslagen att man får bidrag och lättnader för år 1985 för de flesta företagen i storleksordningen 20 kr./m² eller 7-10 %. Därmed förelåg och föreligger förutsättningar att undvika hyreshöjningar över 3,5-procentsnivån.

De "kompensationsåtgärder" det är fråga om är som bekant räntebidrag, dispens från avsättning till konsolideringsfonder, övergång från hyreshusavgift till fastighetsskatt och slopande av den kommunala garantibeskatningen.

Den höjning av hyrorna med 5 kr./m² för november och december månader som utlöstes av riksdagsmajoritetens beslut om slopande av hyresstoppet redan den 31 oktober har tyvärr bidragit till att höjningarna i många fall inte kunnat begränsas till 3,5 % i jämförelse med hyran som utgick för oktober 1984.

Lokala avvikelser på grund av tidigare och nya överenskommelser angående bränsle, bilplatshyror, elkostnader ingående i bostadshyran, standardförbättringar som begärts av hyresgäster i vissa bostadsföretag samt onormalt höga kapitalkostnader på grund av omfattande sanering, om- och

Nr 48

Tisdagen den
11 december 1984

Statlig
fastighetsskatt,
m. m.

tillbyggnad förekommer och finns med i underlaget för olika hyresuppgörrelser.

Även med hänsyn tagen till detta synes hyreshöjningarna för år 1985 i ganska många fall ha blivit så stora att man måste misstänka att man vid uppgörelserna inte tagit tillräcklig hänsyn till den faktiska kompensation i form av bidrag och lättnader som allmännyttiga bostadsföretag får.

Nu har förslagen i denna del kommit mycket sent och inte varit särskilt lättbegripliga då det gäller det materiella innehållet, och trots riktlinjer från SABO och HRF har det gett anledning till missförstånd. Detta har i vissa fall lett till att man varit alltför försiktig i beräkningarna då det gällt omfattningen av det direkta och indirekta stöd som regeringsförslagen innebär.

I de fall hyresuppgörrelser träffats som avsevärt överskrider den centrala hyresöverenskommelsen, bl. a. beroende på bristande information angående sakförhållanden, bör det naturligtvis genomföras nya överläggningar. Därest detta inte blir fallet finns eventuell "överkompensation" kvar som en tillgång vid nästa års hyresuppgörrelse och bör då kunna komma dessa hyresgäster till godo.

Vpk tillmäter givetvis frågan om en kraftig begränsning av hyreshöjningarna för år 1985 stor betydelse, och vi gläder oss över att vi verksamt kunnat bidra till att hyreshöjningarna för landets hyresgäster nästa år kan beräknas bli mindre än hälften av vad de annars kunde ha blivit. Det handlar om kostnader i storleksordningen en miljard kronor som hyresgästerna slipper för år 1985.

En riktig användning av fastighetsskatten, med den inriktning som kompensationsåtgärderna nu fått, en inriktning på att stödja de allmännyttiga bostadsföretagen och på att hålla boendekostnaderna nere och skapa större rättvisa mellan olika boende- och upplåtelseformer, kommer också fortsättningsvis att få vpk:s stöd.

Vi är från vpk:s sida inte speciellt bekymrade över om olika bostadspolitiska åtgärder får till följd att man försämrar resultatet för privat fastighetsförvaltning. Just möjligheten att använda fastighetsskatten för att förhindra nya stora hyreshöjningar, en allmän höjning av hyresnivån och fortsatta höga vinster på ägande och förvaltning av hyreshus, tycker vi är värdefull. Det är bl. a. på det sättet intäkterna från fastighetsskatten enligt vår mening bör användas. Man bör inte längre utgå från som något självklart att ägande och förvaltning av bostadsfastigheter alltid skall bära sig och gå med vinst.

Herr talman! Boendet måste ges hög prioritet vid fördelningen av samhällets gemensamma tillgångar. De till boendet avsatta resurserna måste fördelas rättvist och solidariskt. Att betrakta bostaden som en social rättighet innebär att vi demokratiskt skall bestämma hur bostadsförsörjningen skall ordnas. Det är inte möjligt att garantera allas lika rätt till en socialt utvecklande boendemiljö, om bostaden betraktas som en handelsvara och fördelningen av resurserna överlämnas till marknadens fria krafter och spel. Makten över boendet skall inte utgå från ägandet, utan det måste utgå från boendet. Detta kan åstadkommas bara om spekulationsintressena inte tillåts verka inom boendet.

Vi politiker måste – tvärt emot vad borgerliga företrädare brukar hävda – se till att människorna i det här landet har en bra bostadsförsörjning och att bostaden som en social rättighet för dem garanteras, precis som rätten till utbildning eller sjukvård. Inte heller i fråga om den mycket omtalade valfriheten kan politikerna ställa sig neutrala och utlämna till näringslivet och de fria marknadskrafterna att bestämma hur vi skall klara bostadsförsörjningen och vad det skall kosta.

Herr talman! Mot den bakgrunden bör vi se förslagen till statlig fastighetsskatt och olika kompensationsåtgärder, som vi nu behandlar.

Jag yrkar bifall till vpk-motion 59 yrkande 1 b och det särskilda yrkande om skatt även på industrifastigheter som Tommy Franzén har framställt och som delats ut i kammaren.

Låt mig slutligen göra en liten kommentar.

De borgerliga har i sina anföranden ondgjort sig över att socialdemokraterna och vänsterpartiet kommunisterna har träffat vissa överenskommelser som är till nytta för landets hyresgäster. Surt, sa räven om rönnbären. Jag förstår att de borgerliga partierna inte tycker om innehållet i vare sig förslaget till fastighetsskatt eller förslaget till kompensationsåtgärder. De har nämligen en klar inriktning och en klart fördelningspolitisk effekt för att slå vakt om dem som har det sämst ställt och för att i fortsättningen trygga en bra bostadsförsörjning till så låga kostnader som möjligt. Jag förstår om de borgerliga nu är irriterade över att de inte får en stor diskussion om beräkningsgrunder och tekniska finesser i förslagen, eftersom de borgerliga inte vill diskutera vad det egentligen handlar om, nämligen om bostadspolitik och politik över huvud taget. Låt oss inte, bostadsministern, göra någon hemlighet av att förslagen är utformade på ett sådant sätt att de bidrar till att öka jämlikheten och skapa större rättvisa på bostadsmarknaden.

Anf. 23 OSKAR LINDKVIST (s):

Herr talman! Bostadsutskottet har i ett yttrande till skatteutskottet tillstyrkt förslaget till fastighetsskatt. Bakom denna tillstyrkan står majoriteten i utskottet, socialdemokraterna och vpk.

Samma majoritet står i bostadsutskottet bakom regeringens förslag i proposition 18 om kompensatoriska åtgärder som en konsekvens vid införandet av en fastighetsskatt.

Vi har nyss hört pläderingen från skatteutskottets sida om på vilka grunder fastighetsskatten är motiverad. Jag behöver därför inte upprepa vare sig skälen eller motiven. Mitt inlägg skall i stället knyta an till den kompensation regeringen föreslår skall gälla alla fastigheter, som omfattas av räntebidragssystemet.

Först några ord om den materia som vi nu diskuterar. De svenska bostadslånereglerna är till sin natur komplicerade och för de flesta svårtolkade. Själva grunden för räntebidragssystemet är det lättare att få ett grepp om. Där vet man att räntebidragen är till för att hålla kostnaderna för boendet på en nivå som är rimlig. Och när det gäller rimlig kostnad tänker jag på varje medborgares självklara rätt att välja bostad efter behov och önskemål. Det är

här som samhället spelar en betydande, och för många en helt avgörande, roll. I räntebidragssystemet är den garanterade räntan lägst ingångsåret och trappas därefter upp årligen för att till slut nå marknadsräntans nivå. Jag nämner detta, herr talman, av rent pedagogiska skäl, för vi strider med de borgerliga om räntebidragen. Val mellan de borgerligas krav på att räntebidragen skall tas bort och att det ytterligare skall rensas rent från andra stödformer och förslaget till fastighetsskatt är lätt för de allra flesta svenskar. Vi hade aldrig haft världens i snitt högsta bostadsstandard, om vårt land hade byggts upp efter borgerliga värderingar. Det är något att tänka på för mittenpartierna, som bör vara något mera misstänksamma i umgänget med moderaterna. I det här landet vet numera varje medborgare att moderat bostadspolitik går i rakt motsatt riktning mot den socialdemokratiska, som leder till solidaritet mellan de olika boendegrupperna.

Eftersom räntebidragssystemet är nyckeln i vårt bostadslånesystem är det både naturligt och logiskt att den kompensation som skall genomföras byggs upp på basis av det redan existerande systemet. I propositionen nämns att det hade varit önskvärt att kompensationen för införandet av fastighetsskatt hade kunnat genomföras krona för krona. En sådan i och för sig önskvärd åtgärd skulle ha fyllt alla anspråk på millimeterrättvisa inom hela det bostadsbelånade området. Det saknas emellertid statistik och taxeringsvärde i det enskilda fallet, och dessutom skulle det ha lett till en byråkrati utan motstycke. Det skulle inte heller ha varit särskilt lättadministrerat.

Att lösa problemet med en schablonisering har därför varit det riktiga. Det är alla bedömare överens om, oavsett om de är för eller emot den föreslagna åtgärden. Schabloniseringen är inget exakt mätinstrument. Det är emellertid en fullt användbar arbetsmetod, som har använts i departementet för att få fram ett trovärdigt underlag och därmed också ett rättvisande kompensationsunderlag.

Jag har redan medgett att själva regelsystemet på bostadsmarknaden är komplicerat. Från detta utgångsläge skall alltså en rättvisande kompensationsbild tas fram, grundad på genomsnittliga taxeringsvärden och på räntebidragsunderlag för olika årgångar hus. I den räknebilden skall också vägas in hänsynen till fastighetsskatten och uppkomna skattelättnader, när garantibeskattningen för juridiska personer upphör. Det har också gällt att beakta de regionala differenserna i fråga om såväl taxeringsvärde som bidragsunderlag.

I ett redan komplicerat regelsystem är det ett fantomarbete att ta fram ett underlag för kompensationen, vilket – så nära som möjligt – ligger på eller omkring medianen. Det är riktigt, som det framhålls i en del av kritiken, att en del fastigheter är överkompenserade i förhållande till medianen, och det är inte underligt att de allmännyttiga bostadsföretagen är kompenserade i detta sammanhang, eftersom det rör sig om självkostnadsföretag, som alltid ställer sina lägenheter till samhällets förfogande till skillnad från vad många av de privata fastighetsägarna gör. Andra fastigheter ligger på linjen eller har blivit något underkompenserade. Det hade känts riktigare att ha alla kompensationsfastigheterna på noll- eller plussidan, men det har inte varit

möjligt. Jag tror att det är klokt att efter genomförandet av beslutet noga följa kostnadsutvecklingen för att övertyga sig om att ingen kompensationsberättigad grupp har hamnat alltför snett.

Den som gör sig besväret att gå igenom det nu så hårt kritiserade materialet och därtill underlagets alla komponenter skall finna att framräkningen av kompensationsnivåerna ligger något i överkant. Det är också det riktigaste sättet att bena upp problemet, eftersom det då finns en säkerhetsmarginal.

Under de senaste dagarna har det upptäckts att det begåtts ett misstag vid framräkningen, vilket har fått känslorna att svalla i den borgerliga ankdammen. När företrädare för Fastighetsägareförbundet framträdde inför bostadsutskottet tisdagen den 27 november presenterades ett material av betydande intresse. Man påpekade vid föredragningen att förbundet gjort en enkät, baserad på ett urval av deras fastigheter, och framhöll att det uppenbarligen hade blivit ett fel i systemet. Det påpekades alltså att det fanns ett fel, och en medförd skiss visade att flertalet privata fastigheter i denna undersökning hade en underkompensation som oroade. Strax före det nämnda sammanträdet i utskottet dök det också helt plötsligt upp en skrivelse från entreprenörerna som starkt kritiserade förslaget. Det visade sig då, herr talman, att fastighetsägarna hade fog för sin oro på just den angivna punkten. De kontakter som omedelbart togs med departementet ledde fram till att felet upptäcktes och kunde rättas till. Det kändes ganska skönt för både departement och utskott att få den förargliga felräkningen på ett av de många avsnitten ur världen, och så långt är jag tacksam mot Fastighetsägareförbundet och Byggnadsentreprenörföreningen för påpekandet. Jag vill dock framhålla att fastighetsägarna inte hade med sig något annat än en indikation. Var felet skulle ligga visste man inte.

Nu skulle man tro att alla antingen kände lättnad för att man i tid fått rättat till felräkningen eller också – vilket snart skulle visa sig – skadeglädje över att ett så pålitligt departement som bostadsdepartementet i allt sitt nit och med sina ambitioner kommit att göra en, säger en, felräkning i detta väldiga material.

Nu skrevs det i den i sak mindre nogräknade Stockholmspressen att bostadsdepartementet nästan bara gjorde fel. Det var ingen hejd på den övermaga kritik som – det vet ledamöterna i bostadsutskottet – fick helt andra proportioner än vad själva sakfrågan kunde ge anledning till. Jag måste säga att jag är överraskad över att bostadsutskottets ordförande deltar i debatten genom att läsa upp Dagens Nyheters s. k. artikel om innehållet i regeringens proposition. Att Rolf Dahlberg gör det beror ju på att han under hela sitt framträdande här i talarstolen bara höll sig till det som står i tidningar och i den borgerliga reservationen. De synpunkterna var ju inte nya för utskottets ordinarie ledamöter.

Jag skulle vilja ge Dahlberg ett råd på vägen: Upphøj inte Nils-Eric Sandberg i Dagens Nyheter till en framstående bostadsskribent, för det är väl ändå att ta i alltför mycket.

De borgerliga i bostadsutskottet bestämde sig redan tidigt för att låta propositionen om kompensation vara en angelägenhet för utskottets social-

Tisdagen den
11 december 1984

*Statlig
fastighetsskatt,
m. m.*

demokrater och för dess vpk-ledamot. Det respekterar vi självfallet, men efter Fastighetsägarförbundets framträdande inför utskottet, efter intervjuer i tidningar och radio och efter ett stort massmedialt pådrag fick de borgerliga ledamöterna nytt livsmod. Jag är tillräckligt gammal för att erinra mig referat från en fotbollsmatch i Berlin 1936 av Sven Jerring. Han såg japaner, japaner, japaner överallt. Det blev precis samma effekt här. Plötsligt upptäckte nämligen de borgerliga ledamöterna i utskottet fel överallt. Det kryllade av fel i propositionen. Det stämde väl med den aktivitet som formerades av partsorganisationerna på bostadsmarknaden. Där fanns fastighetsägarna och byggtreprenörerna. T. o. m. det lilla Villaägareförbundet hoppade in i leken och krävde i likhet övriga att propositionen skulle dras tillbaka. Den var, som det hette i tidningsreferaten, behäftad med så många fel att den inte kunde ligga till grund för ett riksdagsbeslut.

Nu hade också tidningarna övergett sin sakgranskning av förslaget. Att Svenska Dagbladet agerade i samförstånd med byggnadsentreprenörerna är dess bättre också helt nyligen konstaterat.

I gårdagens Svenska Dagbladet kunde man nämligen läsa att ledamöterna i bostadsutskottet under dagens lopp skulle få beräkningar från just entreprenörerna som skulle visa vilka konsekvenser felräkningarna i departementet skulle leda till.

Detta gjorde förstås att jag, som är både nyfiken och vetgirig, under hela måndagen låg på utkiken för att få detta viktiga dokument i min hand. Men icke – det kom inget brev. Eftersom artikeln var publicerad i SvD i går, måndagen den 10 december, måste man rimligen ha fått materialet dagen innan. Ännu i dag på morgonen – vi skriver nu tisdagen den 11 december 1984 – har inte något brev kommit till utskottet, men väl ett telefonsamtal att någon försändelse är på väg. Och på den vägen är det allttjämt.

Däremot fångade jag i går upp ett helt annat brev, som uppenbarligen var avsett enbart för de borgerliga ledamöterna i bostadsutskottet. Det var en förteckning över ytterligare två nya fel som hade upptäckts. Nu fick vi en chans att granska deras material, vilket måhända inte var meningen. Mot dessa nya upptäckter från fastighetsägarna står sig emellertid materialet från bostadsdepartementet mycket väl. Jag vill säga detta till Rolf Dahlberg, som här drog ett exempel från den skrivelse som fastighetsägarna under gårdagen har försett de borgerliga ledamöterna i utskottet med men däremot inte de socialdemokratiska ledamöterna.

Herr talman! Som en konsekvens av en allmän fastighetsskatt är det, som utskottet framhåller i betänkandet, nödvändigt med kompensationsåtgärder inom bostadsområden med statliga lån. Det är hemställan i detta betänkande jag nu yrkar bifall till. Därutöver har utskottet behandlat en skrivelse från SABO med synpunkter på den redovisningsmässiga hanteringen av konsolideringsfonderna som har tillstyrkts och nu ingår i mitt yrkande om bifall.

Samtidigt yrkar jag avslag på de borgerliga partiernas reservation.

Förslaget om återförvisning avvisas. Visserligen har ryktet gått några dagar här i Stockholm att riksdagens förste vice talman Ingegerd Troedsson skulle föreslå återförvisning till förnyad behandling i utskottet, vilket hon nu

pliktskyldigast har gjort. Tar kammaren ett sådant beslut – och det lär finnas underlag för en sådan avstämning – så är det emellertid helt klart att vi röstar för ett avgörande i kammaren nu.

Nr 48

Tisdagen den
11 december 1984

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

*Statlig
fastighetsskatt,
m. m.*

Anf. 24 KJELL MATTSSON (c) replik:

Herr talman! Oskar Lindkvist sade att det var så små felaktigheter i propositionen, så det var inget problem att behandla den. Felet rättades, säger han, och menar det som var mest uppmärksammat. Men det hade väl ändå varit bra om utskottsmajoriteten hade haft denna förståelse redan från början och inte vidhållit att betänkandet omedelbart skulle justeras utan att ta hänsyn till detta? Det var ju det som gjorde att man sedan fick gå till mig som ordförande och be mig sammankalla utskottet för att riva upp ett betänkande som redan var justerat.

Oskar Lindkvist säger att det bara finns en felräkning i departementets arbete. Jag ställde ett par frågor till Oskar Lindkvist, som han inte svarade på, men i och för sig kan jag dra en slutsats av att Oskar Lindkvist sade att det bara fanns en felräkning. Jag tolkar det som ett besked att de övriga har gjorts medvetet av departementet och utskottsmajoriteten, t. ex. snedvridningen av relationerna mellan parterna på marknaden och den snedvridning som nu sker i tillämpningen av bruksvärdessystemet genom att man kompenserar vissa grupper mer än andra.

Jag tolkar de uteblivna svaren på mina frågor och Oskar Lindkvists bekräftelse av att det bara finns ett enda fel så, att det faktiskt är av politiska skäl som socialdemokraterna inte vill göra en granskning av de övriga påpekandena. Den tolkningen styrks av att vpk triumferande tyckte att det var bra att skatten hade getts den utformningen att de allmännyttiga bostadsföretagens särställning jämfört med de andra företagen ytterligare markerades.

Så några ord om vilka compensationerna skall gå till. Vi kan, Oskar Lindkvist, räkna med att ingen småhusägare i dag har möjligheter att få ett större avdrag än 50 % av en ränteutgift. Om en person bygger ett nytt hus är ränteutgiften 5,5 % det första året, och han betalar själv 2,75 %. Om han i stället köper ett hus som inte har statlig belåning, är vederbörande duktig om han i dag klarar att finansiera köpet med låneräntor 12 % – snarare ligger räntan uppåt 14 %. Den personen måste i så fall betala 6–7 % själv. Den som betalar mest pengar ur egen plånbok skulle med regeringens förslag dessutom betala en icke avdragsgill skatt till staten. Det är icke att lägga pengarna på rätt ställe.

Fastighetsskatten såsom den nu har utformats är klart orättvis och felaktig. Det är därför som vi menar att det av regeringen föreslagna systemet absolut inte skall införas.

Anf. 25 ROLF DAHLBERG (m) replik:

Herr talman! Om jag skulle hålla mig till samma vokabulär som Oskar Lindkvist, skulle jag prata om den socialdemokratiska hönsgården. Men det skall jag inte göra, därför att jag vill att vi skall diskutera sakfrågan och ingenting annat.

Oskar Lindkvist gjorde några uttalanden som var litet överraskande. Han sade bl. a. att den schablonisering som regeringen har valt inte är något millimeterrättvist system, men att det i stort ger rättviskompensation. Vi har emellertid pekat på att det var precis det som regeringen inte hade lyckats åstadkomma i den nu aktuella propositionen eller i alla de papper som vi har fått från bostadsdepartementet.

När de privata organisationerna på bostadsområdet gjorde empiriska undersökningar med underlaget från regeringen visade det sig tvärtom att förslaget slog våldsamt åt båda håll. Det var inga små avvikelser på 5 à 10 %, utan 100 % upp på en del och 30–50 % under på andra. Det var alltså ingen hejd på avvikelserna.

När föredragningen i utskottet och den skrivelse som vi hade fått från Entreprenörföreningen hade visat detta, frågade jag socialdemokraterna vid utskottsbordet, framför allt Oskar Lindkvist: Vad drar ni nu för slutsatser? Det måste vara något fel som här har påvisats. Ni brydde er emellertid inte om detta, utan fortsatte behandlingen som om ingenting hade hänt. Ni justerade betänkandet och skickade iväg det för tryckning.

Först en vecka senare vaknade ni. Då fick vi göra det unika att riva upp ett utskottsbetänkande. Ni skall, Oskar Lindkvist, vara litet försiktiga i detta ärende. Här sitter ni nämligen verkligen illa till.

Oskar Lindkvist riktade en mycket märkligt anklagelse mot de organisationer som har hjälpt regeringen att i efterhand rätta till fel. Oskar Lindkvist sade här: Organisationerna hade en indikation på att något var fel, men de kunde inte visa var felet låg. Hur i hela friden skulle organisationerna kunna hitta detta fel? De hade ju inte tillgång till regeringens beräkningsunderlag. Det är departementets uppgift att sköta sådana saker. Det skall inte privata näringslivsorganisationer behöva göra.

Oskar Lindkvist sade också: Nu har aktiviteten hos de privata bostadsorganisationerna varit våldsamt stor. Ja, de har gjort vad regeringen inte gjorde. De har satt sig ner och undersökt hur skatten skulle slå för över 200 fastigheter. När de fann att utfallet skulle bli alldeles fel, slog de larm.

Organisationerna har senare pekat på att det finns ytterligare fel. Det har jag fört fram, men Oskar Lindkvist brydde sig inte om att kommentera det.

Inte heller svarade Oskar Lindkvist på den enda fråga – jag ville inte belasta honom med flera – som jag ställde till honom. Jag frågade: På vilka grunder avisade socialdemokraterna i bostadsutskottet vår begäran om krav på ytterligare beredning?

Anf. 26 KERSTIN EKMAN (fp) replik:

Herr talman! Rängebidsreglerna är svårtolkade, säger Oskar Lindkvist. Ja, det kommer inte att bli lättare att hitta i den djungeln, om de regler som

nu föreslås blir genomförda.

Jag vill också invända emot att man tydligen medvetet valt ett sätt att beräkna kompensationen som gynnar allmännyttan. Det är fråga om en utslagning av enskilt ägda fastigheter. Från folkpartiets sida anser vi inte att man genom att på det sättet slå ut en del av bostadsbeståndet bidrar till en bra utveckling för bostadspolitiken och för bostadsutbudet i landet.

Den historieskrivning avseende utskottets behandling som Oskar Lindkvist gjorde är delvis riktig. En del av misstagen blev rättade, men inte alla. Det behövs en utredning. Det är ett dåligt underbyggt förslag som förelagts oss och som vi skall fatta beslut om. Om Oskar Lindkvist framhärdar och säger att allt är i sin ordning, då måste man fråga sig varför han gör det. Är det så att man inte vill rätta till de brister som uppenbarligen finns? Är det helt i sin ordning, Oskar Lindkvist, att man genom statliga subventioner pressar ner hyrorna i allmännyttans bostäder samtidigt som man på vissa fastigheter lägger en skatt som fastighetsägarna inte kan kompensera sig för?

Här har talats om hur brister i förslaget har uppdagats. Det är ju detta som är huvudfrågan. Om förslaget föregåtts av en remissbehandling och om det hade utretts, då hade de här synpunkterna kommit fram innan vi behandlade förslaget i utskottet.

Anf. 27 TORE CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Jag vill i min replik vända mig till Oskar Lindkvist av den anledningen att han inte, som jag väntade, kommenterade – vilket man från socialdemokratiskt håll inte heller gjorde i "skatteutskottsrummet" – det förslag som nu också ligger på riksdagens bord, nämligen att fastighetsskatten skall omfatta även industrifastigheter. Det är ett förslag som vi under hand har fört vissa resonemang om och för vilket det, som jag har uppfattat saken, funnits en rätt stor förståelse hos socialdemokraterna.

Genom att låta även industrifastigheterna omfattas av fastighetsskatten skulle man kunna sänka denna för samtliga fastigheter till 1 % i stället för de 1,4 resp. 2 % som nu har föreslagits. En sådan åtgärd skulle, som jag tidigare har varit inne på, få betydande fördelningspolitiska effekter i rätt riktning. Om man överför en del pengar från företagen finge de vara med i sammanhanget och betala till fastighetsskatten, som i huvudsak bör användas för att förbättra förhållandena på bostadsmarknaden, få en större rättvisa, hålla boendekostnaderna nere osv.

Mot bakgrund av den kritik mot det nuvarande förslaget som förts fram från framför allt småhusägarna, för vilka förslaget i en del fall slår ganska snett, skulle det enligt min uppfattning vara bra om man kunde reducera skattesatsen med närmare en tredjedel. Jag har svårt att förstå varför vi inte kunde hamna på en gemensam linje också i denna fråga, så att vi fått en fastighetsskatt på 1 % som omfattade alla och som inte var avdragsgill vid taxeringen. Det finns många uppenbara fördelar med ett sådant system, utöver de rent fördelningspolitiska, som jag understrukt.

Jag vill gärna få någon kommentar till detta från socialdemokratiskt håll innan denna debattomgång är avslutad.

Tisdagen den
11 december 1984

*Statlig
fastighetsskatt,
m. m.*

Anf. 28 OSKAR LINDKVIST (s) replik:

Herr talman! Den kommentaren skall jag leverera alldeles omgående. Regeringen har skrivit att den ämnar ta upp industrifastigheterna i ett annat sammanhang, och därför har vi lämnat dem utanför utskottsbehandlingen den här gången.

Några ord till Kjell Mattsson kan jag väl kosta på mig efter hans inlägg. Jag har antecknat massor av frågor, och jag får ta upp några av dem som jag tycker har störst intresse.

Kjell Mattsson deltog inte i utskottets sammanträde den 27 november, då vi diskuterade och behandlade regeringens proposition. Jag satt ordförande vid det tillfället. Därför vet inte Kjell Mattsson särskilt mycket om hur vi lade upp resonemanget, att vi begärde att få synpunkter på propositionen, att ordet var fritt och vi diskuterade fram och tillbaka för att se om vi kunde få någon som helst konkretisering utöver de allmänna, svepande synpunkter som de borgerliga ledamöterna hade på propositionen. Men det kom aldrig fram några konkreta synpunkter från de borgerligas sida – inte förrän fastighetsägarna och byggnadsentreprenörerna hade gett dem material. Detta material, grundat på ett litet urval av ett stort fastighetsbestånd, tillmäts så stort intresse och så betydande genomslagskraft att det påstås väga tyngre än det material som noggranna departementstjänstemän i bostadsdepartementet under veckor har räknat fram för att riksdagen skall få bästa möjliga underlag för ett rättvist beslut. Ni har alltså inga konkreta åtgärder att föreslå. Ni är bara ombud. Ni har bara förmedlat till riksdagen vad andra har sagt. I sitt senaste inlägg bara förmedlade Rolf Dahlberg vad man tycker och tänker i Fastighetsägareförbundet och Byggnadsentreprenörföreningen.

Kjell Mattsson sade att det finns variabler i schabloniseringen. Ja, det är riktigt. Det är omöjligt att räkna ut detta med automatisk exakthet. Alla som kan något litet om dessa problem vet att om man använder en schablon, kan man inte hitta rätt i varje enstaka fall – det är en omöjlighet.

Sedan tog Kjell Mattsson upp en diskussion om egnahemsägarna, och då kan jag säga honom en sak som de borgerliga inte har observerat, nämligen att villamarknaden inte har tagit skada av den debatt som förts om fastighetsskatten. Tvärtom! Det är en mycket bra marknad nu för att sälja och köpa villor – bättre än någonsin under de senaste fem sex åren. Så är det i varje fall i Stockholm och Stockholms förorter.

Tidigare kallade Kjell Mattsson propositionen för brudköpet. Han såg i det ögonblicket ut som en försmädd friare. Det är lätt för oss, Kjell Mattsson, att välja mellan en bostadspolitik, där Ulf Adelsohn är statsminister, och en bostadspolitik med vpk, där Olof Palme är statsminister. Det är ett mycket lätt val för socialdemokraterna.

Anf. 29 KJELL MATTSSON (c) replik:

Herr talman! Vi är naturligtvis glada att vi inte ens har blivit utsatta för något frieri.

För att historieberivningen skall vara rätt vill jag tala om att det var på det sättet att bostadsutskottets betänkande nr 8 justerades den 5 december.

Vid det sammanträdet var jag ordförande. Utskottsmajoriteten har alltså i beredningsskedet helt avvisat propåerna om att det kunde finnas något fel. Att man sedan rättar till detta tycker jag är bara bra. Det fanns därför ingen tveksamhet från min sida att kalla utskottet till ett nytt sammanträde.

Oskar Lindkvist var i sitt föregående inlägg inne på att det skulle finnas en linje från de borgerligas sida om att ta bort räntebidragen. Han uttryckte sig så svepande. Det är ju inte alls på det sättet. I mitt inlägg framhöll jag att vi inte kan ta bort subventionerna till boendet, speciellt inte med tanke på att räntekostnaderna är så höga som f. n., men att det däremot måste vara möjligt att minska det generella stödet genom att dra ner på räntebidragen. Självfallet får man då vara beredd att sätta in stöd till dem som behöver det bäst ekonomiskt sett.

Sedan sade Oskar Lindkvist att fastighetsmarknaden inte har tagit någon skada av skattedebatten. Om den har gjort det vet vi inte förrän litet längre fram i tiden. Jag tror också att det är alldeles fel att enbart ha Stockholm som utgångspunkt, eftersom det i Stockholmsområdet finns en större efterfrågan på bostäder än vad som är vanligt i landet i övrigt, där den här skattediskussionen nog kan ha en väsentlig stagnation som följd.

Jag upplever situationen så – med tanke på att vi vill få till stånd förändringar – att socialdemokraterna så fort som möjligt vill få ett slut på debatten. Ytterligare diskussioner skall det inte vara. Men om beredningsarbetet i ett utskott skall ha någon funktion, skall man naturligtvis ta fram det ytterligare beslutsunderlag som kan vara erforderligt.

Avslutningsvis vill jag fullfölja vad Oskar Lindkvist påbörjade. Han citerade ju Sven Jerring när denne refererade en fotbollsmatch i OS mellan Sverige och Japan. Då sades det att det var japaner, japaner och åter japaner överallt. Nu säger Oskar Lindkvist att vi ser fel, fel och åter fel överallt. I nämnda fotbollsmatch gick det väldigt illa för Sverige. Med tanke på alla de fel som kunnat påvisas i detta sammanhang tror jag att vi kan vara övertygade om att det kommer att gå dåligt för socialdemokraterna, därför att de håller fast vid sin taktik. Om det svenska fotbollslaget hade bytt taktik i matchen mot Japan hade de kanske vunnit den matchen också.

Anf. 30 TORE CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Först till frågan om att även industrifastigheter skall omfattas av fastighetsskatten. Oskar Lindkvist hänvisar till vad som sägs i propositionen om att frågan om beskattningen över huvud taget av företagen skall bli föremål för en översyn. I skatteutskottets betänkande sägs det: Frågan om att inlemma även industrifastigheter i fastighetsskatten finner utskottet vara för tidigt väckt.

Nej, Oskar Lindkvist och övriga socialdemokrater, jag tycker nog inte att det är vare sig befogat eller särskilt klokt att i detta sammanhang – man talar ju om en allmän fastighetsskatt – undanta företagens fastigheter, industrifastigheterna, från en sådan här beskattning. Helt bortsett från fortsatta överväganden om beskattningen av företag i det här landet kräver rättvisan, enligt min mening, att alla fastigheter i detta sammanhang – oavsett om

fastigheterna är privata eller enskilda eller om det är industrier eller företag som äger dem – bör omfattas av denna fastighetsskatt.

Jag vill gärna i den här repliken uttrycka den förhoppningen att man på regeringshåll, och det gäller även socialdemokraterna över huvud taget, tar sig en funderare och ställer frågan: Har vi egentligen råd att på det här sättet undanta en så stor andel av fastigheterna i vårt land som på detta sätt verksamt skulle kunna bidra till att de pengar plockas fram som behövs bl. a. för att klara problemen på bostadsmarknaden?

Anf. 31 ROLF DAHLBERG (m) replik:

Herr talman! Oskar Lindkvist säger att vi inte har framfört några konkreta förslag till ändringar. Vi bara förmedlar vad man tänker och tycker inom Fastighetsägareförbundet, Entreprenörföreningen och ytterligare någon organisation. Det är ett rätt fantastiskt påstående. I mitt inledningsanförande pekar jag faktiskt på – även i andra långa inledningsanföranden i den här debatten pekar man på samma sak – att det finns ytterligare fel i propositionen när det gäller beräkningen av taxeringsvärdena och bidragsunderlaget för kompensationerna i detta sammanhang.

Men de frågorna, som egentligen är de viktiga frågorna, struntar Oskar Lindkvist helt i. Han har tydligen inte ens hört att vi tagit upp dem. Det är det som är så betänkligt. Visserligen har man rättat till ett fel, men det återstår tre fyra fel till – såvitt vi nu vet. Vi säger att man kanske hittar ännu fler fel, om man sätter sig ned och riktigt undersöker propositionen. Det är ju det som gör att vi har krävt en återförvisning av ärendet för ytterligare beredning i utskottet.

Sedan vill jag, herr talman, konstatera att Oskar Lindkvist inte vill svara på den fråga som jag har ställt två gånger: På vilka grunder avvisade man från socialdemokratiskt håll ytterligare beredning i utskottet? Jag vet inte om Oskar Lindkvist inte svarar på frågan för att han inte vill, men det vore bra om vi fick ett svar här i dag.

Anf. 32 KERSTIN EKMAN (fp) replik:

Herr talman! Vi har, Oskar Lindkvist, sagt nej till förslaget om fastighetsskatt, och vi har därför sagt nej till de följdförslag som framlagts. Vi har påtalat bristerna i förslaget om fastighetsskatt, och vi har också gjort detsamma när det gäller förslaget om kompensation. Oskar Lindkvist måste dock vara medveten om att det är helt omöjligt för utskottets ledamöter att i detalj få fram vilka fel som är begångna. Men, Oskar Lindkvist, när det konstaterades att materialet var felaktigt eller tvivelaktigt – vilket ord Oskar Lindkvist nu vill välja – borde det ha funnits anledning att bereda ärendet vidare.

Till sist: Är det på det sättet, Oskar Lindkvist, att svaret på frågan om hur Oskar Lindkvist ser på saken är att han godkänner att det föreligger uppenbar underkompensation för enskilda fastighetsägare och att det är detta som Oskar Lindkvist säger ja till, så vill jag ha det svaret här i kammaren.

Anf. 33 OSKAR LINDKVIST (s) replik:

Herr talman! Till Tore Claeson vill jag säga att om han godkänner våra kommentarer eller inte har egentligen inget värde, eftersom vi återkommer till denna fråga i ett helt annat sammanhang. Det är det korrekta svar jag kan ge.

Till Rolf Dahlberg vill jag säga att jag har tre minuters repliktid för att svara minst tre mycket frågvisa ledamöter som först på senare tid har börjat intressera sig för propositionen. Nu frågar Rolf Dahlberg ånyo på vilka grunder vi avvisade ytterligare beredning av ärendet i bostadsutskottet. Svaret är mycket kort: På rent sakliga grunder – ingenting annat.

Till Kerstin Ekman vill jag säga att vi inte har någon anledning att tro annat än att det beräkningsmaterial som har tagits fram i bostadsdepartementet ger så full rättvisa som man kan begära åt de olika kategorierna på fastighetsmarknaden. Det är vårt utgångsläge. Vi hyser tillit till detta underlagsmaterial, vilket Kerstin Ekman inte gör. Det är däri skillnaden ligger och inte i antalet fel, något som påstås i denna diskussion.

Jag skulle vara intresserad av att veta vad Rolf Dahlberg och Kjell Mattsson gjorde mellan den 27 november och den 5 december. Då arbetade vi på den socialdemokratiska sidan med att granska det material som kommit fram från fastighetsägarna och byggentreprenörerna. Men vad gjorde ni? Ni gjorde ingenting. Inte ens den 5 december när vi hade sammanträde under ordförandeskap av Kjell Mattsson hade ni någonting att komma med som avvek från de synpunkter som fastighetsägarna hade lagt fram vid ett tidigare sammanträde. Detta material hade vi granskat och då kommit fram till att det fanns anledning att titta på omräkningsmaterialet, och det gjorde man i departementet. Vi inbillade vi oss att ni skulle vara nöjda med att få felaktigheterna rättade. Men det var ni inte, utan ni har hela tiden tuggat på temat att det är massor av fel i propositionen. Det är lätt att säga, men ni har alltså inget sakunderlag för att kunna dokumentera dessa påståenden.

Jag vill till Kjell Mattsson också säga att jag här har en tidning där det som rubrik står: Rusning efter villor. Det talas om att villamarknaden nu befinner sig i mycket stark tillväxt. Det är praktiskt taget köer för att få köpa egnahemsfastigheter. De som är ute och söker lägenheter har ingen tilltro till de skräckargument som borgarna använder i denna debatt om fastighetsskatten. Dessa människor har större tilltro till att det material vi har diskuterat i anslutning till propositionen är framtaget på ett sådant sätt att det skapar tillit och trovärde. Det är en rasande stor skillnad mellan detta och de synpunkter som de borgerliga lagt fram när det gäller dessa ärenden.

Jag bad bara Kjell Mattsson att vara litet mer misstänksam mot moderaterna, eftersom de vill ta bort räntebidragen. Skall ni gå samman, så var mycket uppmärksamma – rätt som det är är räntebidragen bara borta.

Tredje vice talmannen anmälde att Rolf Dahlberg, Kjell Mattsson och Kerstin Ekman anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Nr 48

Tisdagen den
11 december 1984

*Statlig
fastighetsskatt,
m. m.*

Tisdagen den
11 december 1984

*Statlig
fastighetsskatt,
m. m.*

*Om det aviserade
förslaget om fastig-
hetsskatt på egna-
hem och fritidshus*

Anf. 34 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Jag skall börja med att besvara Kjell Mattssons interpellation.

Kjell Mattsson har ställt tre frågor till mig. Frågorna är följande.

1. Kommer regeringens förslag till statlig fastighetsskatt att innehålla något undantag eller annan form av kompensation till de småhus- och fritidshusägare som förvärvat sina hus under tiden 1977–1983?
2. Om svaret på fråga 1 är nej – vad är i så fall skälet till detta?
3. Om svaret på fråga 1 är nej – på vilket sätt skall i så fall de småhusägare som köpt sitt hus under senare år, utan vetskap om den kommande fastighetsskatten, kunna "anpassa sin ekonomi till de nya förutsättningarna"?

Frågorna ställs mot bakgrund bl. a. av att regeringen i lagrådsremissen om en statlig fastighetsskatt föreslog att småhus och fritidshus som har förvärvats åren 1977–1983 övergångsvis skall undantas från fastighetsskatten.

I proposition 1984/85:18 om statlig fastighetsskatt har föreslagits bl. a. att skatten redan från början skall omfatta samtliga småhus och fritidshus. Motiven för förslaget och det sätt, på vilket hänsyn har tagits till den ekonomiska situationen för de småhusägare som har förvärvat sina hus under de senaste åren, har redovisats i den nyssnämnda propositionen.

Herr talman! Jag skall därefter be att få övergå till att anföra några synpunkter på den debatt om fastighetsskatten som har pågått länge här i dag. Det har redan varit en så omfattande och ingående diskussion om förslaget att jag i huvudsak tänker ägna mig åt att framföra några mer principiella synpunkter i detta sammanhang.

Jag vill först konstatera att bostäderna har stor betydelse för människor i de allra flesta fall. Bostaden ger ramen för vårt sociala liv. Det är där vi upplever det mesta av våra glädjeämnen och sorger. Det är där barnen uppfostras, och det är där vi lever under vår ålderdom.

Bostaden har emellertid inte bara en social betydelse. Den betyder även mycket för familjeekonomin. För de flesta människor åtgår 25 % av den disponibla inkomsten till att betala bostaden. Bostadskostnaderna utgör ungefär 25 % av konsumentprisindex. Mot den bakgrunden är det självfallet viktigt att vi här i riksdagen ägnar stort intresse åt hur vi skall kunna hjälpa medborgarna att få goda bostäder, till rimliga kostnader i förhållande till medborgarnas inkomster och i överensstämmelse med samhällsekonomin.

Som framgår av diskussionen som har förts i dag är detta inte någon särskilt lätt uppgift. Utmed den bostadspolitiska vägen paraderar starka organiserade intressen och mäktiga ekonomiska intressen. Organisationer har tillkommit för att bevaka olika intressen. Även om man inte vill beskylla dem för att räkna fel är det väl ändå inte orimligt att säga, Rolf Dahlberg, att man kan utgå från att de ytterligt sällan räknar till sin egen nackdel. Jag kan försäkra att det är omöjligt att driva en bostadspolitik baserad på synpunkterna från enbart en av dessa intresseorganisationer eller en av dessa sammanslutningar av ekonomiska intressen.

Min företrädare på ämbetet, Birgit Friggebo, sade i Älvsjö för några månader sedan, att det är omöjligt att vara bostadsminister i Sverige. Jag tyckte kanske att hon tog till litet grand i överkant, men när jag mer och mer lyssnar på den diskussion som förs här i dag undrar jag om inte Birgit Friggebo var närmare sanningen än vad jag trodde vid det tillfället.

Bostaden har inte bara stor betydelse för den privata ekonomin. Bostäderna har också stor betydelse för samhällsekonomin. Vi satsar – via skatter och på annat sätt – stora resurser för att människor skall få tillgång till en god bostad. Bostadssubventionerna är nu uppe i 27 miljarder kronor. De ökar med mellan 2 och 3 miljarder kronor om året. Som jämförelse kan jag berätta att bostadssubventionerna 1976 var 9 miljarder kronor – i dag är de 27 miljarder. Det är en väldig ökning av samhällets kostnader som krävs för att kunna uppfylla en social bostadspolitik. Orsaken till att kostnaderna har stigit så kraftigt är lätt att se. Det är slutet av 1970-talets och början av 1980-talets kraftiga inflation och höga räntor som har lett till höga byggkostnader och därmed ett behov av stora insatser från samhällets sida för att de mål som vi har skulle kunna klaras och människor skulle kunna efterfråga en god bostad för en kostnad som stod i rimligt förhållande till deras ekonomi. Det är det som kostar pengar.

Det är nonsens när politiska partier säger att de skall avskaffa bostadssubventionerna; om de inte vill köra ut folk i snöslasket. I dag kostar en lägenhet som är 100 m² ungefär 85 000 kr. i hyra, alltså lika mycket som en genomsnittlig industriarbetare har i lön innan han har betalt skatt. Det är vad det i genomsnitt kostar att hyra en modern bostad i dag. Det kan inte vara rimligt att de människor som i dag skall efterfråga bostad, som i dag bildar familj, skall ta mer än sin inkomst för att klara sin hyra, medan de som haft anledning att skaffa sig bostad långt tidigare skall befinna sig i en helt annan situation. Det är viktigt att vi för en social bostadspolitik, men det är också viktigt att vi handskas med samhällets och statens ekonomi på ett sådant sätt att vi kan medverka till att vi uppnår ekonomisk balans och styrka. Den viktigaste bostadspolitiska åtgärd vi kan i detta land är att se till att få ordning på statens och samhällets ekonomi. Då kan vi sänka boendekostnaderna utan att det behöver drabba någon. En räntesänkning på 1 % skulle för ägaren av en s. k. frifinansierad villa i Stockholm sannolikt betyda mellan 4 000 och 6 000 kr. brutto i sänkta kostnader. Det är den vägen vi måste gå.

Vi kan inte tillåta den årliga ökningen av bostadsstödet att öka budgetunderskottet. Vi kan inte låna för att upprätthålla bostadssubventionerna framöver. Det skulle leda till ökad inflation och det leder också till ökade räntor eller till att vi inte kan sänka räntorna. Därför måste vi hantera bostadsfrågan på ett sådant sätt att vi inom den givna ramen kan göra de omfördelningar som är nödvändiga för att alla skall kunna ha en anständig bostad. Vi kan inte klara detta genom ökade budgetunderskott. Vi måste lära oss att betala för oss själva. Det kommer inte att vara någon annan som gör det, det kan jag försäkra. Efter att ha avlyssnat debatten i dag märker jag att på den punkten är alla överens. Vi kan inte öka budgetunderskottet och den vägen bekosta de ökade bostadssubventionerna. Då finns det i princip, efter

Tisdagen den
11 december 1984

*Statlig
fastighetsskatt,
m. m.*

vad jag har kunnat finna i debatten, tre alternativa sätt att klara problemet att föra en anständig bostadspolitik utan att öka budgetunderskottet.

Den ena vägen är den som moderaterna har valt av tradition och som de också har slutit upp kring i dag. Moderaterna vill fortsätta på den väg som mittenregeringen och borgarregeringarna följde 1980, dvs. de vill minska bostadssubventionerna genom att trappa upp räntorna för dem som har statliga lån. Det var det man gjorde 1980, vilket ledde till att en villaägare som hade statliga lån fick ökade kostnader på mellan 3 000 och 6 000 kr. under en treårsperiod och kostnaderna för en hyresgäst ökade med 30 kr. per m² och år. Moderaterna lade i våras fram en motion som var ganska specificerad och som ger möjlighet att räkna ut vad varje bostad kostar. I motionen säger moderaterna att de skall fortsätta att bringa ner kostnaderna för bostadsstödet genom att trappa upp räntorna för samma kategorier av boende. Kan det verkligen vara en rimlig fördelningspolitik att de människor som bor i de hus som har fem-sex gånger så höga byggnadskostnader att förränta som de hus som byggdes på 1960-talet skall drabbas ytterligare utöver det som redan har skett. Är det en fördelningspolitik som är acceptabel?

Jag vill gärna ställa en fråga till Ingegerd Troedsson eller Rolf Dahlberg – vem som nu skall svara, det här ligger ju på gränsen mellan skatter och bostäder. Jag vill alltså fråga: Hur kan ni, när ni nu föreslår att hyreshusavgiften skall tas bort, samtidigt föreslå att man skall öka upptrappningen av räntorna? Det skulle innebära att ni flyttar över ytterligare några miljarder om året till de privata fastighetsägarna.

Hyreshusavgiften motiverades av folkpartiet och centerpartiet – och om ni så vill skall jag citera det, eftersom jag har det med mig – med att man, när man trappade upp räntorna, var tvungen att se till att dra in pengarna till staten, eftersom de annars skulle hamna i de enskilda fastighetsägarnas fickor. Nu säger ni, skall vi trappa upp räntorna ytterligare och dessutom ta bort hyreshusavgiften. Man kan räkna på – och det skulle vi kunna göra i bostadsdepartementet, eftersom vi anses tycka att det är så roligt att räkna – hur stor upptrappningen blir. Låt oss säga att det rör sig om ett par tre miljarder om året. Man skänker således de privata fastighetsägarna 2–3 miljarder om året. Kapitaliserar man detta och räknar med 10 % avkastning, är det detsamma som att överlämna en gåva på mellan 25 och 30 miljarder kronor. Är det verkligen möjligt att föra en sådan politik i ett samhälle som man vill anse som präglad av social välfärd?

Den andra vägen för att klara dessa problem är den som framför allt centerpartiet men även folkpartiet redovisar, nämligen att vi skall gå över till ett räntelånesystem. Jag vill gärna säga till er i folkpartiet och centerpartiet: Jag tycker att vi har all anledning att noga studera på vilket sätt vi kan använda räntelånen i det bostadssociala finansieringssystemet. Men Kjell Mattsson och Kerstin Ekman vet lika väl som jag att det tar tid att införa ett räntelånesystem och att få effekt av det. Det är ingen lösning på dagens problem. Ni vet båda lika väl som jag hur många svårigheter som är förknippade med denna typ av räntelån. Ni vet också, att även om vi inför

räntelån kan de bara gälla i marginalen av det bostadssociala stödet. Vi kommer vid sidan av räntelånen att få ha kvar våra bostadssubventioner.

Den tredje möjligheten, som har redovisats av flera, är att säga: Vi skall inte spara på bostadssektorn utan på andra sektorer och därigenom få resurser att låta bostadsstödet stiga med 2-3 miljarder om året.

I valet mellan en statlig fastighetsskatt och att trappa ned sjukpenningen de första tio dagarna till 60 % och sedan till 80 % eller att holka ur basbeloppen till pensionärerna eller att vidta andra åtgärder av den karaktären tycker jag att fastighetsskatten är att föredra.

Det har talats mycket om fastighetsskatten här i dag. Jag skall ändå något beröra motiven för den. Jag har sett att det skrivits i tidningarna att bostadsdepartementet framhåller olika motiv för fastighetsskatten – som om massmedia skulle utgå från att man bara kan ha ett motiv för ett förslag! Man kan självfallet ha flera!

Ett motiv är följande: Under de borgerliga regeringarnas tid kom man underfund med att man behövde spara pengar på bostadssektorn. Man beslutade att göra det genom att trappa upp räntorna på de statliga lånen. Jag kritiserar ingen för det. Det har visserligen krånglat till systemet i hög grad, men åtgärden vidtogs. Detta gjorde att villaägare som hade köpt eller byggt sig ett hus och som hade träffat ett avtal med staten, så att han trodde att han visste vad han skulle betala, plötsligt fann han att han skulle ut med mellan 3 000 och 6 000 kr. ytterligare, dvs. mellan tre och sex gånger så mycket som fastighetsskatten på ett hus belöper sig till i medeltal. Och hyresgästerna skulle betala ytterligare 30 kr./m².

När också vi nu behöver spara på det bostadspolitiska stödet kan vi inte välja samma väg som moderaterna, för då lägger vi ytterligare en börda på ca 300 000 villaägare, som har byggt hus med statliga lån under perioden sedan 1975. Vi skulle också behöva fördubbla hyreshusavgiften, av skäl som jag nyss har antytt och som jag för det sakkunniga auditoriet från bostadsutskottet inte behöver beskriva närmare.

Den här möjligheten stod alltså inte till buds. Vi sade då: Nu måste alla komma med i ett omfördelningssystem. Det är dock inte, som görs gällande i debatten, någon villaskatt som införs. Det är inte fråga om att belasta villorna mer än någon annan grupp. Fastighetsskatten är ingen överföring av resurser från villaägare till dem som bor i hyreshus och bostadsrättshus, och den utgår med precis samma belopp för dessa kategorier. De får bära samma börda. Fastighetsskattens stora betydelse är i stället att den överför resurser mellan äldre och senare uppförda hus.

Vi säger nu att de som bor i hyreshus och bostadsrättshus redan får betala. Nu skall också villaägarna komma med – men de skall inte betala lika mycket som de andra fick göra. När man höjde den garanterade räntan fick de senare nämligen betala 25–45 kr. mera per kvadratmeter. Vi säger i stället att de andra villägarna skall få betala 8–11 kr. per kvadratmeter.

Man hänvisar då till att de villaägare som har byggt sina hus längre tillbaka i tiden aldrig har fått någon subvention. Varför skall de vara med i ett sådant här omfördelningssystem? Låt mig först och främst säga att det är ytterligt få

människor i vårt land som bygger ett hus och betalar det kontant. De allra flesta människor lånar till det och får därmed rätt till avdrag i beskattningen. Det är inte vi som först har konstaterat att avdragsrätten är att jämställa med bostadssubventioner. Det gjordes av trepartiregeringen, som i ett dokument till riksdagen fastlade att underskottsavdrag är att jämföra med bostadssubventioner. Därmed har också de flesta fått en form av bostadssubvention.

Men detta är ändå inte det avgörande, utan det är att man i slutet på 1960-talet kunde bygga 1 m² lägenhetsyta för i genomsnitt ungefär 1 000 kr. I dag kostar samma lägenhetsyta 6 000 kr. Den som skaffar sig en bostad i dag skall alltså förränta ett sex gånger så stort kapital som den som byggde i slutet på 1960-talet. Vi säger då att man måste hjälpas åt litet grand. Nu får även ni som förtänksamt nog varit ute i tid delta litet grand i det här systemet.

Då säger man: Men jag har inte fått några subventioner – varför skall jag vara med i det här? Jag har nyss förklarat att alla har fått subventioner. Men inte heller det är alltså det avgörande – det är att vi i Sverige i dag söker bygga ett solidariskt samhälle, där vi hjälps åt efter våra resurser. Tänk om den höginkomsttagare som inte har några barn skulle säga: Jag vill inte betala till barnomsorgen eller till skolan – jag har ingen nytta av det. Det får ni som har barn göra. – Tänk om vi skulle bygga ett samhälle på de grunderna! Vi försöker i stället bygga ett samhälle i solidaritet, där vi hjälps åt, och fastighetsskatten är en solidarisk åtgärd för att vi på ett anständigt sätt skall klara att upprätthålla en social bostadspolitik.

Jag skall inte, herr talman, ge mig in i en diskussion om teknikaliteterna i fastighetsskatten. Beträffande den ständigt återkommande diskussion som bl. a. Rolf Dahlberg förde om den så beklagliga felräkningen vill jag dock säga följande. Man brukar i pressen beklaga att det inte finns några politiker som vågar säga att de har gjort fel och som sedan rättar till felet. Det blev ett fel, och jag sade då till mina medarbetare: Gå omedelbart till bostadsutskottet med detta – här föreligger ett systematiskt fel i denna utomordentligt svåra och komplexa materia. På det sättet rättade vi till detta fel.

Jag vill inte ta upp tiden med att kommentera vad tidningarna då skrev. Jag skall bara säga att de skrev precis rakt emot vad de tidigare skrivit och byggde på det sättet under det s. k. politikerföraktet i stället för att skriva att det var bra gjort att vi rättade till det hela.

Rolf Dahlberg kan hålla på och bereda detta ärende i hundra år. De olika organisationerna på detta område kommer ändå att lägga fram material som belyser att just deras medlemmar har missgynnats. När man rör sig med ett schabloniserat material av den här typen, när man aldrig exakthet, utan här måste man försöka göra en skälighetsbedömning. Jag hävdar på det bestämdaste att bostadsdepartementets ambition har varit att de privata fastighetsägare som drabbas av fastighetsskatten skall via kompensationsystemet få en ersättning som motsvarar fastighetsskatten. Jag bekräftar att det förhåller sig på det sättet.

Sedan var det litet överraskande att höra Rolf Dahlberg säga att det är unikt att man räknat fel i riksdagen. Bara under de tio år jag varit i riksdagen har jag sett många räknepfel. Särskilt Rolf Dahlberg bör vara litet försiktig;

han hade en partiledare som t. o. m. slog vad om sina siffror och som sedan fick konstatera att dessa var felaktiga.

Jag tror att det är bra om vi har grundsynen att inte någon av oss är fullkomlig. Då och då uppstår det fel, och då är det viktigt att vi försöker rätta till de felet så snabbt som det över huvud taget går.

Till sist skall jag säga ett par ord om den diskussion om ytterligare beredning som förekommit här. Möjligen kan Rolf Dahlberg ha visst fog för att framföra dessa synpunkter. Men jag blev verkligen överraskad när Kerstin Ekman och Kjell Mattsson sade att detta förslag skulle ha fått en dålig beredning. Ni lade själva fram ett förslag om hyreshusavgift, som ni inte ens skickade till lagrådet och som ni icke gjorde någon som helst beredning av. Ni fick också back på förslaget i riksdagen. Men då gällde det gudbevars bara hyresgäster och bostadsrättshavare, och med dem var det kanske inte så noga. Det är kanske nu när villaägarna kommit med som det behövs en mer utförlig beredning än den ni själva presterade. Hur kan ni bara komma med någonting sådant! Vi har gått till lagrådet, vi har läst lagrådets yttrande, och vi har försökt rätta oss efter detta, även om vi anser att lagrådet inte har rätt på alla punkter och att vårt förslag var bättre.

Gentemot de organisationer som vi haft att göra med och av vilka vissa har representanter här i dag har vi försökt arbeta så öppet och tydligt som vi kunnat. Vi har låtit dem få del av vårt material, och vi har kallat dem till information för att redovisa hur vi arbetat och hur vi tänkt i dessa frågor. Jag tror att den som har någon erfarenhet av svensk bostadspolitik lätt inser att vi kan räkna till döddagar med schabloniserade metoder och att det ändå kommer att finnas människor som säger: Se här, det slår inte rätt för mig!

Det är självklart att regeringen inte lägger fram förslaget om fastighetsskatt för sitt nöjes skull. Den gör det därför att vi genom fastighetsskatten skall skapa möjligheter att föra en anständig och social bostadspolitik även i framtiden. Den gör det därför att det är fördelningspolitiskt nödvändigt att omfördela boendekostnaderna mellan äldre och nyare hus. När man lyssnar på debatten här får man ett intryck av att detta skulle vara en avgörande fråga för om folk skall kunna bo eller inte. Det finns ingen anledning att bagatellisera fastighetsskatten, men i förhållande till vad det skulle betyda om fastighetsskatten kunde medverka till att vi får en räntesänkning; är fastighetsskatten att föredra för de allra flesta villaägare. Det vågar jag påstå.

Därför är det viktigt att vi försöker att finna förslag som på en gång kan hjälpa oss att återvinna den samhällsekonomiska stabiliteten och som innebär en anständig fördelningspolitik.

Det finns partier som nu säger att kommer de till makten, skall de avskaffa fastighetsskatten. Det är 3,5 miljarder kronor. De har också sagt nej till ökning av bensinskatten och andra energiskatter. Det är lika mycket. Sedan vill de pruta på en hel del andra områden, och så vill de sänka skatten med 6 miljarder, utan att det skall drabba någon.

Det är inte konstigt, om de partier har framgång som kan utlova sådana ting. Men vi kan inte göra det. Vår uppgift är att klara Sveriges finanser och föra en anständig politik. Det är därför som vi har lagt fram förslaget om fastighetsskatt.

Tisdagen den
11 december 1984

*Statlig
fastighetsskatt,
m. m.*

Anf. 35 KJELL MATTSSON (c) replik:

Herr talman! Först ber jag att få tacka bostadsministern för svaret på min interpellation. Det är egentligen bara att konstatera, som bostadsministern också gör, att svaret har kommit i proposition nr 18, där man på s. 32 redovisar hur man har tänkt sig att småhusfastigheterna skall gå in i systemet. Det har alltså skett en viss förskjutning efter den granskning som lagrådet har gjort. Jag tycker dock inte att det finns någon anledning att gå längre in i en diskussion om de detaljerna utan tänkte göra en del kommentarer till det anförande som bostadsministern höll.

Låt mig börja med hyreshusavgiften. Bostadsministern tog den som ett argument för att vi i dag inte skulle kunna kritisera den handläggning som departementet har valt. Men bostadsministern kommer ju mycket väl ihåg att skillnaden är den att folkpartiets och centerpartiets riksdagsgrupper reagerade mot regeringens förslag. Vi skickade faktiskt tillbaka förslaget till regeringen därför att vi inte var nöjda med det. Men den socialdemokratiska gruppen godtar alltihop som regeringen har föreslagit, antingen det är fel eller inte. Det är alltså en väldigt stor skillnad.

Bostadsministern sade också att starka intresseorganisationer var ett problem. Jag tror att det är en riktig beskrivning. Men då måste vi ju som politiker sträva efter att skapa sådana villkor på bostadspolitikens område som innebär mindre detaljreglering. Den väg som bostadsministern nu har slagit in på, att förutsättningar för hyresuppställningen vägs ihop med fastighetsskatt och kompensationsåtgärder, innebär ju bara att man sätter sig ännu fastare i knät på organisationer som företräder specialintressen.

Skall vi komma till rätta med detta, måste vi städa upp i virrvarret av bestämmelser inom bostadspolitiken. Den inställningen tycker jag att vi borde vara överens om. När det gäller såväl finansieringssystemet och subventionssystemet som åtgärderna för att åstadkomma rättvisa mellan olika besittningsformer har vi för vår del föreslagit åtgärder som är enklare än dagens system och som innebär att vi är rättvisa mot de olika grupperna.

Bostadspolitiken är en del av samhällsekonomin, och självklart är det på det sättet att den största förbättringen är den som skulle kunna uppstå om vi kan föra en ekonomisk politik som gör det möjligt att sänka räntorna.

Bostadsministern har också gång på gång kritiserat de borgerliga regeringarna för att man då räknade upp de garanterade räntorna, varigenom hyresgäster och villaägare fick ökade kostnader. Jag tycker att det är en märkvärdig kritik. Den redovisning som görs t. ex. i ett betänkande från bostadsutskottet visar att utvecklingen i form av ökade kostnader för bostadssubventioner bröts genom de åtgärder som vi då genomförde och som vi naturligtvis fick mycket kritik för. Sedan ökar bostadssubventionerna på nytt under åren framåt, därför att regeringen inte vill fortsätta med den typen av städning.

Socialdemokraterna driver i stället linjen att öka skatterna för att kunna upprätthålla en fortsatt hög nivå på olika områden, inte enbart när det gäller bostadssubventionerna.

Jag noterade att bostadsministern var positiv till de tankegångar om

reformer inom bostadsfinansieringssystemet som vi tagit fram till utredning. Men som jag konstaterade i mitt inlägg tidigare här i debatten ser jag det verkligen inte såsom någon enkel åtgärd att få fram ett finansieringssystem där man kombinerar räntelånemetoder med en fastighetsskatt som har den utformningen att den kompenserar dem som fortfarande har kvar någon form av statligt stöd.

Frågetecknet blir: Har man statligt stöd om man inte har räntebidrag, men väl räntelån? Skulle räntelån betraktas som ett statligt stöd, skulle det dröja mycket länge innan fastighetsskatten har någon effekt.

Det hade varit bra om departementet inte tagit fram förslaget om fastighetsskatt, utan avvaktat bostadskommitténs betänkande.

Var det nu så att man behövde pengar för att minska budgetunderskottet – och det behövs både minskade utgifter och ökade inkomster – finns i det system av åtgärder vi har för beskattning på bostadsområdet massor av alternativ att ta till. Det hade varit möjligt att diskutera detta mellan partierna.

Jag tycker därför att det finns starka motiv för att inte i dag ta ett system med fastighetsskatt. Jag anförde en rad åtgärder som visar att det får felaktiga effekter för dem som köpt hus under senare tid.

Bostadsministern återkommer med relationen 1 000 kr./m² när det gällde att bygga ett hus vid 1960-talets slut och 5 000–6 000 i dag. Javisst, det gäller under förutsättning att samma människa bor kvar i det där huset och inte behövt göra någon omfattande ombyggnad. Men om man vid 1970-talets slut köpt det där huset, som var byggt vid 1960-talets slut, då har man fått betala något helt annat än dessa 1 000 kr. per m² och man har då höga räntekostnader. Det är speciellt den gruppen som kommer att fara illa med de åtgärder som regeringen föreslår.

Anf. 36 Förste vice talman INGERED TROEDSSON (m) replik:

Herr talman! Det är omöjligt att vara bostadsminister i Sverige, sade bostadsministern. Ja, utan beredning och allsidigt remissförfarande är det nog så. Hela detta område är mycket komplicerat, och man kommer lätt fel. I den situationen kom förut Birgit Friggebo, och nu har Hans Gustafsson hamnat där. Men Birgit Friggebo drog konsekvensen och accepterade att den borgerliga majoriteten avlog propositionen just med hänvisning till att den inte fyllde grundlagens krav på beredning. Jag tycker att det var strongt gjort – eller reko, som Hans Gustafsson säger. Om han är beredd att göra motsvarande sak skulle jag gärna säga att det var strongt av Hans Gustafsson. Det räcker inte med att han rättar parentesfelen, för det är en parentes i det hela.

Under detta år har jag ställt många interpellationer och frågor om bostadspolitiken till Hans Gustafsson. Jag har hela tiden fått bestämda förklaringar ifrån hans sida om att här gällde neutralitet, lika behandling, skatt efter förmåga, och jag har trott på det. Men när den ena propositionen efter den andra kommer hit till riksdagen och alla entydigt pekar i rakt motsatt riktning, då får faktiskt bostadsministern ursäkta att vi har litet svårt att tro på detta.

Visserligen har vi mycket litet underlag i propositionen, men allt tyder på att det handlar om ett systematiskt missgynnande av enskilt fastighetsägande. Detta gäller hela skatten, det gäller kompensationen som slår utomordentligt snett, konsekvenserna av vinstdelningsskatten, och också garanti-beskattningen.

Låt oss då få en allsidig utredning, om Hans Gustafsson liksom vi vill att det skall vara en lika behandling, vill att det skall vara neutralitet, vill att det skall vara näringsfrihet, vill att vi skall leva upp till Europakonventionens bestämmelser.

Låt oss då få den här allsidiga utredningen kring hur dessa skattepålagor drabbar olika boendeformer och olika ägandeformer! Låt oss få en allsidig utredning om huruvida kompensationerna, om vi skall införa en sådan skatt, slår riktigt. Det kan väl inte vara roligt för Hans Gustafsson att hela tiden – om det nu inte är riktigt – gå med misstanken att man medvetet har överkompenserat just allmännyttan.

Jag tycker att Hans Gustafsson i så fall absolut ingenting har att frukta, och jag vill gärna än en gång säga att om Hans Gustafsson är beredd att nu göra denna ordentliga genomgång i samband med återförvisningen, då tycker jag att han har uppträtt både just och reko också i det här avseendet.

Anf. 37 ROLF DAHLBERG (m) replik:

Herr talman! Jag måste erkänna att jag tycker att Hans Gustafsson är ganska charmfull när han stiger fram i talarstolen och mycket engagerat sveper över hela det bostadspolitiska området med en rad fakta i vissa fall, men också med en mängd felsägningar och felcitat som gör att framställningen kanske blir ännu skojigare att lyssna till.

Han påstod t. ex. att jag hade sagt att det är unikt att det gjordes räknefel i riksdagen. Det var inte det som var det unika. Det var ju regeringen som gjorde räknefel, och det unika var att ni kom på det så sent att vi här i riksdagen måste riva upp ett utskottsbetänkande som låg i trycket och var färdigjusterat. Det var det som var unikt.

Sedan vill jag instämma i Hans Gustafssons beskrivning när det gäller samhällsekonomin och möjligheterna att fortsätta utvecklingen med mera bidrag till bostadssektorn.

Vi har inom moderata samlingspartiet varit föregångare med att peka på just behovet av att dra ned dessa subventioner. De accelererar alltså i den takt som bostadsministern har beskrivit.

Får jag också säga att vi från moderata samlingspartiet aldrig har accepterat att vi skall räkna in ränteavdragen i bostadssubventionerna. Tidigare var samtliga partier överens om att ränteavdragen var en del av skattepolitiken i det symmetrisystem som fanns; man beskattar inkomsträntor och medger avdrag för utgiftsräntor. På den punkten får bostadsministern inte klumpa ihop oss med några andra. Vi hävdar fortfarande detta, och det framgår av skatteutskottets betänkande där vi i ett yttrande från bostadsutskottet har anmält avvikande mening på just denna punkt.

Sedan var det naturligtvis ingen riktig beskrivning av den moderata

bostadspolitiken som bostadsministern gav. Hyreshusavgiftens kostnader beror ju på att man har kvar bruksvärdessystemet. Det systemet slår alltså bostadsministern vakt om. Vilket blir då resultatet? Jo, att för en lägenhet i innerstaden, t. ex. på Östermalm, hålls hyrorna nere medan hyrorna ökar i t. ex. Botkyrka. Det är den politiken som är den solidariska bostadspolitik som Hans Gustafsson slår vakt om.

Det går aldrig att i längden försvara den politiken inför människorna. De inser nämligen att den är i grunden galen.

Anf. 38 TORE CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Låt mig först med tillfredsställelse notera att bostadsministern i sitt anförande här satte in de frågor som vi nu behandlar och skall besluta om i sitt rätta bostadspolitiska sammanhang. Det är nödvändigt att göra det om man inte skall förirra sig ut i olika detaljer som i och för sig kan vara viktiga men som då det gäller helheten ändå är ganska ointressanta.

Jag vill emellertid också utnyttja det här tillfället till att till bostadsministern framföra ett par synpunkter och om möjligt få någon kommentar från hans sida med anledning av den aktuella debatt som förs kring bostadspolitiska frågor. Jag gör det också med utgångspunkt i att bostadsministern inte uppehöll sig vid detta.

Den första frågan gäller de bruksvärdesbestämmelser som nu gäller och som gör det möjligt att begränsa hyreshöjningarna i de privata fastigheterna med hänvisning till de allmännyttiga bostadsföretagens hyror. Det har påståtts – jag hänvisar nu till debatter som har förts ute i landet – att man från regeringshåll skulle vara beredd att gå med på att riva upp eller mjuka upp de nuvarande bruksvärdesbestämmelserna i hyreslagen därför att de skulle vara orättvisa gentemot privata fastighetsägare. Det vore skönt att få något besked på den punkten, om möjligt från bostadsministern.

Det andra problemet som jag nu vill ta upp gäller det som bostadsministern uppehöll sig vid och belyste mycket bra, tyckte jag, nämligen den fruktansvärt kraftiga ökningen av produktionskostnaderna och byggnadskostnaderna, som bostadsministern också illustrerade i sitt anförande då han nämnde vad det kostar och vad hyrorna egentligen skulle bli. Frågan är: Är man från regeringens sida beredd att snabbt ta itu med och söka komma till rätta med det som har konstituerat dessa höga bostadskostnader – inte bara diskutera eller notera detta, utan komma med något förslag till åtgärder på den punkten?

Det gällde alltså två saker: dels bruksvärdesbestämmelserna, dels de höga byggnadskostnaderna. Har regeringen några förslag? Vad tänker ni göra?

Anf. 39 KERSTIN EKMAN (fp) replik:

Herr talman! Hyreshusavgiften än en gång, Hans Gustafsson: Det var faktiskt skillnad mellan detta förslag och det som vi diskuterar i dag. Alltnog, det gick tillbaka till regeringen. I den socialdemokratiska skepnad som det återkom i sade folkpartiet nej till det. Och nu säger vi: Tillbaka med det här förslaget!

Så några ord om organisationsintressena. Att organisationerna bevakar sina intressen är en av deras uppgifter. När man nu genom klantig hantering har givit organisationerna möjlighet att medan förslaget ligger i riksdagen påtala brister och felaktigheter, är anledningen till detta inte vårt agerande, deras nit eller något liknande, utan blott och bart att man inte berett förslaget ordentligt.

Nu finns det bevis för att förslaget ger underkompensation för vissa och överkompensation för andra. Är detta meningen, är det en politisk markering. Är det felaktigt, skall man bereda ärendet ytterligare. Det är därför vi har begärt en återremiss. Vi vill att man skall undersöka den här saken grundligt.

Till sist: Det vackra, nästan stämningsfulla inslaget om solidaritet – vad tycker flerbarnsfamiljen i sin villa om den solidariteten och om det faktum att det är taxeringsvärdet på villan som ger skattepålagan, inte familjens inkomst eller den bärkraft man faktiskt har?

Anf. 40 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Bostadsministrerns inlägg var ganska fritt från kommentarer till de rena skatteproblem som togs upp under debatten tidigare i dag. Jag kan förstå det. Därför hade jag kanske egentligen inte behövt begära replik, men eftersom Kerstin Ekman nu tvingas lämna debatten, måste jag göra det ändå för att inte folkpartiet skall sakna representanter i den fortsatta debatten. Jag skall använda repliktiden till att klara ut en sak. Jag hoppas att det kan ske en gång för alla.

Bostadsministern sade att vi hade lovat att avskaffa den här skatten. Sedan började han sväva ut och tala om andra skatter, såsom bensinskatten. Det förhåller sig så att folkpartiet har lovat att avskaffa fastighetsskatten om vi får möjlighet att göra det och kommer i regeringsställning. Då det gäller bensinskatten och alla andra skatter som regeringen på löpande band har infört har vi sagt att vi självfallet inte på en gång kan avskaffa alla dessa. Det finns inget sådant löfte.

Jag förstår egentligen inte varför bostadsministern här tar upp bensinskatten. Också ni socialdemokrater sade faktiskt nej till en höjning av bensinskatten – mitt under energikrisen t. o. m. Inte menade ni väl att vi skulle tolka det som ett löfte att ni sedan skulle ta bort denna skattehöjning? I så fall får vi notera ytterligare ett svek.

Jag hoppas att det nu är klarlagt hur vi från folkpartiets sida ställer oss i denna fråga. De skatter som vi säger att vi skall avskaffa, men bara dem, har vi lovat att avskaffa.

Anf. 41 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Ingegerd Troedsson sade att det vore bra om Hans Gustafsson var lika modig eller duktig som Birgit Friggebo och tog tillbaka förslaget. Jag är nog ungefär som Birgit Friggebo i detta fall, för hon tog inte tillbaka något förslag. Birgit Friggebo lade, tillsammans med centerpartiet, fram förslag om hyreshusavgift. Om jag minns rätt – Kjell Mattsson kan

korrigera mig om jag har fel – röstade i utskottet både Kjell Mattsson och Kerstin Ekman för hyreshusavgiften. Det var först när moderaterna började bråka med dem som de fick kalla fötter och fann metoden att skicka tillbaka förslaget till lagrådet. Det är den verkliga beskrivningen. Det går därför inte att hänvisa till Birgit Friggebos handlande i den fråga som alldeles nyss har diskuterats.

Tore Claeson tog upp frågan om bruksvärdeshyran och undrade vad regeringen vill göra för att komma till rätta med de höga byggkostnaderna. Jag är oroad av de höga byggkostnaderna. Framför allt bekymras jag av utvecklingen när det gäller villorna. Det var någon av debattdeltagarna här i dag som sade att det är billigare, räknat per kvadratmeter, att bygga villor än hyreshus. Det har faktiskt varit så, men enligt den senaste rapporten från statistiska centralbyrån är det inte längre fallet. Man får betala lika mycket per kvadratmeter i en villa som i ett hyreshus.

Det är framför allt i Stockholmsområdet som jag har tyckt att det har varit problem. Därför har vi tillsatt en särskild utredning, med HSB:s förre direktör Gunnar Leo som ordförande, för att studera vad som ligger bakom utvecklingen av byggkostnaderna i Stockholmsregionen. Jag ser med viss oro fram mot att vi så småningom måste gå vidare över landet i dess helhet. Utvecklingen är inte tillfredsställande.

När det gäller bruksvärdeshyran är regeringen f. n. inte beredd att göra några ingrepp. Vi har nyligen förelagt riksdagen ett förslag till ändringar i hyreslagstiftningen. Vi är inte beredda att gå vidare på den punkten.

Rolf Dahlberg hävdade att han inte hade påstått att det var riksdagen som hade räknat fel, utan att det var regeringen som hade gjort räknefelet. Han menade också att det var unikt att regeringen här redovisade att den hade gjort fel. Det är möjligt att det är unikt att regeringen gör det, men var försiktig, Rolf Dahlberg! Tag fram och läs ekonomiminister Gösta Bohmans budgetpropositioner, och kolla hur resultatet blev! Rolf Dahlberg kommer att finna att inte en siffra är rätt.

Detta är en meningslös – och jag skulle faktiskt vilja säga ganska tarvlig – diskussion. Det viktiga är väl att vi konstaterar att det finns ett fel, erkänner att det är vi som har gjort det och försöker göra det hela rätt igen. Skulle inte det kunna räcka?

Anf. 42 Förste vice talman INGEGERD TROEDSSON (m) replik:

Herr talman! Jo, herr bostadsminister, det går alldeles utmärkt att hänvisa till Birgit Friggebo. Vad jag tidigare sade var: Birgit Friggebo drog konsekvenserna och accepterade att hennes proposition avlogs med hänvisning till otillräcklig beredning. Så var det, Hans Gustafsson. Och bostadsministern har fortfarande chansen.

När det gäller de förslag som lagts fram och de uppgifter som framkommit förhåller det sig så som jag tidigare har sagt, att de sammanlagda effekterna – kombinationen av bruksvärdeshyra, vinstdelningsskatt, ny fastighetsskatt, olikformig kompensation för denna samt förslaget om effekterna av borttagen kommunal garantibesättning för aktiebolag – riskerar att helt slå ut

Nr 48

Tisdagen den
11 december 1984

*Statlig
fastighetsskatt,
m. m.*

enskilda företag på marknaden. Till detta kommer en lång rad brister i övrigt, som vi redan tidigare har påpekat. Förslaget missgynnar t. ex. ägare till frifinansierade småhus, som drabbas av räntan fullt ut och som dessutom skall betala fastighetsskatten.

Jag skulle återigen vilja framhålla för Hans Gustafsson att enskilda företag enligt Europakonventionen i princip har rätt att påräkna ett rimligt skydd för sin egendom. Är inte Hans Gustafsson beredd att acceptera detta rimliga krav? Skulle det inte också för den socialdemokratiska regeringen kännas ganska tryggt, om lagrådet fick granska förslagen i dess helhet och bedöma effekterna från rättssäkerhetssynpunkt och likabehandlingssynpunkt med hänvisning till Europakonventionens krav?

Anf. 43 KJELL MATTSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill ännu en gång återkomma till hyreshusavgiften, som tagits upp i så många bostadspolitiska diskussioner mellan Hans Gustafsson och andra under den senaste tiden. När det förslaget lades fram var det inte, som jag konstaterade i mitt förra inlägg, ordentligt förankrat hos riksdagsgrupperna. De slog helt enkelt bakut mot förslaget. Det var då fråga om att hitta en behandlingsform som gjorde att vi snabbt kom fram till ett resultat. Skatteutskottet skulle behandla förslaget, och vi var på det klara med vad resultatet av skatteutskottets yttrande skulle bli, nämligen att förslaget skulle återgå till regeringen.

Man sade då, att om avgifter skulle användas för att förstärka budgeten, så måste dessa vara likartade. Det skulle inte vara vare sig ett förslag om en avgift som utformats på samma sätt som hyreshusavgiften eller den typ av fastighetsskatt som vi nu har fått förslag om.

Detta är den riktiga beskrivningen av hur vi behandlade hyreshusavgiften.

Jag konstaterar att Hans Gustafsson sade att subventionerna inom bostadssektorn inte kan minskas på annat sätt än genom omfördelningar, eftersom man inte vill gå in på åtgärder som innebär en ökning av budgetunderskottet. Jag tycker det är viktigt att vi är överens om det sistnämnda, nämligen att vi inte skall öka budgetunderskottet utan vidta åtgärder för att komma till rätta med det. Men det finns vissa orsaker till att vi inte kommer överens om vilka metoder vi skall använda. Socialdemokraterna vill – och jag påvisade detta genom att hänvisa till bostadsutskottets betänkande – fortsätta att låta bostadssubventionerna öka, samtidigt som de vill få belastningen på staten att minska genom att lägga på nya skatter för några grupper av boende, hyresgäster i vissa fall och villaägare. Detta tycker vi är felaktigt. Vi menar att man måste vidta åtgärder på alla områden. Vi måste få en förbättrad ekonomi och möjlighet att sänka räntenivån, men vi måste dessutom vidta besparingsåtgärder på de flesta andra områden. Självfallet kan inte justeringar av skatter på ett eller annat område uteslutas i denna typ av åtgärdspaket.

Det är en sådan samordning som vi har olika uppfattningar om. Vi ställer inte upp på den socialdemokratiska linjen, som innebär att man genom skattehöjningar vill få mera pengar för att kunna öka subventionsgraden. Vi

är beredda att vidta andra åtgärder. Men det är inte så som Hans Gustafsson påstår, att vi tror att dessa åtgärder inte skulle drabba någon. De drabbar de flesta i landet. Vi har inte varit rädda för det, utan t. o. m. varit så vårdslösa att vi fått "smäll" av väljarna och förlorat regeringsmakten. Visst har vi varit medvetna om följderna av impopulära åtgärder!

Anf. 44 TORE CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Jag har noterat bostadsministrerns besked beträffande de höga byggkostnaderna och att det har tillsatts en särskild utredning med utgångspunkt från de höga byggkostnaderna framför allt i Stockholmsområdet. Jag skulle möjligen vilja säga att jag varje år på senare tid har varit med om att från vpk:s sida föra fram olika motioner och förslag om åtgärder i syfte att komma till rätta med detta problem och att granska det närmare. Det är naturligtvis bättre sent än aldrig, men nog har det dröjt ganska länge innan man på allvar tagit itu med detta problem, som har varit så uppenbart för många så länge.

Sedan noterar jag med tillfredsställelse att regeringen inte planerar några förslag eller ingrepp beträffande bruksvärdeshyran. Det är värdefullt att vi får ett sådant besked just mot bakgrund av den diskussion som har förevarit.

Sedan vill jag i anslutning till det som bostadsministern var inne på beträffande finansieringen och förslagen från centern och folkpartiet om olika grepp på detta med finansiering, räntor m. m. säga att jag håller med bostadsministern om svårigheterna i detta sammanhang. Det gör jag också som ledamot i bostadskommittén, där vi för de här diskussionerna. Problemet är egentligen den inflation som vi haft och som trasslar till det hela och gör det väldigt svårt. Vad det handlar om är hur vi skall få så att säga billiga pengar för bostadsbyggande.

Vi har från vpk:s sida försökt under en lång följd av år att peka på hur man borde gå till väga. Det har gällt förlängning av amorteringstiden, sänkning av räntorna – en fast ränta på det här området skulle vara bra – och inrättandet av en statlig bostadsbank. Ett steg på vägen kan man ta redan nu, menar jag, med utgångspunkt i tidigare beslut om ett statligt kreditinstitut för bostadsfinansiering. Det är viktigt att snabbt gå vidare, att ändra nuvarande administrativa system för bostadslånegivningen och utforma ett lånesystem, så att såväl s. k. fullständig finansiering, dvs. samordning av bottenlån och bostadslån, som en s. k. integrerad finansiering, dvs. samordning av byggnadskrediter och fastighetsslån, kan komma till stånd. Det finns inget som hindrar – ingen hänvisning till pågående utredning – att ta detta steg för att sedan gå vidare. Jag djärvs att, om bostadsministern går upp i någon mer replik, hemställa om ett besked om hur bostadsministern ser på detta att fortsätta på den inslagna vägen med statligt kreditinstitut, för att eklandet få till stånd en statlig bostads- och samhällsbyggnadsbank med den funktion som jag mycket kort i denna replik har skissat.

Anf. 45 ROLF DAHLBERG (m) replik:

Herr talman! Detta är förmodligen mitt sista inlägg i debatten, och jag vill därför koncentrera mig på två saker.

Först och främst tog bostadsministern upp olika alternativa lösningar på den samhällsekonomiska situationen. Han pekade på att vi från moderat håll hade lagt fram en partimotion med förslag till besparingar på räntebidragssidan. Det är alldeles riktigt. Det var också den modell som de borgerliga regeringarna tidigare gick in för när det gällde att minska subventionerna. Det var en väg som man inte kunde gå, ansåg bostadsministern. Alla som sitter här inne i plenisalen skulle ju kunna tänka sig: Då kan väl ändå inte bostadsministern föreslå samma sak! Men det är precis vad han gör i propositionen. Han föreslår först sänkning av de garanterade räntorna och sedan i samma proposition en höjning 1986. Han använder sig av exakt samma knep, men när han i talarstolen redogör för propositionen är det klart att han håller tyst med den biten. Jag tycker att man skall vara litet försiktig när man kritiserar andra partier för hur de försökt lösa det här problemet.

Bostadsministern säger att det är viktigt att man kan konstatera ett fel och att man sedan också rättar till felet. Även jag tycker att det är viktigt, och det tyckte vi i utskottet också. Vi gick ju med på att riva upp det justerade utskottsbetänkandet för att kunna göra ett tillrättaläggande.

Sedan vill jag framhålla att jag pekat på ytterligare två konkreta fel i det här sammanhanget, nämligen beträffande taxeringsvärdet och bidragsunderlaget. Men det påpekandet bortser bostadsministern helt från. Han säger att det aldrig kan bli helt riktigt. Ja, men här finns det alltså två konkreta fel. Om vi inte gör någonting för att rätta till dem, får de som är berättigade till kompensation en totalt felaktig sådan. Vi måste få rätta till de här felen i samband med en särskild utskottsbehandling – efter det att riksdagen beslutat återremittera ärendet till skatte- resp. bostadsutskotten.

Jag hoppas att socialdemokraterna då har tänkt om. Förhoppningsvis går man med på en rejäl beredning av ärendet och även på att vi får rätta till de fel som vi känner till.

Anf. 46 MARGÓ INGWARDSSON (vpk):

Herr talman! Ett av de krav som vpk ställde vid överläggningen om fastighetsskatten var att pensionärer med låg eller ingen ATP kompenseras för de ökade kostnader som fastighetsskatten medför. I viss mån har regeringen tillgodosett detta krav.

I den s. k. kompensationspropositionen föreslås att den tidigare reduktionen av taxeringsvärdet vid beräkning av kommunalt bostadstillägg höjs från 50 till 75 %. På det sättet försvinner effekten av fastighetsskatten när det gäller de pensionärsgupper som vi avsett – dvs. de pensionärer som på grund av låg pension är berättigade till kommunalt bostadstillägg – förutsatt att de bor i hus med taxeringsvärden på över 240 000 kr. Andra pensionärer, de som redan uppfyller villkoren för fullt kommunalt bostadstillägg, får inte samma kompensation. Det är anledningen till vpk:s reservation.

Inte heller är vi överens med regeringen när det gäller pensionärer med

fritidshus. Enligt regeringen skall pensionärer med fritidshus inte få någon kompensation för fastighetsskatten. Jag har inte lyckats hitta någon siffra som säger hur stor den grupp pensionärer är som har eget fritidshus. Men den siffran känner kanske någon annan till. Vad som däremot inte behöver dokumenteras med några siffror är den sociala betydelse som pensionärernas fritidshus har. Jag tror att vi barn av 30- och 40-talen i rätt stor utsträckning har egen erfarenhet av vad ett fritidshus betyder för föräldragenerationen. Fritidshuset kan täcka in en väldigt stor del av livsinnehållet.

I detta sammanhang vill jag särskilt fästa uppmärksamheten på de äldre ensamstående kvinnorna. De har behållit fritidshuset, trots att de blivit änkor och trots att fritidshuset medfört ekonomiska uppoffringar. Fritidshuset betyder så oerhört mycket för dessa kvinnor. Där har de kanske de bästa minnena från sin tillvaro. Dessutom tvingas dessa kvinnor, på grund av att de har ett fritidshus, till en fysisk aktivitet, som de annars kanske inte skulle ha ägnat sig åt.

Sammantaget bidrar detta till att de äldre ensamstående kvinnorna behåller sin fysiska och psykiska hälsa. Jag har sett många exempel på detta i min tidigare yrkesverksamhet inom bl. a. äldre vården.

Denna grupp kvinnor med låg pension lever på marginalen – för det gör de, oavsett vad man försöker bevisa med statistik om pensionärernas förmögenheter. De lever som sagt på marginalen.

Den här fastighetsskatten kan betyda att de inte har råd att behålla fritidshuset. Det får alltså helt andra sociala verkningar att införa en fastighetsskatt även på fritidshus för dessa pensionärsgrupper än vad det skulle få om man införde skatt på industrifastigheter.

Bostadsministern sade många bra saker om solidaritet mellan olika grupper i samhället. Han gav då uttryck för värderingar som jag till fullo instämmer i. Men jag undrar hur stora krav på solidaritet som vi i dag kan ställa på våra pensionärer. Jag tror att deras solidaritet har utsatts för ganska stora påfrestningar under den senaste tiden när de fick ställa upp och betala för devalveringen.

Ändringen av reglerna för beräkning av kommunalt bostadstillägg till folkpension, KBT, skall inte träda i kraft förrän den 1 januari 1986. Det innebär att det finns god tid att behandla detta ärende en gång till.

Vårt förslag är att detta ärende skall återföras till regeringen. Vi vill se ett nytt förslag där effekterna av fastighetsskatten tas bort för pensionärer som saknar eller har låg ATP. För denna grupp pensionärer bör fastighetsskatten kompenseras, oavsett om fastigheten är en permanent bostad eller ett fritidshus. Denna kompensation kan enligt vår mening lämpligen utformas som en restitution, dvs. summan återbetalas efter deklarationen. Rent tekniskt kan det ske på samma sätt som när vissa pensionärer får skattelindring för exempelvis höga sjukvårdskostnader.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 2 i socialförsäkringsutskottets betänkande 9.

Tisdagen den
11 december 1984

*Statlig
fastighetsskatt,
m. m.*

Anf. 47 NILS CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Det kunde väl finnas ett och annat att säga även om förslaget till kompensation för den nya fastighetsskatten för egnaomsboende pensionärer. I en kort sammanfattning kan man kanske uttrycka det på ett sådant sätt att regeringen – något som har blivit allt vanligare – siktar åt ett håll och träffar åt ett annat. Man ordnar en viss kompensation åt inte alltför illa ställda pensionärer som bor i någorlunda värdefulla hus, och de litet fattigare pensionärerna med torftigare hus blir utan.

För moderaterna, centern och folkpartiet i utskottet har det räckt att hänvisa till att hela förslaget om den nya fastighetsskatten i grunden bör avslås. Eftersom våra partivänner i skatteutskottet har hållit i detta skaff, har vi ansett det tillräckligt att motivera ett avslagsyrkande i kompensationsdelen med att hela förslaget bör avslås i anslutning till reservation 1 i skatteutskottets betänkande.

Nu har det väckts ett förslag om återförvisning av ärendena till resp. utskott. Det bör i så fall även gälla socialförsäkringsutskottet. Jag vill, herr talman, i första hand yrka att ärendet återförvisas dit. Om detta yrkande inte skulle vinna riksdagens bifall, yrkar jag bifall till reservation 1 i socialförsäkringsutskottets betänkande.

Anf. 48 LARS-ÅKE LARSSON (s):

Herr talman! I socialförsäkringsutskottets betänkande nr 9 behandlas proposition 1984/85:85, till den del som avser kommunalt bostadstillägg för pensionärer. Det gäller kompensationen till KBT-berättigade pensionärer beträffande den föreslagna statliga fastighetsbeskattningen. Särskilda åtgärder föreslås för att motverka ökningen av boendekostnaderna för de grupper av pensionärer som har fastigheter med högt taxeringsvärde och som är beroende av särskilt ekonomiskt stöd till sina bostadskostnader i form av kommunalt bostadstillägg till folkpension.

F. n. är det så att vid beräkningen av inkomstunderlaget för KBT tas 10 % av den förmögenhet som överstiger 75 000 kr. för ensamstående och 120 000 kr. för makar upp som inkomst. Förmögenhetsvärdet för en- och tvåfamiljsfastighet eller för jordbruksfastighet som bebos av pensionär beräknas till halva taxeringsvärdet. Nu föreliggande förslag innebär att förmögenhetsvärdet sänks till en fjärdedel av taxeringsvärdet.

Införandet av den statliga fastighetsskatten föreslås ske stegvis under åren 1985, 1986 och 1987. För att undvika överkompensation till KBT-berättigade pensionärer föreslås ändringen träda i kraft den 1 januari 1986. Förslaget är av stor betydelse för berörda pensionärer och ger en kompensation.

Utskottet ansluter sig till propositionens förslag om KBT.

I ärendet har utskottet haft att behandla fem motioner. De borgerliga partierna, som har yrkat avslag på den statliga fastighetsskatten i dess helhet, har i reservation 1 ansett det som en konsekvens att därmed yrka avslag på förslaget om kompensation för KBT-berättigade pensionärer.

Två motioner från vpk har behandlats. I den ena, 1984/85:59, pekar man på att bostaden är en social rättighet. Man skriver att alla människor bör ha

tillgång till en tillräckligt stor modernt utrustad bostad i bra miljö och till rimliga kostnader. Observera att man i denna motion hela tiden talar om *en* bostad.

I motion 236 har vpk ställt sig i stort sett positivt till förslagen i propositionen men kräver där att även KBT-berättigade pensionärens fritidshus skall omfattas av kompensationen. Där talas om kompensation för två bostäder i stället för en bostad, som nämns i motionen 59.

Utskottet anser sig inte ha något att erinra mot propositionens förslag om kompensation till KBT-berättigade pensionärer när det gäller den statliga fastighetsskatten. Det kommunala bostadstillägget har väl aldrig varit avsett för mer än en bostad. Beträffande fritidshusen och deras ägare anser utskottet att om förslaget i reservation 2 skulle gälla kommer berörda pensionärer att gynnas i alltför hög grad i förhållande till andra fastighetsägare – t. ex. barnfamiljer med låga inkomster.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på de båda reservationerna.

Anf. 49 MARGÓ INGVARSSON (vpk) replik:

Herr talman! Lars-Åke Larsson försökte i sitt inlägg få det att framstå så att vpk kräver kompensation för även de pensionärer som har två egnahem, vilket alltså skulle vara orimligt. Jag vill då tala om för Lars-Åke Larsson att de grupper som vi värnar om och som berörs av dessa motioner, dvs. pensionärer som saknar ATP eller har mycket låg ATP, knappast har råd att hålla sig med både en villa och ett fritidshus. Antingen har de en villa eller också har de ett fritidshus. Det är vad det handlar om, antingen villa eller fritidshus.

Som kompensationspropositionen är utformad ger den bara den nämnda lindringen vid beräkandet av det kommunala bostadstillägget för dem som har ett hus vars taxeringsvärde överstiger 240 000 kr. Det finns nog ganska många pensionärer runt om i landet som har hus vars taxeringsvärde ligger på gränsen mellan 200 000 och 240 000, och de får alltså ingen kompensation för denna fastighetsskatt.

Det tycker vi är ett problem som regeringen faktiskt har möjlighet att rätta till. Vi har nu hört av Nils Carlshamre att man kommer att begära att även denna del av förslaget återvisas. Det finns alltså möjlighet att rätta till dessa brister.

Anf. 50 JAN-ERIC VIRGIN (m):

Herr talman! Jag vill till sist i debatten ta upp två ekonomiskt känsliga näringsgrenar som hårt kommer att drabbas av ett införande av den nya fastighetsskatten.

Den första är lantbruket. Skatten kommer för lantbruksenheterens del att omfatta sådant som benämns småhus och hyreshus samt tomtmark till sådana byggnader. Med anledning av denna del av propositionen har jag och min moderata kollega Bertil Danielsson väckt en motion. Vi tycker i vad avser bostäder tillhöriga lantbruksföretag att den föreslagna nya statliga fastighets-

skatten kommer i konflikt med överordnade samhälls- och regionalpolitiska mål. Bostäder ingående i lantbruksföretag måste därför undantas från en statlig fastighetsskatt.

Rationaliseringen inom jord- och skogsbruket har medfört en stark minskning av den sysselsatta arbetskraften. På bostadsområdet har följden blivit att det inom lantbruket finns ett stort antal äldre bostadshus som inte längre behövs för jordbruksdriften. Sådana bostäder utgör ändå en viktig resurs för de många människor som önskar bo kvar på landsbygden trots att de inte har sin försörjning inom lantbruksföretagen. Lantbrukets överlopps- bostäder har varit en väsentlig faktor i kampen mot landsbygdens avfolkning. Att hyran har varit låg har kunnat uppväga bristande service och en lägre standard än i tätorterna.

Det är uppenbart att det är ett starkt samhällsintresse att underlätta i stället för att försvåra boendet i de äldre hus som finns i glesbygden. Det kan f. ö. erinras om att i justitiedepartementets PM 1983:11 föreslås en utvidgning av den kommunala förköpsrätten just för att underlätta för landsbygdsbefolkningen att få tillgång till bostäder till de låga kostnader som det kan innebära. Det vore mycket olyckligt och olämpligt ur samhällets synpunkt om den föreslagna statliga fastighetsskatten skulle tillåtas att avsevärt fördyra boendet på landsbygden och därmed driva på en ur många synpunkter önskad inflyttning till subventionerade bostäder i tätorterna.

Liknande förhållanden gäller även för de bostäder som hyrs ut till anställda och pensionärer inom lantbruksföretagen. Hyrorna för dessa upplåtelse är normalt ganska låga. Fastighetsskatten skulle medföra en mycket besvärande ökning av boendekostnaderna för anställda och andra hyresgäster. För de många äldre hus som hyrs ut som fritidsbostäder och som därför kan bevaras såsom ett viktigt inslag i kulturlandskapet, får man räkna med att kostnaden på grund av den nya fastighetsskatten blir mycket högre än nu och att därmed förfall och rivning inte alltid kan undvikas även om det är olämpligt ur samhällets synpunkt.

Utskottets svar på motionen ger vid handen att avsikten med den föreslagna utformningen av fastighetsskatten är att i princip alla fastighetsägare skall bidra till en nödvändig subventionering inom bostadssektorn, och därför finner man det inte motiverat att göra undantag.

Herr talman! Nog måste det kännas bittert för svenskt jordbruk att nu återigen påföres en ny skatt. Beslut har under den senaste tiden fattats om ett flertal skatter som drabbar just jordbruket: Gödselskatt, skatt på bekämpningsmedel, skatt på el och inte minst skatt på bensin.

Vi har den senaste tiden haft en häftig jordbrukspolitisk debatt. Vissa livsmedelssubventioner har tagits bort, ytterligare fler väntas bli borttagna. – Sedan får man höra i dag av bostadsministern att bostadssubventionerna uppgår till 27 miljarder kronor. Vad tror socialdemokraterna att Sveriges lantbrukare tycker om att åter drabbas av en ny skatt? Hur skall svenskt jordbruk i internationell konkurrens kunna klara sin export med så många skattehandikapp?

Vi moderater anser att grunden för att lösa svenskt jordbruks stora

problem är en sanering av våra skatter. En ny fastighetsskatt går stick i stäv med denna strävan.

Herr talman! Jag skall gå över till den andra bransch som kommer att drabbas hårt ekonomiskt med anledning av ett beslut om en ny fastighetsskatt. I regeringens proposition föreslås att tillämpningsområdet för fastighetsskatten skall omfatta även hotell- och restaurangbyggnader. Förslaget innebär en diskriminerande särbehandling av hotell- och restaurangbyggnader i förhållande till andra rörelsebyggnader, och förslaget strider mot de uttalanden som företrädare för regeringen har gjort om hotell- och restaurangnäringens betydelse för landets ekonomi. Genom förslaget ökar näringens kostnader, vilket försvagar konkurrenskraften på de utländska turistmarknaderna. De argument som gäller för att undanta industrins rörelsebyggnader från beskattning gäller självfallet också hotell- och restaurangnäringen. Skatten blir särskilt kännbar för företag som driver rörelse i egna byggnader och som nyligen har gjort stora investeringar. Tillsammans med vinstdelningsskatten kommer fastighetsskatten att framtvinga i övrigt inte motiverade fastighetsförsäljningar.

För hotell- och restaurangnäring kommer således fastighetsskatten att medföra en omotiverad särbehandling av rörelsebyggnader. Detta tillsammans med övriga brister i propositionen bör leda till att förslaget inte fullföljs.

Herr talman! Jag har här velat belysa några av de områden som inte nämnvärt har berörts tidigare i dagens debatt. Dessa företagsgrupper måste få arbeta i lugn och ro utan nya skatter för att kunna överleva. Det borde vi alla vara överens om.

Överläggningen var härmed avslutad.

Skatteutskottets betänkande 17

Återförvisningsyrkandet

Följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den som vill att kammaren bifaller det av förste vice talman Ingegerd Troedsson, Stig Josefson och Kjell Johansson framställda yrkandet om återförvisning av skatteutskottets betänkande 17 till utskottet för ytterligare beredning röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Erhåller ja ej minst en tredjedel av de avgivna rösterna har kammaren avslagit återförvisningsyrkandet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades minst en tredjedel av de röstande ha röstat för ja-propositionen.

Kammaren hade alltså bifallit yrkandet om återförvisning av ärendet till utskottet för ytterligare beredning.

Nr 48

Tisdagen den
11 december 1984

*Statlig
fastighetsskatt,
m. m.*

Tisdagen den
11 december 1984

*Omorganisation av
regionmusiken och
Rikskonserter*

Anf. 51 TREDJE VICE TALMANNEN:

Med hänsyn till de nu debatterade utskottsbetänkandenas inbördes beroende av varandra anser jag att beslutet om att återförvisa skatteutskottets betänkande 17 till utskottet för ytterligare beredning medför att i fråga om övriga betänkanden endast kvarstår yrkandena om återförvisning av även dessa ärenden till resp. utskott för ytterligare beredning.

Bostadsutskottets betänkande 8

Det av Kjell Mattsson framställda yrkandet om återförvisning av ärendet till utskottet för ytterligare beredning bifölls med acklamation.

Socialförsäkringsutskottets betänkande 9

Det av Nils Carlshamre framställda yrkandet om återförvisning av ärendet till utskottet för ytterligare beredning bifölls med acklamation.

5 § Omorganisation av regionmusiken och Rikskonserter

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1984/85:7 om omorganisation av regionmusiken och Rikskonserter (prop. 1984/85:1).

Anf. 52 LARS HJERTÉN (m):

Herr talman! I nästan alla människors liv spelar musiken en stor roll. Att lyssna till musik är en legitim sysselsättning. Musiken är helt enkelt den kulturform som har blivit var mans egendom. Jag tycker att ett fint exempel på detta var konserten i morse i bankhallen. Genom modern teknik och nya media är dagens ungdom mera engagerad i musiklyssnande än tidigare generationer. Även det aktiva musicerandet har ökat kraftigt på senare tid. De kommunala musikskolorna har hittills hunnit ge en grundläggande utbildning till en generation ungdomar.

Många har också utbildat sig vidare och kommit att ägna sig åt musiken som yrke. Det finns ett stort antal körer, ensembler och musikgrupper. När man annonserar ut en musikertjänt vid en orkester är det i dag inte ovanligt med 30–40 kompetenta sökande. En liknande bredd och kvalitet saknas inom andra viktiga kulturområden såsom bildkonst, teater och litteratur.

Av de två statliga musikinstitutioner som vi skall behandla i dag är regionmusiken i sin nuvarande form inte den äldsta men utan jämförelse den mest traditionsrika. Den bygger på militärmusiken, som har flerhundraåriga anor. Denna musikform har alltid haft en regional förankring och har spelat en stor roll där musikkårerna har verkat.

Institutet för rikskonserter tillkom efter beslut av riksdagen 1968. Det har tidigare beslutats om ett samarbete mellan Rikskonserter och regionmusiken. Man har också länge diskuterat en omorganisation av dessa båda statliga insatser. Regionmusiken har alltid hävdats att man saknar administrativa resurser. Man har inte haft personal för marknadsföring t. ex. För många människor har man förblivit en ganska anonym musikresurs bl. a. av det

skälet. Rikskonserter däremot har ju haft just administrativa resurser.

För att nå en större klarhet i frågan om regionmusikens och Rikskonserterers roll i den regionala musikverksamheten gav regeringen kulturrådet i uppdrag att utreda frågan 1978. Sedan dess har det alltså gått sex år.

Under tiden har man på sina håll tagit egna initiativ till samarbete mellan de båda institutionerna och politiska församlingar, bildningsorganisationer, amatörorkestrar och övriga intressenter. Ett exempel på detta är Musik i Väst, som startade i blygsam skala med en gemensam körkonsulent för ett tiotal år sedan. I Skåne finns ett liknande samarbete.

Vi moderater tillstyrker huvudprincipen i propositionen, nämligen en sammanslagning av de båda institutionerna och en regionalisering och decentralisering av verksamheten. Vi har däremot inte kunnat acceptera förslaget om att överföra huvudmannaskapet till landstingen.

Målsättningen med en regionaliserad organisation måste vara att på det lokala planet, dvs. i kommunerna, få en bredd inom musiklivet med musik av hög kvalitet. Det råder då ingen tvekan om att det är i kommunerna som musiken blomstrar. Det räcker med att konstatera var musikresurserna finns. Landstingen satsar några få procent av de medel som primärkommunerna anslår till musiken. I kommunerna finns det dessutom professionella musiker anställda, som är väl förtrogna med musiklivet på sin ort.

I majoritetsskrivningen har man velat betona vikten av att kommunerna inte glöms av i sammanhanget genom att understryka angelägenheten av att de resurser och det intresse som finns i kommunerna inom musiklivet tillvaratas. Som vi moderater ser det, gör man detta lättast genom att bygga den nya organisationen på kommunerna. Vi har föreslagit en organisation i stiftelseform. Förutom de aktuella kommunerna bör man erbjuda studieförbund, musik- och orkesterföreningar, enskilda grupper och övriga intressenter på musikområdet att ingå i den nya organisationen.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till den moderata reservationen nr 1. Som en följd av detta har vi i ett särskilt yttrande förklarat att vi i de sammanhang, där majoriteten talar om landstingen, menar kommunerna.

Herr talman! Vi finner – i likhet med propositionen – att det är naturligt med en central musikinstitution, sedan huvuddelen av verksamheten har decentraliserats. Det kommer att finnas många övergripande uppgifter, som måste handhas på nationell basis. Dit hör en viss samordning och inte minst de internationella kontakterna.

Vi vill emellertid begränsa den centrala musikinstitutionens uppgifter. Den skall – enligt vår uppfattning – inte syssla med egen fonogramproduktion. Vi har länge hävdats att det inte är nödvändigt med den produktion av fonogram som Rikskonserter i dag svarar för. Det finns åtskilliga bolag som framställer fonogram av mycket hög kvalitet och dessutom till rimliga kostnader. Dessa tillgodoser även kravet på ett "smalt" utbud med hjälp av det stöd till utgivning av fonogram som kulturrådet i dag har ansvaret för. Vi menar, att den centrala institutionen bör ta över det ansvaret.

För första gången kan vi nu konstatera, att även regeringen börjar hysa liknande tankar. I propositionen talar man om att Rikskonserter inte längre

Nr 48

Tisdagen den
11 december 1984

*Omorganisation av
regionmusiken och
Rikskonserter*

*Omorganisation av
regionmusiken och
Rikskonserter*

intar en särställning när det gäller att ge ut fonogram inom t. ex. jazzmusiken, svensk konstmusik och folkmusik. Flera andra producenter har börjat ägna sig åt sådan utgivning under senare år. Musikaliska akademien ger också ut en svensk skivantologi. Propositionen talar också om att det är höga kostnader för Rikskonserterns fonogramverksamhet. Man har därför gett Rikskonserter i uppdrag att utreda vilken produktion som kan tänkas med en kostnadsram som är minskad till två tredjedelar av det anslag man hade under förra budgetåret.

Vi moderater vill alltså gå ett steg längre och helt avlasta den nya, centrala musikinstitutionen från uppgiften att ge ut egna fonogram.

Med detta vill jag yrka bifall till den moderata reservationen nr 2.

Som jag tidigare nämnt har regionmusikens föregångare, regementsmusiken eller militärmusiken, alltid haft en framträdande plats i det regionala musiklivet. Med hänsyn till de särskilda krav på tjänstemusik och ceremonimusik som finns i Stockholm tillstyrker vi ett statligt huvudmannaskap för regionmusikavdelningen där. För övriga delar av vårt land föreslås, att fem ensembler skall ta på sig ansvaret för tjänstemusik inom försvaret. Det är viktigt att de medel som krävs för den här musikens genomförande anvisas över försvarsbudgeten även i fortsättningen.

I ett särskilt yttrande har vi pekat på vilken betydelse utbildningen vid musikplutonen i Strängnäs har haft. För att bevara och vidareutveckla militärmusiken bör man nu överväga att inrätta ytterligare en musikpluton, förslagsvis i Västsverige.

Herr talman! Propositionen 1984/85:1 om omorganisation av regionmusiken och Rikskonserter är ovanligt omfattande. Den är ändå inte mera detaljrik än att den kan sägas begränsas till principerna för en regionalisering. Man lämnar t. ex. olika lösningar öppna för hur de kommande regionerna skall organiseras. Det är avsikten att regeringen skall återkomma med en ny proposition om något år.

Det är också viktigt att påpeka, att med all respekt för innehållet i den aktuella propositionen, så omfattar den ändå inte mer än en bråkdel av den musik som spelas och som folk lyssnar till i vårt land. Det kan vi också se som en nyttig påminnelse om att musiken är och måste förbli en fri kulturform, som endast till en del omfattas av politiska beslut. Därför är det desto viktigare att de beslut vi fattar gagnar ett rikt musikliv av god kvalitet. Som vi moderater ser det sker detta bäst genom ett bifall till de moderata reservationerna.

Anf. 53 STINA GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Att överföra det politiska ansvaret för regionmusikens och Rikskonserterns regionala verksamhet till de folkvalda landstingen är av genomgripande betydelse för hela musiklivet. När nu landstingen i berörda län erbjuds överta huvudmannaskapet är det en uppföljning av det kulturpolitiska mål som riksdagen satte upp 1974, dvs. att kulturpolitiken skall främja en decentralisering av verksamheter och beslutsfunktioner på kulturområdet.

Propositionen som föregått det betänkande vi nu behandlar anger att den musikpolitiska planeringen måste bygga på ett musikliv på kvalitetsmässigt hög nivå.

Från centerns sida delar vi denna uppfattning och menar att detta måste beaktas såväl hos den centralt föreslagna musikinstitutionen som ute i regionerna. Dessutom fordras en väl utvecklad administration, men utan dubbelarbete. Klarläggande om vad som ankommer på den centrala resp. regionala nivån måste ges.

Vad gäller musik inom försvaret föreslås att staten även fortsättningsvis skall ha ett särskilt ansvar. Det är då angeläget att staten i förhandlingar med de nya huvudmännen skapar garantier som möjliggör bevarande och utveckling av den kulturskatt militärmusiken utgör. Inte minst måste behovet av internationella kontakter och utbildning beaktas, liksom angelägenheten av att traditioner som ceremonimusik, högvaktsmusik och tjänstemusik vid försvarets myndigheter.

Från centerns sida ser vi det naturligt att landstingen föreslås bli huvudmän för den regionala verksamhet som regionmusiken och Rikskonserter nu bedriver. Flertalet landsting har i sina kulturpolitiska program väl utarbetade musikavsnitt. Det kan naturligtvis låta lockande med kommuner som huvudmän. Att en del kommuner skulle klara ett övertagande betvivlar jag inte, men långt ifrån alla skulle klara det. Däremot är det av stor vikt att de resurser och det intresse som på olika nivåer finns inom musikområdet tas till vara, likaså de kulturella traditioner som resp. region har. Det kan dessutom vara befogat med samarbete över länsgränserna även fortsättningsvis i likhet med vad som redan finns i Västsverige och Skåne.

Vi från centerns sida har pekat på det ansvar staten har under regionaliseringskedet. Det statliga ansvaret bör enligt vår mening innebära att ekonomiskt stöd ges åt det regionala utvecklingsarbetet, att den kunskap och kompetens som finns hos berörda statliga organ, t. ex. regionmusiken, Rikskonserter och statens kulturråd, ställs till de kommande regionala huvudmännens förfogande under regionaliseringsarbetet.

Att omställningen till den nya organisationen kommer att ställa stora krav på de nya huvudmännen är uppenbart. Därför bör enligt vår mening ett särskilt uppdrag ges till de nu nämnda organen i enlighet med vad som anförts i reservation 4. I samma reservation tar vi upp behovet av att stödja utvecklingsprojekt, t. ex. turnéverksamhet, under tiden fram till dess organisationen är genomförd. Vi föreslår att 1 milj. kr. per år ställs till förogande.

Herr talman! Enligt förslaget kommer en organisationskommitté att ha ansvaret för förslagets genomförande. Det är då viktigt att denna kommittés arbete blir väl förankrat i musiklivet, så att de olika frågorna kan behandlas kvalificerat och sakkunnigt. Utgångspunkten måste vara att de nya huvudmännen får överta en väl fungerande och stark organisation.

Jag yrkar på denna punkt bifall till reservation 4 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Tisdagen den
11 december 1984

*Omorganisation av
regionmusiken och
Rikskonserter*

Anf. 54 JAN-ERIK WIKSTRÖM.(fp):

Herr talman! I morse kl. 9 var det toner och inte ord i riksdaghuset. Vi kunde lyssna till Gotlandskvartetten, till Stockholms Kammarblåsare, Stockholms Brass, Lena Nordin och flöjtisten Tobias Carron. Det var en väldigt fin konsert. Akustiken tyckte jag särskilt gynnade arian ur Figaros bröllop och Sjostakovitjs cirkusmusik. Jag hoppas att herr talmannen ser till att en morgonkonsert blir ett årligt återkommande inslag i riksdagens arbete.

Sigvard Hammar var programvärd i morse. Han har ju alltid saltat kommentarer. Han började med att säga att fastighetsskatten, som vi talat om tidigare om här i dag, blir dålig för alla, men musikreformen, *kan* bli bra för alla. Jag vill instämma i detta men bara under en enda förutsättning, nämligen att landstingen tar sitt kulturpolitiska ansvar på allvar. För det är inte bara fråga om att föra över statens resurser till landstingen. Det är framför allt fråga om vad landstingen själva vill göra av dessa medel och av egna resurser. Där säger erfarenheten att somliga landsting har haft en god kulturpolitisk ambition, andra har varit mera passiva. Jag skulle önska att det nu bleve en ädel tävlan mellan landstingen om att använda resurserna på ett sådant sätt att medlen förmeras.

Utskottet är i stort sett enigt. Det har vi kunnat bli därför att vi på en rad punkter har skrivit oss samman till en som jag tycker läsvärd text som är ägnad att studeras noga av både utbildningsdepartementets folk och inte minst organisationskommitténs ledamöter. Det är viktigt att de som läser detta inte förleds av att utskottet på en rad punkter formellt yrkar avslag på motioner utan ser på vad som faktiskt står i texten. Jag vill ta upp något av det.

Kvaliteten ställs i centrum. Denna viktiga musikproposition rymde inte ordet "kvalitet". Man talade om mångfald och bredd, men man hade av någon underlig anledning glömt bort ordet "kvalitet". Nu ställer utskottet sakerna på plats, och det är viktigt, eftersom detta blir en bra reform enbart om kvaliteten står i centrum.

Min andra huvudsynpunkt är att det måste bli stort utrymme för frilansarna. Härordagen fanns det en enkät i Dagens Nyheter, där samtliga som uttalade sig underströk detta. Jag citerar vad den nyutnämnde chefen för Stockholms konserthus sade:

"Frilansarnas och tonsättarnas situation är prekär i ekonomiskt och socialt avseende. Det är allvarligt att deras röst har varit så svag inför omorganiseringen och att de så litet har varit inblandade i en process som kommer att ha mycket stor betydelse för deras framtid.

Att tillförsäkra dem arbetstillfällen kräver en kvotering eller öronmärkning av pengarna, annars kommer de fria ekonomiska resurserna att smälta samman fort i ett ekonomiskt krisläge."

Detta är också en kvalitetsfråga, och det är en ansvarsfråga att se till att inte denna reform ytterligare vidgar klyftorna mellan dem som är anställda och har heltidslöner och dem som står utanför detta och är beroende av att efterfrågas med sin sång och musik.

Den tredje punkten är att det måste finnas resurser hos det centrala

musikorganet för musik. Man kan hårdra detta – det vet jag att man gör i organisationskommittén – och säga att med de medel som föreslås blir det en krona till musik, medan resten går åt till löner och administration. Det är därför som vi i folkpartiet har föreslagit att vi i varje fall skulle anslå 3 milj. kr. ytterligare, för att det skall bli verksamhet för pengarna. Jag är övertygad om att när organisationskommittén är färdig med sitt arbete, kommer man att hamna på den linjen. Det är ju ingen mening att ha en stor, central musikadministration om man inte med ekonomiska resurser kan stimulera landstingen till nationella och internationella turnéer och annat sådant.

Jag yrkar alltså bifall till vår reservation och är övertygad om att organisationskommittén så småningom kommer att hamna på denna linje.

Till sist, herr talman! Det är sällan en stockholmare får vara lokalpatriot, men jag har med glädje noterat att utskottet helt enhälligt säger: "Utskottet anser såväl utifrån kulturpolitiska som turistmässiga synpunkter att mycket starka skäl talar för att en högvakt med beriden musikkår bör bibehållas." Det är också en kvalitetsfråga, och mot bakgrund av att detta torde bli riksdagens enhälliga uttalande skall man väl kunna betrakta de planerade attentaten mot den beridna musikkåren som lyckligen avvärdade.

Anf. 55 EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Det är inte ofta vi diskuterar musik här i riksdagen. Det är glädjande att så sker i dag. Senast var det – om jag minns rätt – i anslutning till OMUS-kommitténs förslag, då kammaren hade att ta ställning till en proposition om musikkårens totala situation.

Från vpk:s sida har vi därefter varje år i anslutning till kulturpropositionen tagit upp särskilt frilansarnas, de fria gruppernas och jazzmusikernas villkor.

Nu har vi att ta ställning till en principproposition om regionmusiken. Jan-Erik Wikström använde, mer eller mindre, mina argument. I mångt och mycket delar jag det synsätt han gett uttryck för när det gäller den här propositionen. Det är fråga om en principproposition, och vi kommer senare att få ta ställning till en organisationskommittés förslag. Det finns alltså anledning att närmare gå in på frågan om medelstildelning osv.

Jag vill gärna citera vad Herta Fischer sade i Dagens Nyheter i går morse. Hon är ledamot av kulturnämnden i Stockholms läns landsting, pianist och dessutom producent vid regionmusiken.

Herta Fischer säger så här:

"Reformen kommer i hög grad att bli vad man gör den till. Det är viktigt att musikerna kommer in i landstingens planeringsarbete, som inte bara får bli en fråga för politiker, administratörer och studieledare. Kvalitetsfrågorna får inte förbises, här i landet anser vi ju oss gärna ha ett materiellt kvalitetsmedvetande, men ett kulturellt sådant saknas ofta. Man måste också hålla i minnet att landstingen kan arbeta över sina egna regionala gränser.

Regionmusiken har alltför mycket bundits till sin nuvarande uppläggningsmedelstildelning. Bristande resurser har hindrat en omvandling. Men det finns många kombinationsmöjligheter och talet om vissa elitensembler har varit något överdrivet.

Det måste också finnas medel för frilansarna samt för nya tonsättare och beställningar. Tanken att utnyttja musiker även som pedagoger", och detta är riktat mot moderaterna, "är förfelad. Viljan, förmågan eller utbildningen för en sådan dubbelfunktion finns långt ifrån alltid. Lika viktigt som att undvika en sådan splittring är det också att de sammanhållna musikergupper som nu finns inte splittras."

Vad Herta Fischer tar upp, och som även Jan-Erik Wikström var inne på, är kvalitetsaspekten. I den frågan har vi en stark sympati för folkpartimotionen, men vi tycker att utskottet har beaktat motionen och att det är en bra skrivning därvidlag.

Också frilansarnas situation tas upp i propositionen, men vi anser att deras situation särskilt måste beaktas. Det kan finnas anledning att särskilt förstärka den centrala musikinstitutionens resurser. Vi kommer därför att i den kommande voteringen lägga ned våra röster när det gäller just reservation 3, som handlar om detta. Vi är inte i dag beredda att ta medlen just från landstingen, men vi ämnar återkomma till den här frågan.

Så frågan om resurstilldelningen. Vi vet att många landsting i dag har ett dåligt musikutbud, att det inte bara är planeringen som är dålig utan att man på vissa håll över huvud taget inte har några musikprogram. Detta drabbar alla som bor i de regionerna. Det drabbar musikerna i form av färre arbetstillfällen. Det drabbar de boende, som inte ges tillfälle att lyssna på ett kvalitetsmässigt bra utbud av musik. Här ges nu organisationskommittén en stor och svår uppgift, liksom de musikpolitiskt ansvariga i landstingen. Vi förutsätter att de kommer att ta sitt ansvar.

Det finns som sagt anledning att återkomma, men vi tycker i dag att man kan ansluta sig till kulturutskottets förslag. Jag har därför, herr talman, inget särskilt yrkande.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 56 ING-MARIE HANSSON (s):

Herr talman! Förväntningarna inför det principbeslut om att verksamheten vid regionmusiken och Rikskonserter skall omorganiseras som kammaren nu har att ta ställning till är mycket stora. Omorganisationen innebär den största förändring av kulturlivets förutsättningar som skett sedan 1974. Det är verkligen glädjande att vi får ett sådant förslag i dag.

Uppbyggnadsskedet ute i kommunerna och landstingen har nu fått en stabilitet som gör det möjligt att ta på sig nya uppgifter. Närheten mellan musiken, planeringen och arbetsfältet ger förhoppningsvis mer musik till flera och nya spännande kombinationer av olika musikformer. Det är glädjande att vi har fått en så bred uppslutning i utskottet kring detta betänkande. Det ger uttryck för en positiv och gemensam viljeinriktning för alla partier till den föreslagna förändringen. Jag betraktar de reservationer som finns fogade till betänkandet närmast som små kompletteringar i kanten.

*Omorganisation av
regionmusiken och
Rikskonserter*

Jag skall bara kort beröra några av de ställningstaganden som utskottet gör.

För det första, beträffande studieförbundens statsbidrag till kulturverksamhet, har de bestämmelser som tidigare fanns om att dessa medel inte fick användas till distribution och framförande av produktioner från regionmusiken, Riksutställningar eller Svenska riksteatern inkl. dess regionala ensembler, nu borttagits. Bakgrunden var önskvärdheten att utnyttja alla dessa kulturproducenters arrangemang så mycket som möjligt. Musiker vill spela för så många som möjligt – inte tvingas sitta på hotellrummen. I propositionen framhåller föredragande statsrådet också betydelsen av en positiv samverkan mellan amatörkulturella aktiviteter inom studieförbunden å ena sidan och olika kulturinstitutioner å den andra.

Från utskottets sida ser vi klart fördelarna i den genomförda förändringen. Vi har dock också sett det som angeläget att effekterna av dessa regeländringar följs noga, främst med hänsyn till vikten av att värna om frilansmusikernas sysselsättnings- och engagemangsmöjligheter, som ju också har berörts här av både Jan-Erik Wikström och Eva Hjelmström. Det är viktigt att komma ihåg att denna möjlighet att utnyttja Rikskonserter och regionmusiken hos studieförbunden säkert många gånger har bidragit till att man kunnat knyta till sig frilansmusiker i olika arrangemang.

Den översyn av olika arrangörsavgifter som statsrådet aviserar är enligt utskottets mening mycket angelägen. Vi anser också att det behövs en konkurrens till den privata förmedlingen av utländska artister, inte minst med hänsyn till den snabba kostnadsutvecklingen på området. Det är önskvärt att ett förslag kan läggas så snabbt som möjligt.

För det andra har vi till utskottet fått flera motioner om vikten av ett regionalt samarbete mellan flera län. Jag tror att senare talare i dag kommer att ta upp sådana frågor. Det gäller främst Skåne, övre Norrland och Gävleborgs- och Göteborgsregionen. Man har aktualiserat frågorna utifrån symfoniorkestrarnas och musikteatrarnas behov.

Helt klart är en del musikformer så kostnadskrävande att de förutsätter ett större geografiskt område för att få underlag för tillräckliga resurser. Detta gäller främst symfoniorkestrarna och musikteatern. Båda ligger utanför denna propositions direkta område. Men både propositionen och utskottets betänkande har understrukit att den regionala planeringen innebär en möjlighet att ytterligare samordna regionmusiken med det övriga musiklivet. Den centrala musikkommittén avser enligt vad utskottet inhämtat att i samband med sin medverkan i kommande förberedelse- och förhandlingsarbete utarbeta modeller för samverkan mellan huvudmännen. Både Landsförbundet och statens kulturråd har knutits till musikkommittén, och vi anser det därför naturligt att fastare former för samarbete i större regioner än länen, speciellt för dessa musikformer, bör underlättas.

För det tredje är arbetsgivarsidans organisation på kulturområdet mycket splittrad. Det är därför angeläget att få en mer samlad arbetsgivarorganisation. Från utskottets sida har vi betonat att det är nödvändigt att regeringen nu tar sig an organisationsfrågan. Den är ytterst betydelsefull för både teater-

Tisdagen den
11 december 1984

*Omorganisation av
regionmusiken och
Rikskonserter*

och musikinstitutionerna. Vi har sett det som en fördel om den centrala musikkommittén inte i sitt arbete är bunden av villkoret att personalen hos den centrala musikinstitutionen och vid regionmusikavdelningen i Stockholm skall ha statligt reglerade tjänster utan mera förutsättningslöst kan pröva vilken lösning som blir fördelaktigast.

För det fjärde vill jag med några ord beröra de reservationer som finns fogade i betänkandet och de inlägg som gjorts tidigare. Moderaterna vill inte använda den samordnande resurs som landstingen utgör utan vill att ett lämpligt antal stiftelser som bildas av de kommuner som finns i regionen, studieförbund, musik- och orkesterföreningar, enskilda grupper på musikområdet samt övriga intressenter skall utgöra huvudmän.

Inte ett ord sägs om risken för samordningssvårigheter, onödigt byråkrati, höga kostnader eller ineffektivitet. Det är en vedertagen politisk erfarenhet att om man vill att någonting skall hända snabbt, skall man ha en så enkel och så sammanhållen organisation som möjligt och till denna anknyta och lyssna till dem som är berörda, så att man får en bred förankring.

Och tvärtom: Om man vill att ingenting skall hända, tillsätter man en så stor grupp som möjligt. Båda vägarna har i sanningens namn använts i olika politiska sammanhang.

Jag speglar därför i moderaternas förslag dels att man låter partilinjens motstånd till landstingen helt ta överhand över sunt förnuft när man står inför en praktisk situation, dels att man förmodligen känner ett ganska klucket intresse för att verkligen sprida musiken till fler människor.

I försvarsutskottets yttrande finns en avvikande mening från m och fp. Enligt denna skulle, förutom regionmusikens avdelning i Stockholm, även nuvarande avdelningar i Boden, Östersund, Linköping, Uddevalla och Karlskrona kvarstå under statligt huvudmannaskap. Det hedrar moderaternas och folkpartiets representanter i kulturutskottet att man inte fullföljer dessa tankegångar. I praktiken skulle de naturligtvis ha omintetgjort hela omorganisationen. Men detta visar ju tydligt vilka spänningar som finns i synsättet. Lägg ihop en vidlyftig och ostrukturerad organisation för stiftelserna enligt moderaternas modell med starka påtryckningar att egentligen inte göra någonting alls – då förstår var och en att det har varit avgörande att vi från socialdemokraternas sida har drivit den här frågan.

För det femte: Folkpartiet vill plussa på 3 milj. kr. ytterligare till den centrala musikinstitutionen genom en omfördelning från den regionala verksamheten. Både de motioner som behandlas i betänkandet och debatten i kammaren visar snarast på att behovet av ytterligare medel ute i regionerna är stort. Man skulle nästan frestas att ställa frågan: Är förslaget månne ett frieri till de centrala institutionscheferna som inte kostar någonting?

De kontakter som jag har haft under hand med den centrala musikkommitténs ordförande och med olika landsting i landet har visat att landstingen har en stor vilja och entusiasm att ta på sig detta ansvar och att de har mycket stora ambitioner inom musikområdet. Den tveksamhet och misstänksamhet som Jan-Erik Wikström och Eva Hjelmström speglar uppfattar jag därför närmast så, att man kanske inte har de nära kontakter med landstingsfolket

och kommunfolket ute i landet som det faktiskt vore angeläget att ha. Landstingen har ju snarast ökat sina insatser och viljeansträngningar för att förbättra inom musikområdet.

Slutligen, herr talman: Centern har i en motion med Karl Boo som första namn krävt en fullständig administration i regionerna. Utskottet har framhållit att det särskilt under uppbyggnadsskedet ställs krav på administrationen, men det är angeläget att understryka att det är den musik som kommer ut av det hela som är det viktiga. Att binda för stora resurser i administration verkar ofta hämmande på utvecklingsarbetet och medför nästan oöverstigliga svårigheter att senare omfördela resurser till musikens förmån. Utskottet har framhållit betydelsen av att den centrala musikinstitutionens arbetsuppgifter avgränsas, så att man undviker dubbeladministration.

Centermotionen speglar nödvändigheten av en precisering av central kontra decentraliserad planering. Vi behöver självfallet bådadera.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 57 LARS HJERTÉN (m) replik:

Herr talman! Det talas i utskottets betänkande mycket om betydelsen av kvalitet. Flera av talarna har i sina inlägg i dag också berört detta. När vi diskuterade frågan i utskottet var vi överens om att det är ett mått på god kvalitet att man har utbildade musiker. Utbildade musiker har kommunerna, men inte landstingen.

Vi hörde tidigare ett citat ur Dagens Nyheter, där det sadets: Nu måste landstingen se till att man knyter musiker till sig. Det kommer i så fall att inom landstingen tvingas fram en ganska betydande utbyggnad av en administrativ och musikalisk verksamhet som inte behövs om man bygger på kommunerna, där resurserna redan finns. Det är vad vi har föreslagit i vår reservation 1.

Det har också sagts här att om man bygger på kommunerna kan ett fåtal stora kommuner klara verksamheten, men inte de små. Det är en felsyn. Det är inte meningen att denna musikverksamhet skall finnas i bara några få kommuner, utan alla kommuner skall erbjudas ett samarbete. Då hjälps de stora och små kommunerna åt, och man kan utnyttja resurserna på ett förnuftigt och ekonomiskt tillfredsställande sätt.

Anf. 58 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Ing-Marie Hansson trodde att bakgrunden till folkpartiets reservation och mina synpunkter i övrigt var att jag hade bristande kontakt med landstings- och kommunfolk. Ing-Marie Hansson är nog den första som antytt att jag skulle ha *bristande kontakter* på detta område. Den som har ett perspektiv som sträcker sig något längre än Gävleån vet att förhållandena varierar mycket mellan olika landsting. Känd sak är så god som vittnad.

Vad jag sade var att det är önskvärt att det blir en ädel tävlan. Även om Gävleborgs läns landsting har skött sig bra, finns det många andra – utan

namns nämnande – som har en bit kvar på vägen. Det är viktigt att det sägs här, så att man inte tror att det bara är fråga om att skyffla ut pengar till landstingen utan att det ställs krav på kvalitativa insatser.

Sedan antydde Ing-Marie Hansson – på sitt finkänsliga sätt – att det skulle vara ett frieri till den centrala musikinstitutionens chefer att föreslå 3 miljoner utöver propositionens resurstilldelning. Hon sade också att reservationen är en liten komplettering i kanten. Tänk vad mycket musik det kan bli för denna lilla komplettering! Och det är ju musiken som är det viktiga, inte cheferna för musikinstitutionerna.

Anf. 59 EVA HJELMSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Också jag är inne på att ytterligare förstärka den centrala musikinstitutionen. Visst behövs medel till regionerna – det är inte tal om annat. Det finns också socialdemokratiska motioner om detta. Det skall inte bara ges medel till Stockholm, utan vi skall förstärka ute i landet. Men man kan inte tala två språk. Man kan inte kräva bättre kvalitet, bättre situation för frilansare osv. utan att samtidigt medge att den centrala musikinstitutionen behöver förstärkas. Som jag sade tidigare behöver vi kanske återkomma till detta. Frilansmusikerna, kvalitetsfrågorna och olika genrer måste få sin chans. Som Jan-Erik Wikström och jag har framhållit är den kvalitet man upprätthåller skiftande i de olika landstingen.

Jag uppfattade det som positivt att Ing-Marie Hansson sade att man i det kommande arbetet med organisationskommittén kommer att ta fasta på musikernas krav på att få delta. Deras deltagande bör då inte begränsas utan omfatta även musikerna ute i regionerna, som i det här sammanhanget borde kunna utgöra en förstärkning.

Anf. 60 ING-MARIE HANSSON (s) replik:

Herr talman! Först till Lars Hjertén: Vi är eniga om att det här gäller att slå vakt om musikerresurserna. Det är viktigt att de utbildade musikerna verkligen får spela och att vi genom den här förändringen får ut mera musik. Administrationen måste vidare bli så effektiv och rationell att den skapar möjligheter till samordning, samplanering och kontakter mellan olika former av musikliv, men i slutändan handlar det om att musikerresurserna skall komma till användning.

Lars Hjertén säger att det är kommunerna som har kompetensen när det gäller musikerksamhet, och i den moderata motionen hänvisas bl. a. till de kommunala musikskolorna. Jag tror att landstingen inom sina kultur-nämndskanslier har de nödvändiga administrativa resurserna – de behöver kanske i vissa fall kompletteras, men de utgör en bra bas – och jag tror också att de är beredda att bygga upp regionala musikinstitutioner som kan ta fram det underlag som behövs för att verksamheten skall fungera bra. Jag tror att förutsättningarna för detta blir bättre i en regional verksamhet än om stora och små kommuner plus alla andra intressenter ingår i stiftelsebildningen. Men vi har sagt i utskottet att vi inte från riksdagens sida skall föreskriva hur varje län skall ha sin institution organiserad, och vi avvisar inte landstingen,

som är den naturliga basen i det här arbetet.

Jan-Erik Wikström är mycket vänlig och säger att jag ser detta i ett perspektiv som motsvarar Gavleås nivå. Den uppfattningen får stå för honom. Faktum är att jag har belägg för att det finns en stor ambition inom landstingen när det gäller att satsa på detta. Så sent som i morse fick jag av ordföranden i centrala musikkommittén, Urban Rosenblad, underlag och kommentarer som ytterligare stärkte min uppfattning i den frågan.

Vi är eniga om, Jan-Erik Wikström, att förändringen skall ge kvalitet. Men jag tycker det är viktigt att man inte bara avvisar landstingen utan att man betonar att de satsningar som görs – t. ex. Västerbottens läns landstings satsningar på Norrlandsoperan, de stora satsningar man gjort från landstingen i Skåne och annat – faktiskt är värda uppskattning. Jag tycker det är musiken som är det viktiga här, inte att vi ägnar oss åt hårklyverier. Jag kan möjligen medge att problematiken i Stockholm är litet speciell. Men även här kan man vinna mycket på ett bättre utnyttjande och en bättre samordning av resurserna.

Slutligen till Eva Hjelmström: Kvaliteten i musiken finns på många håll, inom den seriösa musiken och bland de yrkesverksamma musikerna ute i landet. Om man jämför Norrlandsoperans föreställning med en föreställning på Operan i Stockholm tror jag man skall finna att den jämförelsen inte alltid utfaller till Norrlandsoperans nackdel. Det har bl. a. vi riksdagsledamöter fått erfara, när vi har jämfört föreställningar.

Anf. 61 LARS HJERTÉN (m) replik:

Herr talman! Ing-Marie Hansson frågade tidigare om moderaterna verkligen vill sprida musiken. Det vill vi. Vi vill sprida den ytterligare, nämligen till kommunerna.

Sedan sade Ing-Marie Hansson i sin replik att man får bygga upp en del resurser i landstingen som nu saknas. Det är bara så att man behöver inte bygga upp någonting, om man följer vårt förslag att förlägga organisationen i första hand till kommunerna.

Anf. 62 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Vad jag sade var att landstingen har en varierande ambition i kvalitativt hänseende. Då hjälper det inte att man räknar upp några av de mera ambitiösa landstingen. Jag tycker att det måste vara en naturlig utgångspunkt för en organisationskommitté att inte slå sig till ro. Det vet jag att man inte gör, utan att man säger att riksdagsbeslutet innebär ett krav på kvalitet för att detta stora statsbidrag skall utgå.

Anf. 63 EVA HJELMSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Jag förstår uppriktigt sagt inte var Ing-Marie Hansson fått det ifrån att jag skulle tycka att Norrlandsoperan inte är bra. Tvärtom! Jag har ju i olika sammanhang och senast nu inför kulturpropositionens behandling reserverat mig till förmån för socialdemokratiska motioner om regionalisering och för motioner på kultursidan som kommit från oss. För mig är

Ing-Marie Hanssons påstående fullständigt obegripligt. Det är att slå någon i huvudet – det är helt enkelt oförsäkrat. Jag funderade på att också i detta betänkande reservera mig vad gällde just regionaliseringen till förmån för en socialdemokratisk motion. Men det står ju inte i motsatsställning till att jag tycker att kvalitetsaspekten skall beaktas, att frilansmusikernas situation måste beaktas osv.

Man kan faktiskt, Ing-Marie Hansson, satsa på både–och, om man vill värna om musikerna och musikens situation i landet. Då kan man återkomma till detta med utbildning. Genomför OMUS förslag t. ex!

Anf. 64 ING-MARIE HANSSON (s) replik:

Herr talman! Först vill jag säga till Lars Hjertén att vi är helt eniga om att det är ute i kommunerna och kommundelarna som vi skall sprida musiken. Vad vi är oeniga om är ju hur själva organisationen och uppbyggnaden skulle kunna se ut och där moderaterna inte kan tänka sig landstingen som den naturliga utgångspunkten.

Till Jan-Erik Wikström vill jag säga att vi helt klart delar uppfattningen att musikkommittén skall driva kravet på kvalitet. Det framgår ju också tydligt av utskottsbetänkandet. Men jag tror faktiskt att den diskussion och det förankringsarbete som har skett inför propositionsskrivningen har skapat en beredvillighet att verkligen ta på sig dessa nya uppgifter, en beredvillighet hos landstingen som jag är väldigt rädd om och vill att vi skall möta på ett positivt sätt. Våra motsättningar kanske förefaller större än de i verkligheten är, men jag är angelägen understryka att landstingens vilja att gå in i denna verksamhet och satsa på den är någonting som vi måste ta vara på på ett positivt sätt.

Slutligen vill jag säga till Eva Hjelmström att jag delar hennes uppfattning att man skall satsa på både–och och att det finns kvalitet både ute i regionerna och centralt givetvis. Jag speglade Eva Hjelmströms betoning av kvalitetsaspekterna så som att hon frångående regionerna den kvaliteten. Har jag läst in det fel är det bara bra. Då har vi samma uppfattning.

Andre vice talmannen anmälde att Eva Hjelmström anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 65 ARNE NYGREN (s):

Herr talman! I motion nr 3 till årets riksmöte har jag tagit upp frågan om hur de regionmusikavdelningar som har i uppgift att dels vara en regionmusikenhet, dels vara en musikresurs för en turnerande musikteater skall kunna fungera i den nya organisationen.

Jag har som exempel nämnt situationen vid regionmusikenheten och vid Norrlandsoperan i Umeå. Riksdagen beslöt 1974 att lokalisera en turnerande musikteater till Norrland. I samband med såväl Henrik Sjögrens utredning som regeringens förslag – vilket sedan blev riksdagens beslut – påpekades att den nya musikteatern skulle samarbeta med regionmusikavdelningen i Umeå. Landstinget i Västerbottens län och Umeå kommun åtog sig att

*Omorganisation av
regionmusiken och
Rikskonserter*

utifrån den utgångspunkten svara för den nya musikteaterns värdskap.

Nu vet vi att Norrlandsoperan produktionsmässigt har levt upp till riksdagens målsättning. Halva Sverige har utgjort dess spelområde. Men sedan blir det egentligen stopp när det gäller åtagandena. Finansieringen och musikresurstilldelningen motsvarar inte vad som utlovats.

Regionmusiken i Umeå svarar för de musikresurser som den kan uppbjuda med tanke på Norrlandsoperans behov. Men Norrlandsoperan måste bl. a. svara för ett flertal stråkmusiker – dels genom tillsvidareanställningar, dels genom extraengagerade musiker. Detta medför under innevarande spelår en kostnad på närmare 1 milj. kr., däri inräknat Norrlandsoperans kostnader för regionmusikens medverkan i samband med operaproduktion.

I fjolårets budgetproposition finns det en skrivning om det angelägna i att särskilt beakta musikbehovet i övre Norrland. Resultatet blev dock något helt annat när det gäller Umeå regionmusikavdelning. Antalet tjänster minskade med 3 – till 28 tjänster. Den statliga delen av anslaget har stadigt minskat sedan 1980. Därutöver beräknas Norrlandsoperan för innevarande spelår – alltså 1984/85 – ha en kostnad på närmare 1,4 milj. kr. för verksamhet utanför det egna länet. Inräknas även kostnaderna för repetitionstid och produktion, blir den samlade merutgiften ungefär 2,4 miljoner.

Jag ansåg det angeläget att genom min motion presentera de här problemen för kulturutskottet. Svårigheten ligger ju däri att regionmusiken i Västerbotten skall ha den dubbla funktion som jag nämnt. Regionmusiken skall nämligen dels vara en länsresurs, dels svara för Norrlandsoperans verksamhet inom och utanför Västerbotten. Dessa båda uppgifter kan man inte klara om inte huvudmännen kompenseras. I min motion föreslog jag att den centrala kommitté som enligt regeringens förslag skall medverka i det kommande förberedelse- och förhandlingsarbetet också överväger frågan om huruvida de regionmusikavdelningar som har den här dubbla funktionen skall stödjas i framtiden.

Enligt utskottet räknar centrala musikkommittén med att kunna utarbeta modeller för samverkan mellan huvudmännen när det gäller orkestrars medverkan "inom ett större område". Eftersom kommittén – om jag nu tolkat utskottet rätt – tänker ta det initiativ som jag efterlyser i min motion, avstyrker man mitt motionskrav. Men formuleringarna i betänkandet är inte kristallklara. Därför vill jag ställa två frågor till utskottets företrädare:

För det första: Är utskottet medvetet om de speciella resursproblem och ekonomiska problem som jag här har redovisat för regionmusiken i Umeå och för Norrlandsoperan, och de merkostnader som dessa verksamheter i hela övre halvan av Sverige innebär för huvudmännen i Västerbotten?

För det andra: Räknar utskottet med att centrala musikkommittén, som har lovat ta upp dessa problem i sitt arbete, också skall försöka finna finansieringslösningar på denna fråga?

Om svaret på dessa frågor är ja, så anser jag att det är oväsentligt att utskottet har stannat för avslag på motionen. Då anser jag att det finns hopp om att Norrlandsoperan även framgent skall kunna fungera på det sätt som riksdagen önskade när man fattade beslut om detta för tio år sedan.

Anf. 66 ING-MARIE HANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill på Arne Nygrens första fråga svara: Visst är vi från utskottets sida medvetna om de problem som man har när det gäller ett så stort geografiskt område och en mycket kostnadskrävande verksamhet. Detta tog jag upp i mitt tidigare inlägg. Men vi har i betänkandet pekat på – vilket Arne Nygren också refererade till – det förslag som centrala musikkommittén kommer att ta fram om avtalskonstruktioner. Vi hoppas att man därmed skall underlätta ett samarbete mellan länen när det gäller denna typ av problem.

På Arne Nygrens andra fråga, om vi har några finansieringslösningar, måste jag tyvärr svara att man från statlig sida, så långt jag nu kan uttala mig, inte har några ytterligare medel. Vad som kan komma i nästa budgetproposition eller därefter må regeringen svara för. Det känner vi från utskottets sida inte till i dag.

Jag tror att det skulle leda ett steg framåt om man fick en bättre konstruktion för ett regionsamarbete så att man har en förhandlingspart och att man delar ansvar och kostnader inom regionen mer lika än vad man kanske gör i dag.

Det är mitt svar på Arne Nygrens frågor.

Anf. 67 ARNE NYGREN (s) replik:

Herr talman! Jag ber att få tacka för det beskedet från utskottets vice ordförande. Jag kan väl konstatera att hoppet lever. Det är ju ungefär så långt som man kan sträcka sig för dagen.

Anf. 68 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag känner ett visst behov av att i anslutning till den debatt som kammaren för kring propositionen och utskottsbetänkandet om en omorganisation av regionmusik och rikskonserter få göra några kommentarer.

Jag är naturligtvis mycket tillfreds med att kunna notera en så bred uppslutning som utskottsbetänkandet visar när det gäller förslagen till en förändrad organisation för regionmusik och rikskonserter. Jag säger detta inte bara därför att utskottets skrivning till största delen innebär ett bifall till de förslag som regeringen lagt fram, utan framför allt därför att vi nu kan skönja ett resultat av mycket långa diskussioner om frågor som så många har tillmätt så stor betydelse. Det har varit en omfattande förberedelseprocedur till den proposition som förelades detta riksmöte första dagen.

Den debatt som förts har mycket klart visat att musiken har satts i centrum, inte musikens administration, och att syftet med förändringarna är att kunna föra ut mer musik och mer aktivt musikutövande över hela landet. Jag vill gärna betona att det i all denna verksamhet skall ställas mycket höga kvalitetskrav och förväntas mycket höga kvalitetsambitioner.

Jan-Erik Wikström påpekar att ordet kvalitet inte har nämnts i propositionstexten, och det beror naturligtvis på att propositionen ytterst måste beskriva en organisationsform. Organisationsformen i sig innebär självfallet

inte att de enskilda musikerna spelar bättre – den styrkan kan man dess värre inte tillmäta organisationsformen.

Vad vi gör genom den förändrade organisationen är att tillföra mera resurser för att få fram fler musiker, och det är ett viktigt bidrag. Att kvalitetskravet därvidlag skall ställas mycket högt är givet. Statens insatser liksom organisationen förenklas, och därigenom frigörs mera pengar för fler musiker.

När det gäller landstingens möjligheter att klara uppgiften hyser jag tillförsikt. Jag har en känsla av att moderaterna är tveksamma, vilket framgår av deras reservation, mera av principskälet att de inte tycker om landsting, än därför att de anser att kommunerna skulle vara bättre.

Lars Hjertén säger att landstingen inte har några musiker. Poängen med denna reform är att de får musiker. Landstingen får härigenom ansvar för en musikorganisation som de i dag inte har.

Jag skulle ha varit mycket tveksam till detta förslag för tio år sedan, men efter att ha vunnit erfarenhet av hur regionaliseringen av teatern har fungerat och efter att ha sett hur de landsting som har etablerat länsteatrar har utvecklat en betydande ambition och vilja att ge mera teater och en mycket stor förmåga att klara uppgiften, hyser jag all tillförsikt till att landstingen som huvudmän också för musikorganisationen skall kunna visa sig väl skickade.

Det som möjligen skulle kunna vara en risk i dag – men det är en fråga som den centrala musikkommittén har anledning att diskutera – är att landstingen inte har för låga utan för höga ambitioner, att de f. n. egentligen är intresserade av att klara alla uppgifter på en gång och täcka alla områden med sin musik.

Det är viktigt att under denna period diskutera samarbete över länsgränserna, så att man på bästa sätt utnyttjar resurserna för att också skapa variation och mångfald i utbudet. Då är det avgjort en fördel att inte ha för många enheter, att inte ha ett stort antal kommuner inblandade i diskussionen, utan att kunna föra en planeringsdiskussion med landstingen. Detta är en av de viktiga uppgifterna för den centrala musikkommittén.

Det återstår alltså åtskilligt att klara av. Det som i dag har diskuterats är en principlösning som riksdagen har att ta ställning till. Fram till den 1 januari 1988 är det arbetsgivarorganisationsfrågor m. m. som behöver lösas. Det är bara angeläget att påminna om att vi naturligtvis inte fryser en befintlig organisation i dag, så att den består exakt i denna form fram till 1988. Det finns skäl att ha stor öppenhet inför lösningar och förändringar också under mellantiden.

Arne Nygren har pekat på en fråga som ytterst naturligtvis handlar om våra resurser. Vi har försökt att finna en god organisationslösning för att frigöra resurser för mera musik inom de ramar som står till buds. I det ekonomiska läge som vi f. n. befinner oss i har det inte varit möjligt, så som vi har sett det, att lägga fram ett förslag som också tillgodoser de i och för sig mycket angelägna behov som finns vid Norrlandsoperan. Vi har alltså ingen anledning att polemisera på den punkten.

Nr 48

Tisdagen den
11 december 1984

*Omorganisation av
regionmusiken och
Rikskonserter*

Tisdagen den
11 december 1984

*Omorganisation av
regionmusiken och
Rikskonserter*

Denna musikreform bör vara till gagn för alla, såväl för musikens åhörare som för dess utövare, inte minst bland frilansmusikerna. Låt mig bara till sist, herr talman, påminna om vikten av att denna förändring möjliggör ett utökad och aktiverat publikarbete. Med den resurs som redan finns i landstingen bör vi ha möjlighet att få flera människor att lyssna på god musik. Också i publikarbetet har vi anledning att ställa krav på kvaliteten.

Anf. 69 INGRID SUNDBERG (m):

Herr talman! Bengt Göransson fick mig att gå upp i debatten genom att påstå att vårt motstånd mot att landstingen skulle vidga sitt arbete till att även omfatta musikadministrationen enbart var principiellt. Det är alldeles riktigt som Bengt Göransson säger att vi moderater tycker att landstingen skall sköta sjukvården, och vad övrigt är skall ligga på kommunerna och naturligtvis i vissa fall på staten.

Men jag skulle vilja peka på den verkliga bakgrunden till att moderaternas representanter har intagit denna ståndpunkt. Vi har hört många vackra ord här i dag, vi har hört vacker musik på morgonen och vi har hört om vikten av kvalitet i musicerandet. Bengt Göransson slutade också sitt anförande med att tala om vikten av att vi också får människor att lyssna på musik. Det är det som är det viktiga.

Jag kommer från ett landsting där man har en mycket god kulturplanering och där vi har människor som faktiskt också kan musik. Jag kommer från en liten kommun där musiken kanske inte har någon exceptionellt framstående ställning men där det finns ett musikliv, om än splittrat. Det måste det vara med tanke på att det skall ge den variation och mångfald som har efterlysts i dag.

Ta som exempel en vanlig liten kommun – jag talar nu inte om Stockholm. Vi har kommunala musikledare, en kommunal musikskola, blåsorkester, Drillflickor och två kyrkokörer. Vi har en liten stråkkvartett, ett dixieband och ett jazzband. Vi har en pensionärskör, och frikyrkan i min kommun har tre körer. Alla dessa aktiviteter är relaterade till verksamheten i min lilla kommun.

Det är möjligt att Malmöhus läns landsting känner till allt detta. Men vad man där inte känner till är hur dessa olika konserter och körer förmår att entusiasmera människor att aktivt ta del i detta, mer eller mindre utan sångröst – vi har just haft stridigheter där bristen på sångröst åstadkommit mycket rabalder även i tidningarna. Men det är i alla fall ett aktivt musikliv.

Jag tror att landstingen genom att anskaffa, som Ing-Marie Hansson och kulturministern har sagt, skickliga administratörer och musiker så småningom kan få fram en effektiv och pampig musikorganisation. Men hur skall man nå ner till kommunerna? Är det inte i stället så att man genom den här förändringen – man skall inte använda banala uttryck – faktiskt ändå kastar ut barnet med badvattnet? Det finns en risk att det kommunala ansvaret tas över av landstingen och att hela det spirande, ibland dåliga och ibland kvalitativt högtstående, liv som vi har i våra kommuner liksom ansvaret skyfflas över på denna nyuppbyggda organisation inom landstinget. Jag är

ganska övertygad om att det innebär att färre människor aktivt musicerar. Men än värre: färre människor lyssnar på musik, även om de som lyssnar kanske lyssnar på kvalitativt mera högtstående musik.

Detta, herr talman, är i huvudsak bakgrunden till moderaternas ställningstagande.

Anf. 70 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Efter att ha hört Ingrid Sundbergs förklaring till moderaternas ställningstagande till förmån för kommunalt huvudmannaskap för den nya musikorganisationen undrar jag om hon inte har missförstått vad det handlar om. Det handlar faktiskt om att primärt föra över huvudmannaskapet för ett antal nuvarande regionmusikavdelningar, och det gäller ett begränsat antal. Det finns ett begränsat antal landsting – ett antal som av en händelse nästan exakt stämmer överens med antalet musikavdelningar i regionmusiken.

Ingrid Sundberg talar om att man måste samordna all musikverksamhet – exempelvis amatörsjungande och Drillflickor. Men regeringen har inte föreslagit att Drillflickor skall överföras till landstingsregi. Jag tycker att de kan fortsätta att bedriva sin verksamhet i kommunal regi – i den mån de behöver administreras av någon. Jag är inte ens övertygad om att det behövs. Jag tycker därför att man inte skall skapa mer administration än nödvändigt.

Anf. 71 INGRID SUNDBERG (m):

Herr talman! Jag har självfallet, hoppas jag, klargjort för kulturministern att risken med propositionens förslag är att man lägger ansvaret på landstingen i så stor omfattning att man tar ifrån kommunerna ansvaret för det kommunala musikalivet.

Jag nämnde Drillflickorna just därför, Bengt Göransson, att man ute i småkommunerna vill marknadsföra musiken med olika aktiviteter: Det gäller att få människor att lyssna på musik, att ta del av musikalivet, gå ut och lyssna när blåsorkestrarna spelar och också åtskilliga som kommer från regionmusiken. Det är detta som kommunerna kan!

Bengt Göransson sade själv i sitt anförande, att man förväntade sig att landstingen här skulle satsa på publikaktiviteter – eller något liknande; jag kommer inte ihåg det exakta ordvalet – för att få människor att ta del i musikalivet. Det är just detta som görs i kommunerna. Och om kommunerna fick hela ansvaret skulle man nå variation, mångfald och samarbete.

Vad propositionen gör är att den drar en gräns, minskar kommunernas ansvar, lägger allt på landstingen. Det ser vi som en negativ faktor i den i och för sig goda tanken att flytta ut ansvaret från ett statligt huvudmannaskap.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 2 (erbjudande till landstingen att överta huvudmannaskapet för den regionala verksamhet Rikskonserter och regionmusiken bedriver)

Utskottets hemställan bifölls med 233 röster mot 82 för reservation 1 av Ingrid Sundberg m. fl. 3 ledamöter avstod från att rösta.

*Stöd till politiska
partier och
allmänna val*

Mom. 21 (omfattningen av verksamheten hos den centrala musikinstitutionen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 25 (resurser till den centrala musikinstitutionen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Jan-Erik Wikström – bifölls med acklamation.

Mom. 28 (det statliga ansvaret under regionaliseringskedet)

Utskottets hemställan bifölls med 270 röster mot 48 för reservation 4 av Karl Boo och Stina Gustavsson.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

6 § Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande

1984/85:16 Svenska kyrkans centralstyrelsens rättsliga ställning m. m. (prop. 1984/85:36)

Utskottets hemställan bifölls.

7 § Stöd till politiska partier och allmänna val

Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande 1984/85:17 om anslag på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1984/85 beträffande stöd till politiska partier och allmänna val (prop. 1984/85:25 delvis).

Anf. 72 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Jag befinner mig i den underliga situationen att jag står här med ett skrivet anförande som befinner sig under utskrivning. Men jag kommer naturligtvis ändå att tala för att motivera den reservation som fogats till konstitutionsutskottets betänkande 17 och i vilken det yrkas avslag på den i propositionen föreslagna höjningen av stödet till politiska partier, som har tillstyrkts av utskottsmajoriteten.

Den föreslagna höjningen uppgår till 16 milj. kr. Det innebär en ökning med 20 % av stödet till politiska partier.

Därtill föreslås i propositionen en höjning av bidraget till information till invandrare med 8 milj. kr.

Vi har mycket svårt att inse att människor i vårt land skall finna förståelse för att vi här i kammaren beslutar om att höja anslaget till våra egna politiska partier med 20 %, när vi av samma medborgare begär att de skall begränsa sin konsumtion med anledning av den besvärliga ekonomiska situation som landet befinner sig i. Vi tycker att det enda riktiga hade varit att riksdagens

samtliga partier hade avslagit denna proposition, och det är naturligtvis anledningen till att vi har yrkat avslag.

Att bidraget för information till invandrare gäller ett väsentligt ändamål, är vi alla överens om, men vi tar också för givet att varje politiskt parti i sin planering kontinuerligt beaktar informationen till invandrare. Därför tycker vi att det finns all anledning att avslå även förslaget om ökning av detta anslag med 8 milj. kr.

Herr talman! Jag skall av naturliga skäl fatta mig mycket kort. Vi kan inte finna någon som helst anledning att bifalla vad som föreslås i propositionen och i konstitutionsutskottets betänkande nr 17, och jag yrkar avslag såväl på förslaget att höja anslaget till stöd till de politiska partierna som på den föreslagna höjningen av anslaget för information till invandrare.

Anf. 73 OLLE SVENSSON (s):

Herr talman! Jag förmodar att avsikten med Elisabeth Fleetwoods anförande var att yrka bifall till reservationen. Jag ber att få yrka avslag på densamma.

Den fråga som här har tagits upp gäller partistödet. Det bygger på en partistödslag från 1972, och vid dess tillkomst utgick man ifrån att man kontinuerligt skulle kunna räkna upp anslaget med hänsyn till förändringar i penningvärdet. Vid varje tillfälle har förslag som lagts fram från regeringens sida föregåtts av förhandlingar med de politiska partierna. Så har hänt också i det här fallet, och man har då funnit att det är rimligt med en uppjustering för att tillgodose det viktiga arbete som utförs av partierna.

Jag finner med en viss förvåning att i reservationen sägs följande: "Politiskt arbete måste bygga på personliga och frivilliga insatser. Det finns en fara för att partistödet storlek kan leda till risker för partiernas självständighet."

Jag vill gärna understryka att partistödet infördes för att underlätta verksamheten och motverka att partierna kunde bli beroende av ovidkommande intressen. Jag vill peka på den utveckling som vi f. n. kan läsa om i Västtyskland för att visa hur viktigt det är att vi står fast vid partistödet och hur viktigt det är för de politiska partiernas självständighet att så sker.

Med dessa enkla funderingar ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan dels då det gäller anslaget under punkten Stöd till politiska partier, dels i fråga om anslaget till allmänna val för den information som brukar utgå till invandrare i samband med riksdagsval, ett stöd som jag tycker är mycket befogat.

Anf. 74 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Jag tackar Olle Svensson för att han påminner mig om att yrka bifall till reservationen. Det var självklart att jag så skulle göra. Däremot tycker jag att det är en svag argumentation för utskottsmajoritetens ställningstagande som Olle Svensson för fram till oss.

Det är naturligtvis riktigt att när partistödet tillkom 1972 skrevs det in att det skulle omprövas i samband med förändringar i penningvärdet. Jag

undrar, Olle Svensson, om inte allmänheten har förståelse för att man 1972 inte kunde ana vilken situation vi skulle ha 1984. Det är nog vi reservanter som får förståelse hos medborgarna om vi nu fryser bidragen till vad de är i dag och inte höjer dem, t. o. m. retroaktivt från den 15 oktober.

Så som den ekonomiska situationen ser ut i dag och med den vanliga enskilda medborgarens försörjningssituation i åtanke kan jag inte begripa att vi skall gå ut i dag och höja anslag till oss själva med 20 %.

Jämförelsen med Västtyskland var magstark. Den har ingenting med svensk politik att göra.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölls med 229 röster mot 79 för reservationen av Gunnar Biörck i Värmdö m. fl.

8 § Tullagstiftningen

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1984/85:18 om ändring i lagen med tulltaxa och tullagen m. m. (prop. 1984/85:29 och 1984/85:50).

Anf. 75 GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Omständigheterna har gjort att jag på senare tid haft anledning att begrunda den svenska tullagstiftningen. Det har då varit uppenbart att denna lagstiftning ofta är oklar, ofullständig, motsägelsefull och förvirrande. Från de synpunkter jag har att företräda här i riksdagen har det förefallit mig ofrånkomligt att terminologin måste hyfsas så att den överensstämmer med regeringsformen och att, samtidigt härmed, informationen till allmänheten i tull- och momsbrochyrer måste utformas efter användarnas behov och inte efter myndigheternas tanke-system. Man kan inte begära att resenärer, vare sig de är svenskar eller utlänningar, skall känna till det finstiltla i Sveriges rikes lag – en bok som knappast är att betrakta som normal reselektyr.

Av skatteutskottets betänkande 1984/85:18 framgår bl. a. att begreppet "tullskyldighet" nu skall få en annan och vidgad innebörd, i det detta skall omfatta även vad som kallas "andra införselavgifter". Det är då viktigt att detta begrepp får en korrekt definition i ifrågakommande brochyrer, men också lika viktigt att det genom väl synliga anslag vid ingången till samtliga tullstationer i landet framgår att "tullen" utöver "tull" i egentlig mening också uppbär skatter och avgifter.

Av skatteutskottets betänkande nr 18 framgår vidare att det finns en "beredningsgrupp för översyn av tullagstiftningen", från vilken man väntar ett betänkande i vår. I min motion hade jag mot bakgrund av den kaotiska flora av inadekvata beteckningar, som förekommer i gällande tullagstiftning, påyrkat en revision av denna i enlighet med regeringsformens nomenklatur. Det är f. n. uppenbart att tullverket och dess informationsavdelning saknar

elementära juridiska kunskaper, vilket innebär att både allmänhet och personal vilseleds, förhoppningsvis utan ond avsikt.

Jag finner nu i betänkandet att utskottet på ett formellt diskret, men i sak för mig som motionär ändå någorlunda tillfredsställande, sätt betonar vikten av att den nämnda översynen av tullagstiftningen bedrivs *skyndsamt*, vilket vitsordar att min kritik av det nuvarande informationsmaterialet har fog för sig.

Med de konstateranden utskottet gjort om nödvändigheten av en skyndsamt revision i den av mig angivna riktningen såväl av själva tullagstiftningen som – även utan att behöva avvakta detta – av de av tullverket och riksskatteverket utgivna informationsbroschyrerna, får jag f. n. anse mig så pass väl tillgodosedd i dessa två avseenden, som en motionär i Sveriges konservativa och myndighetslojala riksdag rimligen kan begära.

I ett tredje yrkande i min motion hade jag ifrågasatt om mervärdeskatt vid inresa verkligen skulle utgå även på föremål som – om de förvärvats i Sverige – inte skulle ha mervärdebeskattats här i landet. Utskottet har lämnat detta problem med en hänvisning till mervärdeskattesystemets uppbyggnad. I motsats till utskottet – och under hänvisning till vad den dåvarande finansministern, vår nuvarande vördade ålderspresident – uttalat i budgetpropositionen år 1968, nämligen att mervärdeskatten vid import skall tas ut "enligt samma grunder som gäller för skattepliktig omsättning inom landet" – tror jag att utskottets uttalande inte är tillräckligt genomtänkt, och jag kommer, efter ytterligare studier, måhända att återkomma i saken vid ett senare tillfälle. Jag vill dock redan nu komplettera utskottets skrivning med beskedet att – enligt vad jag inhämtat – moms *icke* utgår på auktionsföremål, varken för säljaren eller för köparen.

I detta sammanhang vill jag emellertid redan här och nu ifrågasätta om man inte borde försöka göra sig av med begreppet "moms", eftersom detta uppenbarligen för tankarna till omsättning, vilket emellertid inte är adekvat, när det gäller en persons gränsöverskridande med egna tillhörigheter, då detta knappast kan anses innebära en "omsättning". I anglosaxiskt språkbruk talar man om VAT – Value added tax –, vilket möjligen är något mera begripligt och inte direkt hänsyftande på en "transaktion". Om det av konventionsskäl skulle vara möjligt, vore det naturligtvis enklare att i tullsammanhang kalla momsen för tull, vilket dels är mera begripligt för resenärerna, dels logiskt så till vida som både tullar och skatter beslutas av riksdagen och hör till samma kategori av statsinkomster.

Med detta vill jag avslutningsvis, herr talman, betyga skatteutskottet min tacksamhet och erkänsla för den seriösa behandlingen av min motion och tillika uttrycka den förhoppningen att vad utskottet i sak uttalat skall sätta fart på dem det vederbör.

Herr talman! Utöver det sagda har jag intet yrkande.

Anf. 76 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! I detta betänkande behandlas ju tulltaxor. Med tull avser man att skydda en tillverkning som vi har i Sverige. Man kan göra det av

beredskaps- eller försörjnings-skäl, men det kan naturligtvis också finnas andra skäl för att skydda en vara eller en produkt.

När det inte finns någon produkt i Sverige som motsvarar den som importerats, föreligger emellertid inte längre dessa motiv. Varan används då som insatsvara i en svensk produktion, och då blir tullen en belastning på det svenska företaget som minskar konkurrenskraften gentemot de importvaror som finns. Vi har ett sådant exempel i vissa typer av bomullsgarn. Där finns ingen motsvarande svensk produktion, utan garnerna används av den svenska textilindustrin. De är trots detta belagda med tull.

Förra året väckte Runc Torwald och jag en motion om detta och fick ett mycket positivt svar av utskottet, som helt enkelt höll med om att det var på det här sättet. Riksdagen gjorde ingenting då, därför att det skulle komma ett förslag från regeringen på detta område. När nu proposition 29 om nya tulltaxor kom, var det med en viss förväntan vi öppnade den och tittade i den. Till vår förvåning hade man emellertid inte gjort någonting åt detta. Det betydde att vi fick motionera igen och ställa samma krav som förra året, och vi har fått ungefär samma skrivning i utskottsbetänkandet även i år. Man tycker att det vi säger är riktigt och hänvisar till vad man sade förra året samt påpekar att beredning pågår i regeringen.

Jag tycker att det är litet för dåligt att regeringen inte under denna tid har kunnat komma fram med något förslag, och jag vill därför yrka bifall till motion 226, som behandlas i detta betänkande.

Anf. 77 EGON JACOBSSON (s):

Herr talman! I anslutning till de två propositioner som behandlas i betänkande 18 behandlas också de två motioner som nu har berörts av Gunnar Biörck i Värmdö och Lennart Brunander.

Det är en viss skillnad i motionärernas bedömning av hur utskottet har behandlat deras motioner. Gunnar Biörck i Värmdö betygar skatteutskottet sin vördnad. Det tackar vi för från skatteutskottets sida. Lennart Brunander, vars motion också har fått en mycket generös behandling, är inte lika nöjd.

Så länge en fråga är under beredning, Lennart Brunander, menar utskottet – och det har vi alltid hävdad – att man skall avvakta beredningsarbetet innan man fattar ett beslut. Vi utgår dessutom från att "det i motionen angivna syftet tillgodoses", som det står på s. 14 i betänkandet.

Med detta, herr talman, yrkar jag avslag på motionerna och bifall till utskottets hemställan.

Anf. 78 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! När vi förra året fick ett positivt svar var vi nöjda, men ingen av oss gick upp i talarstolen och talade om det. Vi avvaktade och såg framtiden an med tillförsikt. Men nu har det gått ett år, och vi får denna gång exakt samma svar av utskottet.

Att jag tar till orda här innebär inte att vi är missnöjda med utskottet, utan med dem som skulle ha kommit med förslaget men inte har gjort det. Det är detta som vi markerar genom att yrka bifall till motionen.

Utskottet kunde kanske inte göra mycket mer än vad det nu har gjort, förutom att det naturligtvis kunde ha gett regeringen ett tillkännagivande när det tydligen inte räcker med ett påpekande, som vi gjorde förra året.

Anf. 79 EGON JACOBSSON (s):

Herr talman! Bara ett par meningar till om sytrådsmotionen. Tullsatser, Lennart Brunander, ändrar man inte hur som helst. Det kan faktiskt ta tid. När arbetet pågår torde det vara klokt av utskottet att skriva som vi har gjort i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 3 (tulltaxan)

Utskottets hemställan – som ställdes mot utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 226 av Rune Torwald och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

9 § Anställdas förvärv av aktier i vissa fall, m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1984/85:21 om beskattning vid anställdas förvärv av aktier i vissa fall, m. m. (prop. 1984/85:80).

Anf. 80 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Många nya företag har under de senaste åren introducerats på Stockholms fondbörs. Speciellt när det gäller aktier i mindre och medelstora företag har nya möjligheter att skaffa riskvilligt kapital yppat sig på den s. k. OTC-marknaden. Ganska ofta har anställda i dessa nyintroducerade företag erbjudits att köpa in sig i bolagen. Om då dessa aktier förvärvats till en kurs understigande marknadsvärdet, har skattemyndigheterna hävdat att skillnaden mellan marknadsvärdet och förvärvspriset skulle utgöra en skattepliktig löneförmån.

Detta betraktelsesätt är inte invändningsfritt. De anställda i företagen som köper aktier innan aktierna släpps ut på marknaden vet inte vad marknadspriset kommer att bli. Även om värdet genast efter introduktionen ofta stiger, händer det också, enligt gjorda erfarenheter, att kurserna senare många gånger sjunker. De anställda tar alltså en risk och kan t. o. m. komma i den situationen att de blir beskattade för en vinst som, om och när aktiekursen faller, varit högst fiktiv. Deras läge blir i så fall skattemässigt sämre än vad det blir för dem som köpt aktierna utan samma förmån.

Dessutom skall sägas att ett lägre ingångsvärde medför en högre reavinstskatt vid försäljning.

Inom finansdepartementet har man noterat den kritik som skattemyndig-

*Anställdas förvärv
av aktier i vissa fall,
m. m.*

heternas nuvarande synsätt förorsakat, och departementet redovisar beskattningsproblematiken i en promemoria som ligger till grund för den proposition som vi nu behandlar.

Att helt befria anställdas fördelaktiga aktieköp från skatt skulle naturligtvis ha varit det allra enklaste, men det hade tydligen varit att begära för mycket av ett skattechöjarparti som det socialdemokratiska.

Finansministern har i sin proposition satt upp fyra villkor för skattefriheten:

1. De anställdas aktieförvärv skall ha skett på samma villkor som gällt för allmänheten. – Det villkoret tycker vi är logiskt, och vi godtar det följaktligen.

2. De anställdas aktieförvärv får inte tillsammans med de förvärv som görs av bolagets aktieägare överstiga 20 % av hela antalet utbudna aktier. – Detta är enligt vår uppfattning inte acceptabelt med tanke på de problem som skulle uppstå vid en emission i företag som ägs av de anställda.

3. De företag som är noterade på Stockholms fondbörs vid tidpunkten för försäljningen eller är föremål för handel på den s. k. OTC-marknaden undantas. – Enligt vår uppfattning saknas det anledning att bara ta sikte på aktieförsäljningar i samband med marknadsintroduktion. Skattefriheten bör gälla alla bolag, även börsnoterade. Anställda i dessa bolag bör ju inte diskrimineras.

4. Det sista villkoret är att envar anställd inte får ha förvärvat aktier för mer än 30 000 kr. – Vi har kommit fram till att en gräns av detta slag bl. a. ur kontrollsynpunkt inte bör förekomma.

Sammanfattningsvis yrkar vi alltså att någon beskattning av anställdas aktieförvärv inte skall förekomma om köpen skett på samma villkor som gällt för utomstående.

Samma uppfattning har redovisats av bl. a. bankinspektionen, börsstyrelsen, Aktiespararnas riksförbund och kammarrätten i Göteborg.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservationen.

Anf. 81 INGEMÅR HALLENIUS (c):

Herr talman! I proposition 80 föreslås bestämmelser som i vissa fall undantar anställda från beskattning vid förvärv av aktier i de bolag där de är anställda.

De nu diskuterade beskattningsfrågorna har till stor del sin grund i den stora aktiviteten under senare år på den svenska aktiemarknaden. Tillkomsten av OTC-marknaden, där aktier i mindre och medelstora företag säljs, har också haft en stor betydelse för ett ökat deltagande från de anställdas sida vid aktieemissioner.

Vid de introduktioner som ägde rum under 1983 var det vanligt att de kurser som noterades på börsen eller OTC-listan var högre än introduktionskursen. I vissa fall förekom kraftiga kursstegringar.

Under innevarande år har denna trend brutits, och en mer normal utveckling har skett. De höga kurserna för många av de under 1983 introducerade bolagen har varit ganska kortvariga, och de har nu fallit. Priset

vid aktieteckningen har på sikt visat sig vara mer realistiskt än de höga kursvärdena som präglade 1983.

Riksskatteverkets tolkning av skattereglerna har fått en hård kritik.

Det är framför allt två saker som är viktiga att peka på i denna debatt.

De skattemässiga konsekvenserna drabbar bara de anställdas förvärv. Utomstående, som förvärvat aktier på samma villkor, drabbas inte.

Förmånsbeskattningen strider mot den grundläggande principen att orealiserade värdestegringar inte skall beskattas. En sådan beskattning får helt orimliga konsekvenser i de fall aktiekurserna i anslutning till introduktionen når en toppnotering för att sedan falla.

Dessa skäl mot en förmånsbeskattning av anställdas aktieförvärv anser jag väga mycket tyngre än finansministerns argument för en beskattning.

Utskottets förslag innebär en diskriminering av anställda vid deras aktieförvärv i förhållande till andra som får samma förmån. Därför vill jag ställa frågan till utskottsmajoritetens talesman: Anser ni det riktigt att de anställdas aktieförvärv diskrimineras?

Det är inte fråga om någon skatteflykt. När aktierna säljs, beskattas uppkommen realisationsvinst enligt gällande bestämmelser. Det värde aktien har vid försäljningstillfället är det värde som skall ligga till grund för beskattningen, om man skall nå en rättvis beskattning.

Den av riksskatteverket nyligen avslutade skattekontrollen av aktiehandeln visade att man har en tillfredsställande kontroll. Administrativa skäl talar också emot propositionens förslag. Skatteadministrationen kommer att få mer arbete. Taxerings- och kontrollproblemen kommer att bli betydande. Flera remissinstanser har också påpekat detta.

Regeringen talar om att förenkla skatteadministrationen, men effekten av detta förslag blir den motsatta. Förslaget leder till en ökad byråkrati.

Det är viktigt att de anställda ges möjligheter till ett ökat ägande i det företag de arbetar. Därför finns det ingen anledning att införa de regler för förmånsbeskattning som utskottsmajoriteten föreslår.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 82 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Den fråga som nu står på dagordningen aktualiserades, som framgår av propositionen, här i riksdagen under våren. Bl. a. jag ställde då en fråga till finansministern. Anledningen till min fråga var att man på fiskalt håll hävdade att anställdas aktieköp vid det företag där de är anställda i vissa fall skulle medföra en beskattning av skillnaden mellan marknadsvärdet och förvärvspriset för aktierna som en löneförmån.

Finansministern utlovade då förslag till lösning. Det är alltså detta förslag som nu ligger på riksdagens bord och som föranleder denna debatt.

Propositionen, som har tillstyrkts av den socialistiska majoriteten av skatteutskottet, är enligt folkpartiets mening inte acceptabel. Regeringen föreslår nu att anställdas aktieförvärv skall undantas från förmånsbeskattning under vissa omständigheter. Kraven för att beskattning ej skall ske är följande. Den anställdes förvärv skall ha skett på samma villkor som gäller

Nr 48

Tisdagen den
11 december 1984

*Anställdas förvärv
av aktier i vissa fall,
m. m.*

Tisdagen den
11 december 1984

*Anställdas förvärv
av aktier i vissa fall,
m. m.*

för allmänheten, och de anställdas plus aktieägarnas förvärv får inte avse mer än 20 % av det totala antalet utbudna aktier. Dessutom får varje anställd inte ha köpt aktier för mer än 30 000 kr. Slutligen förutsätts att aktierna vid tiden för försäljningen inte är noterade på fondbörsen eller är föremål för handel på OTC-marknaden.

Folkpartiet anser att endast ett villkor behöver uppfyllas för att förmånsbeskattning inte skall kunna ifrågasättas, nämligen det att aktierna skall utbjudas till de anställda på samma villkor som gäller för allmänheten. Till denna uppfattning har såväl moderaterna som centern anslutit sig.

Reglerna om högsta andel resp. köpesumma är enligt folkpartiets mening av det slaget att de diskriminerar de anställda gentemot utomstående som förvärvar aktier.

Regeln att endast 20 % av aktierna får förvärfvas av aktieägarna och de anställda tillsammans är märklig i en lagstiftning som skall reglera de anställdas förmånsbeskattning. Den del av aktierna som de anställda kan förvärva utan att beskattas för förmån görs därmed beroende av hur mycket aktier som ägarna vill förvärva. Detta måste betecknas som anmärkningsvärt. Oavsett vilken gräns av detta slag som sätts kan ju, åtminstone teoretiskt, det inträffa att vissa anställda får köpa aktier medan andra blir utan – eller att en ransonering måste tillgripas.

För oss i folkpartiet, som på olika sätt vill underlätta för de anställda att köpa aktier, är detta en helt oacceptabel lösning. Vi ser ingen som helst anledning att införa diskriminerande skatteregler mot anställda som tror på det företag där de jobbar och därför vill köpa aktier i detta. Tvärtom!

Och jag vill gärna ställa frågan till skatteutskottets talesman Rune Carlstein:

Vad finns det egentligen för rim och reson i att anställda, som tror på sitt företag, missgynnas i förhållande till professionella aktieköpare?

I linje med vad jag hittills sagt behövs inte heller någon övre gräns för enskilda anställdas förvärv. Vad finns det för resten för skäl att ha regler som säger att förvärv om 30 000 kr. är O. K., när den som köper aktier för 31 000 kr. skall förmånsbeskattas? Observera att man inte bara förmånsbeskattas för värdetillväxten på de 1 000 kronorna utan också för värdetillväxten på hela summan, dvs. på 31 000 kr. Här har vi således ytterligare en diskriminerande regel.

Denna gräns kan endast ha föranletts av begränsningen till 20 % av det totala förvärvet – dvs. den ena tokigheten föder den andra.

Herr talman! Speciellt anmärkningsvärd är den inställning som LO intagit. LO vill sätta maximigränsen för förvärv lägre än 30 000 kr. Är man på LO möjligen ängslig för att de anställda skall konkurrera med löntagarfonderna?

Slutligen: Vad gäller förvärv av aktier på Stockholms fondbörs eller aktier som säljs genom avtal med svensk fondkommissionär räcker det med, eller behövs inte ens – hur man nu föredrar att uttrycka saken – det första villkoret.

Aktier som säljs på detta sätt hanteras ju rent marknadsmässigt och åsätts ett rent marknadspris, varför det enligt folkpartiets mening aldrig kan bli fråga om någon förmån. I anslutning härtill vill jag även ha sagt att de

”förmåner” som riksskatteverket i framtiden jagar knappast torde komma att uppstå annat än som rena undantag.

Det gäller förstås under förutsättning att finansministern och regeringen står fast vid de deklarationer som avgetts i samband med att jag diskuterat den här saken med finansministern här i kammaren – nämligen att man ämnar stå fast vid målsättningen att upprätthålla en fungerande aktiemarknad och att man således inte ”klampar in” med åtgärder som raserar denna.

Herr talman! Till sist vill jag ställa ytterligare en fråga till Rune Carlstein: Hur kommer det sig att ni socialdemokrater, som påstår att ni är ett löntagarparti och som dessutom nu hävdar att ni ställer upp för marknadsökonomi, på detta sätt diskriminerar de anställdas aktieköp?

Folkpartiet har alltid ansett att enskilt delägarskap i företag är vida bättre än kollektiva löntagarfonder. Anställda bör stimuleras att köpa aktier i det egna företaget. De skall alltså inte missgynnas på det sätt som regeringen och skatteutskottets socialdemokratiska majoritet föreslår. Klara regler och generella stimulanser behövs således när det gäller att ge de anställda möjligheter till andel i vinstsystem.

Jag yrkar, herr talman, bifall till den reservation som är fogad till betänkandet.

Anf. 83 RUNE CARLSTEIN (s):

Herr talman! I proposition 1984/85:80 har finansministern tagit upp frågan om beskattning vid anställdas köp av aktier i det bolag som de är anställda i.

Under de senaste åren har rätt många företag introducerats på Stockholms fondbörs, särskilt på den s. k. OTC-marknaden. Det har inte varit ovanligt att anställda fått förtur när det gäller att förvärva en viss andel av de utbudna aktierna. När det sedan visat sig att de först noterade kurserna väsentligt överstiger de priser som gällt vid utförsäljningen, har frågan om beskattningskonsekvenserna uppkommit. Från fiskalt håll har det hävdats att förvärven måste bli föremål för förmånsbeskattning. Finansministern föreslår nu bestämmelser som undantar de anställdas förvärv av aktier från beskattning, förutsatt att vissa villkor uppfylls. Det är inte fråga om någon beskattning ~ som man tydligen gjort gällande ~ utan vad finansministern gör är att han undantar de anställdas förvärv, om vissa villkor uppfylls.

Det föreslås också att dessa nya regler skall bli tillämpliga redan vid 1984 års taxering. Nu är det främst två villkor som skall vara uppfyllda för att det skall föreligga skattefrihet. Det första gäller omfattningen av det antal aktier som har förbehållits de anställda och de tidigare aktieägarna. Förslaget innebär att denna andel skall begränsas till 20 % av de försålda aktierna. Det andra villkoret gäller beloppsgränserna för förvärvet. I propositionen föreslås att denna sätts till 30 000 kr. för var och en av de anställda. Vidare gäller att förvärvet skall ha skett på samma villkor som gällt för allmänheten.

Utskottsmajoriteten har, liksom flertalet remissinstanser, godtagit förslagen i propositionen. Kjell Johansson undrar nu hur socialdemokraterna kan lägga fram ett förslag som går emot de anställdas och löntagarnas önskemål i detta sammanhang. Det förhåller sig inte på detta sätt, Kjell Johansson. Om

Tisdagen den
11 december 1984

*Anställdas förvärv
av aktier i vissa fall,
m. m.*

man ser på remissinstansernas svar framgår det att både LO och TCO anser att det finns anledning att reglera detta, och de har alltså sagt ja till det förslag som har framlagts.

Från utskottsmajoriteten menar vi att det är nödvändigt att vi får bestämda regler som klargör under vilka förutsättningar de anställda kan förvärva aktier i det egna företaget utan att träffas av förmånsbeskattning.

Nu har de borgerliga utskottsledamöterna fogat en reservation till utskottsbetänkandet där de yrkar avslag på propositionens förslag. De anser inte att förvärven bör förmånsbeskattas. De anser inte heller att det är erforderligt med några som helst begränsningsregler.

Som jag tidigare har anfört är utskottsmajoriteten av den bestämda uppfattningen att det är nödvändigt med vissa begränsningsregler. Om man lämnar fältet fritt finns det uppenbara risker för en utveckling som ger möjligheter att bevilja förmåner till dem som har aktiebolag som arbetsgivare. Men med de regler som nu föreslås uppstår det inte någon beskattning om förmånen begränsas inom vissa ramar.

Jag tror att det är klokt att vi håller oss inom dessa gränser. Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen.

Anf. 84 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Alla remissinstanser har naturligtvis inte godtagit förslaget. Exempelvis länsstyrelsen i Gävleborgs län har tungt vägande synpunkter på förslaget till begränsning – att blott 20 % av en emission får gå till de anställda plus tidigare aktieägare.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län anför:

”Följande situation kan tänkas uppstå. Ett aktiebolag som driver teknisk konsultverksamhet med ett stort antal anställda som också är aktieägare önskar öka sitt aktiekapital. Något önskemål att vidga ägarkretsen till andra än anställda finns inte. Även i detta fall bör finnas möjlighet till aktieförvärv från de anställdas sida utan att förmånsbeskattning i inkomstslaget tjänst blir aktuell.”

Eftersom Kjell Johansson ställde många frågor till Rune Carlstein nöjer jag mig med att ställa denna enda fråga: Anser Rune Carlstein att det är tillfredsställande att man får en regel som begränsar de anställdas möjlighet att delta i en nyemission, dvs. att bara 20 % av det totala antalet utgivna aktier får gå till de anställda?

Anf. 85 INGEMAR HALLENIUS (c) replik:

Herr talman! Utskottets ordförande Rune Carlstein sade att det är nödvändigt med bestämda regler. Det anser vi också i centern, men vi vill att reglerna skall vara lika för alla som köper aktier, oavsett om de är anställda i företaget eller inte. De regler som utskottsmajoriteten föreslår innebär en diskriminering av de anställda vid aktieförvärv. Jag ställde en fråga om detta tidigare, och jag hoppas att Rune Carlstein har tillfälle att besvara den senare.

Vi har i centerpartiet tidigare pekat på just dessa skäl för att de anställda

inte skall beskattas hårdare än övriga som köper aktier. Det är väl en fördel om de anställda har ett ökat ägande i de företag där de jobbar. Om det har skett en värdestegring när aktierna säljs beskattas realisationsvinsten. Men det är en princip i vår skattelagstiftning att orealiserade värdestegringar inte skall beskattas. Den lagstiftning som ni nu föreslår kommer att innebära att de orealiserade värdestegringarna beskattas, och det är det som vi anser är felaktigt.

Anf. 86 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Innehållet i denna proposition blev något oklart i Rune Carlsteins taping. I propositionen fastställs att det skall införas en förmånsbeskattning om reglerna inte är uppfyllda. På annat sätt kan propositionen inte tolkas. Det står visserligen att det inte alltid skall förekomma en förmånsbeskattning. Hittills har skattedomstolarna sagt att dessa aktieköp inte har varit skattepliktiga.

Jag förstår inte hur Rune Carlstein kunde tolka något av inläggen så att talaren ansåg att förmånsbeskattning skall ske om reglerna uppfylls. Jag har sagt att det skall ske endast i ett avseende, nämligen om aktiepostens värde överstiger 30 000 kr. Reglerna fungerar då inte så att 30 000 kr. är ett grundbelopp som är fritt från förmånsbeskattning, utan hela summan beskattas. Detta är fullständigt orimligt.

På frågan om hur man kan göra så här mot löntagarna svarar Rune Carlstein att LO och TCO har fått yttra sig över förslaget och har sagt ja. Att LO säger ja är inte så märkvärdigt – vi förstår alla varför LO gör det. Men har ni frågat TCO-are mot fonder? Eller har ni frågat den mycket stora del av LO-gruppen som enligt SIFO-undersökningar inte vill ha löntagarfonder, om de skulle vilja ha ett individuellt ägande i företagen? Har ni frågat alla de anställda som i sina företag redan har ett individuellt vinstandelssystem, om inte de också skulle vilja ha detta? Om ni gjorde det tror jag att ni skulle få en annorlunda bild än ni får när ni frågar LO och TCO.

Anf. 87 RUNE CARLSTEIN (s) replik:

Herr talman! Nej, Kjell Johansson, vi har inte frågat medlemmarna i TCO individuellt vad de anser om förslaget. Däremot har TCO, Industriförbundet och LO haft på remiss, yttrat sig över och tillstyrkt det förslag som nu ligger här. De tycker att det finns anledning att reglera på detta område, så att det inte föreligger några oklarheter utan att de som köper aktier i det företag där de är anställda vet vilka skattekonsekvenser detta kan föra med sig.

Det sägs här att förslaget innebär en diskriminering av de anställda i företagen. Men det förhåller sig inte alls på det sätt som ni vill ge sken av. I allmänhet har de anställda förtur före allmänheten. Vid de här emissionerna finns det faktiskt i de flesta fall inga aktier att köpa för allmänheten. De är liksom bokade av vissa bankkunder och andra som står nära företagskretsen – de är så att säga tingade på förhand. Det som finns är en förmån för de anställda, därför att ett visst antal av aktierna är förbehållna de anställda. De har alltså förtursrätt till dem, och det har inte allmänheten. De får i mån av

tillgång sätta upp sig på kölista och se om de kan komma över några av aktierna. Det är den stora skillnaden.

Vi talar om gränser på 20 %. Jag tycker inte att det får gå till på det sättet att utomstående personer endast får en formell eller en mycket begränsad rätt att förvärva de aktuella aktierna, dvs. att det helt övervägande antalet aktier skall tilldelas de anställda. Går man till väga på det sättet får man inget marknadsvärde på aktierna.

På samma sätt är det med 30 000-kronorsregeln. Granskar man hur aktierna har förvärvats finner man att det förekommer fall där enstaka personer i företagets ledning har tilldelats mycket stora aktieposter. Det är för att begränsa den möjligheten som man säger att gränsen skall dras vid 30 000 kr. Jag tror att de anställda har allt intresse av att få en sådan begränsningsregel.

Anf. 88 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Nu säger Rune Carlstein att det vid en emission ofta är banker och fondkommissionärer som tar hand om en stor del av aktierna i emissionen och att de är tingade på förhand av kunder till bankerna och fondkommissionärerna. De anställda får stå i kö för att få det som blir över. I så fall skall man inte ha en regel som säger att bara 20 % av aktierna får förvärfas på dessa förmånliga villkor av de anställda och tidigare aktieägare.

Nej, Rune Carlstein, det finns ett mycket tungt vägande remissinslag från kammarrätten i Göteborg som jag tycker att det finns anledning att citera. Där säger man så här:

”Under senare år har det inte varit ovanligt att nyemissioner i syfte bl. a. att nå börsintroduktion riktats helt eller delvis till anställda i bolaget och att den kurs, som noterats efter börsintroduktionen, har betydligt överstigit teckningskursen. Mot den bakgrunden synes det från fiskalt håll ha gjorts gällande att kursskillnaden borde hos den anställde tas upp till beskattning som inkomst av tjänst. Kammarrätten vill bestämt avråda från ett sådant synsätt.

Det förhållandet att en aktie vid ett senare tillfälle noteras till en högre kurs än den till vilken den anställde förvärvade den bör under inga omständigheter i sig medföra att den anställde anses ha åtnjutit en löneförmån. Till grund för en sådan bedömning bör endast få läggas en jämförelse mellan värdet vid teckningstillfället och teckningskursen. Annars uppstår orimliga konsekvenser. Haussetendenser och andra kurspåverkande faktorer, som uppenbarar sig efter teckningstillfället och som ofta är svåra att analysera och bestämma till sin verkningsgrad, bör inte få betydelse när det gäller att fastställa den anställdes löneförmåner.”

Detta tycker jag gör att man inte bör ha några andra avgränsningar än att de anställda inte skall få teckna till lägre kurs än allmänheten får göra.

Anf. 89 INGEMAR HALLENIUS (c) replik:

Herr talman! Jag noterar att utskottets ordförande helt har gått förbi frågan om skatteadministrationen. Det är också viktigt att den förenklas så

att vi inte i onödan får många mål i våra länsrätter och så att inte taxeringsarbetet försvåras. Vårt förslag innebär en betydande förenkling i det avscendet.

Rune Carlstein berörde vidare att det inte är alla som vill teckna aktier vid en emission som kan få det. Det är ganska naturligt, om det är större efterfrågan på aktierna än tillgång, att det blir en viss fördelning – antingen genom lottning eller på annat sätt. Men jag tycker inte att det är oskäligt att de anställda, som jobbar i ett företag, får viss förtur. Det bör vara riktigt att de får del av ägandet. Jag anser inte att det är något skäl – att de anställdas förvärv av aktier skall förhindras.

Anf. 90 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Rune Carlstein sade i sitt första inlägg att vi inte ville ha några villkor alls. Det har Rune Carlstein missuppfattat. Vi vill ha ett, det enda som är rimligt och det enda som behövs – nämligen att de anställda skall få förvärva aktierna på samma villkor som gäller för utomstående.

Jag tolkade Rune Carlstein så när han sade, att de anställda då skulle köpa upp alla aktier och andra inte skulle få några. Anledningen till 20-procentsspärren är faktiskt att endast ungefär 5–15 % av aktierna har sålts till de anställda resp. ägarna.

Det är således inte på det sättet att de anställda har några förmåner. Nej, förmånerna har goda bankkunder, som inte är anställda – det får de inte vara! De kan förvärva stora poster och tillgodogöra sig eventuella kursvinster, men det kan alltså inte de anställda göra.

Sedan vill jag betona ytterligare en sak: Vid en emission är faktiskt inte företagets syfte att ge bort företaget. Man sätter naturligtvis en kurs som man bedömer såsom rimlig. Syftet med emissionen är givetvis att få in så mycket pengar som möjligt så billigt som möjligt för att tillföra företaget detta som riskkapital. Redan däri finns en spär.

Det som har funnits under en tid och som, vilket jag påpekade i mitt huvudanförande, sannolikt kommer att försvinna, är de mycket kraftiga kursuppgångarna. Vi har sannerligen inte noterat några stora kursuppgångar på aktiemarknaden under senare tid! Finansministern skröt tidigare över att det var förtroendet för regeringen som gjorde att kurserna gick upp. Det verkar som om det förtroendet skulle ha börjat urholkas och falla ganska rejält i dessa dagar!

Anf. 91 RUNE CARLSTEIN (s) replik:

Herr talman! Jag blev missförstådd av Knut Wachtmeister. Jag sade inte att de anställda ställer sig i kö hos börsmäklare, banker och liknande. Jag sade att de anställda slipper stå i den kön därför att man har undantagit ett visst antal aktier, som är förbehållna de anställda – medan däremot allmänheten får ställa sig i kö och på väntelista. Där är alltså skillnaden mellan den som har förtur och den som inte har det. Jag blev alltså missförstådd av Knut Wachtmeister i det stycket.

När det sedan gäller skatteadministration säger Ingemar Hallenius att man

Tisdagen den
11 december 1984

*Anställdas förvärv
av aktier i vissa fall,
m. m.*

vill ha förenkling. Det är precis det som propositionen syftar till. För alla som håller sig inom gränserna 30 000 kr. och 20 % av antalet försålda aktier och dessutom har betalat samma kurs för aktien som marknaden har betalat så blir det inga skattekonsekvenser utan taxeringsmyndigheterna kan lämna dessa transaktioner därhän.

Är det så som Kjell Johansson säger – och jag betvivlar inte det – att de anställdas förvärv i de fall som har varit aktuella 1983/84 har begränsat sig till 5–10 % av verkställda emissioner, så har man inte ens utnyttjat 20-procentsregeln. Den täcker således mycket väl de behov som finns i detta hänseende. Då är det 30 000-kronorsregeln som man möjligen kan hänga upp sig på. Jag tror dock att de flesta anställda tycker att man satsar en mycket stor summa när man förvärvar aktier för 30 000 kr.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen.

Andre vice talmannen anmälde att Knut Wachtmeister anhöllit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 92 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Först vill jag uttrycka min tillfredsställelse över att vi i dag har den här propositionen på riksdagens bord. Trots att finansministern inte är närvarande i kammaren vill jag ge honom en eloge för hans snabba handläggning av det här ärendet. Det var så sent som den 22 maj i år som bl. a. jag här i riksdagen krävde åtgärder som skulle undanröja en oskäligen beskattning av anställda som förvärvar aktier i det egna företaget i samband med börsintroduktion, på samma villkor som sådana icke-anställda som också har förmånen av förtur vid introduktionstillfället.

Bakgrunden till mitt krav var ju bl. a. att de anställda vid Ljusne Kätting i Gävleborgs län, vilka hade förvärvat aktier i det egna företaget i samband med att bolaget introducerades på OTC-listan, riskerade att helt plötsligt åka på en rejäl skattesmäll i form av förmånsbeskattning. Nu undanröjs ju genom det framlagda förslaget den risken i de allra flesta fall, och det tycker jag är bra.

Samtidigt måste jag erkänna att jag fortfarande har litet svårt att förstå varför man skall införa begränsningar som innebär att anställda tillsammans med aktieägare i bolaget inte får förvärva mer än 20 % av de utbudna aktierna eller att anställda inte får förvärva aktier för mer än 30 000 kr., om de skall slippa ifrån förmånsbeskattning. Det är ju ändå inte bara anställda som har förtur, utan sådan gäller ju också för många andra grupper.

Skatt på det s. k. förmånsvärdet innebär ju ändå, trots de begränsningar som nu föreslås, att de anställda som får företräde vid aktieteckning behandlas på ett annat sätt än andra som har fått samma förmån. Det är detta jag vänder mig emot. Förmånsvärdet blir ju, om det står sig, beskattat när aktierna avyttras. Grundprincipen om att vinster inte skall beskattas förrän de verkligen föreligger och har realiserats tycker jag skall gälla. Annars riskerar man att bli beskattad för en helt fiktiv inkomst.

Det är mot den här bakgrunden som jag i min motion har krävt att anställdas aktieförvärv generellt undantas från förmånsbeskattning och beskattas enligt gällande regler när aktierna realiseraras. Denna uppfattning delas också av en enig länsstyrelse i Gävleborg.

Herr talman! Nu skall jag villigt erkänna att jag inte visste om att en översyn av förmånsbeskattningen f. n. pågår inom förmånsbeskattningskommittén. Det kan naturligtvis finnas anledning att avvakta och se vilka konsekvenser ett generellt undantag från förmånsbeskattning vid aktieförvärv får när det gäller förmånsbeskattning över huvud taget. Det kan ju på andra områden få konsekvenser som inte jag har tänkt på. Därför är jag för min del beredd att avvakta ett sådant besked. Jag utgår alltså från att kommittén verkligen kommer att studera dessa frågor.

Det viktiga för dagen är att med det framlagda förslaget kommer de allra flesta att slippa drabbas av förmånsbeskattning. Ljusne Kättings anställda, som ligger mig varmt om hjärtat, kan med kanske något undantag känna sig nöjda. Jag betraktar därför förslaget som ett stort steg framåt. Skulle det sedan visa sig att ett generellt undantag i det här avseendet inte får några konsekvenser på andra områden, finns det för min del kanske anledning att återkomma.

Anf. 93 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Olle Östrand säger att han tycker att detta förslag är bra, men egentligen tycker han att det är dåligt. Han är nämligen den av motionärerna som gått längst. Han säger att det inte behövs någon regel alls. Han vill alltså inte ens ha regeln att de anställda skall få förvärva sina aktier på samma villkor som allmänheten. Jag tycker att det skall tas in i riksdagens protokoll.

Anf. 94 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Det är klart att jag har en uppfattning. I debatten i denna fråga den 22 maj sade jag att jag inte är någon expert på detta område. Men jag sade samtidigt att jag besitter ett kanske stort mått av sunt förnuft. Mitt sunda förnuft säger mig nu att det kan finnas anledning att avvakta och se vad förmånsskatteskommittén kommer fram till. Det är ju en gammal god regel i denna kammare att vi avvaktar pågående utredningar, och det tycker jag är riktigt också i detta fall.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 och 3 (anställdas förvärv av aktier i vissa fall samt individuella vinstandelssystem)

Utskottets hemställan bifölls med 166 röster mot 140 för reservationen av Knut Wachtmeister m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

*Anställdas förvärv
av aktier i vissa fall,
m. m.*

Nr 48

Tisdagen den
11 december 1984

*Meddelande om
frågor*

10 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

11 § Anf. 95 ANDRE VICE TALMANNEN:

På morgondagens föredragningslista upptas finansutskottets betänkande 6 främst bland två gånger bordlagda ärenden.

12 § Anmäldes och bordlades

Förslag

1984/85:12 Riksdagens revisorers förslag med anledning av granskningen av vissa kostnader för förvaring av anhållna, häktade och andra omhändertagna

13 § Anmäldes och bordlades

Skatteutskottets betänkande

1984/85:19 Ändringar i energibeskattningen (prop. 1984/85:64)

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1984/85:11 Avgiftsuttag till försäkringen för tilläggs pension och arbetskadeförsäkringen (prop. 1984/85:87)

Kulturutskottets betänkande

1984/85:8 Regelsanering på det kyrkliga området (prop. 1984/85:63)

Näringsutskottets betänkanden

1984/85:2 Utrikeshandelspolitiska frågor

1984/85:9 Styrelseordförande i affärsbank (prop. 1984/85:35)

1984/85:12 Tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1984/85 (prop. 1984/85:25 delvis)

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1984/85:4 Anställningsskydd m. m. (prop. 1984/85:62)

14 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 10 december

1984/85:295 av *Wiggo Komstedt* (m) till kommunikationsministern om beställning i Norge av en ny tågfärja:

Den 21 november ställde jag en fråga till industriministern angående varvskrisen i Uddevalla och den uteblivna ordern av en tågfärja. Denna order placerades som bekant i Norge av SJ.

Då statsrådet Thage Peterson undvek att svara på frågan med motivering att det var kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, vill jag till kommunikationsministern ställa följande fråga:

Kan kommunikationsministern redogöra för de överväganden som förekommit innan ordern placerades i Norge?

1984/85:296 av *Gunnar Hökmark* (m) till justitieministern om grundlagsstadgat integritetsskydd för enskilda:

I regeringskansliet pågår just nu arbetet med tilläggsdirektiv till den kommitté som ursprungligen tillsattes för att utreda en begränsning av personnummeranvändningen. Kommittén skall nu också utreda frågan om hur offentlighetsprincipen fungerar när myndigheterna använder ADB samt undersöka om reglerna är tillräckligt anpassade till hanteringen av ADB-upptagningar och vilka ändringar som kan vara befogade.

Samtidigt förs det fram krav från ett flertal myndigheter när det gäller att utnyttja olika typer av register för ytterligare kontroll. Mot den bakgrunden är det befogat att diskutera om inte den enskildes integritet skall kunna ges ett starkare skydd genom att delar av datalagen skrivs in i de grundläggande fri- och rättigheterna i regeringsformen. På detta sätt skulle den enskildes integritet ges ett grundlagsskydd.

Med anledning av detta vill jag fråga justitieministern om man avser att ge data- och offentlighetskommittén sådana tilläggsdirektiv att frågan om att grundlagsskydda den enskildes integritet kan utredas.

den 11 december

1984/85:297 av *Ulla Tillander* (c) till utrikesministern om rätten att närvara vid intervjuer med utrikesministern:

Enligt referat i pressen har en journalist på Aktuellts invandrarredaktion förvägrats att göra en intervju med utrikesministern efter dennes resa till Jugoslavien. Det är känt att man från jugoslaviskt håll försökte förhindra att den journalist det här är fråga om blev anställd vid Aktuellts invandrarredaktion, dess bättre utan resultat. Farhågor har uttalats om att utrikesministerns vägran att ställa upp för en intervju som var överenskommen berodde på en eftergift gentemot påtryckningar som kategoriskt bör avvisas.

Med hänvisning till ovanstående vill jag till utrikesministern ställa följande fråga:

Har statsrådets vägran att ta emot journalisten från Aktuellts invandrarredaktion berott på att den svenska regeringen har tagit otillbörlig hänsyn till de önskemål som tidigare uttryckts från det lands sida som utrikesministern nyss besökt?

Tisdagen den
11 december 1984

*Meddelande om
frågor*

1984/85:298 av *Rune Evensson* (s) till statsrådet Bengt Göransson om arbetsförhållandena för TV-personal som tillhör politiskt parti:

En nyhetsreporter vid Sveriges Television har förvägrats göra reportage inom ämnesområdena politik, ekonomi, arbetsmarknad. Orsaken till detta uppges vara att den aktuella TV-reportern är medlem i ett politiskt parti och arbetar aktivt med politiska frågor i sin lokala kommunalförening.

Mot bakgrund av detta vill jag ställa följande fråga till kulturministern:

Avser kulturministern att vidta några åtgärder för att hindra att en nyhetsreporter i TV i fortsättningen förvägras utföra vissa uppdrag på grund av medlemskap i ett politiskt parti?

1984/85:299 av *Alf Wennerfors* (m) till statsrådet Gertrud Sigurdsen om bättre service hos Systembolaget:

Vill statsrådet medverka till att Systembolaget ytterligare förbättrar sin service vad gäller exempelvis avsmakning av viner, självbetjäning och trevliga presentförpackningar?

1984/85:300 av *Hugo Bergdahl* (fp) till justitieministern om prövningen av Folke Pudas trafiktillstånd:

Europadomstolen har beslutat att ta upp fallet med Folke Pudas trafiktillstånd till prövning. Innan denna prövning kommer till stånd finns det möjligheter för de svenska myndigheterna att försöka komma fram till en uppgörelse med Pudas samt göra en översyn av de bestämmelser som ledde till affären. Sverige har två gånger blivit fälld inför Europadomstolen för brott mot de mänskliga rättigheterna. Det finns skäl för regeringen att undvika att det blir en tredje gång. Jag vill därför fråga justitieministern:

Avser regeringen att vidta några åtgärder för att nå en uppgörelse med Folke Pudas innan hans ärende behandlas i Europadomstolen?

15 § Kammaren åtskildes kl. 17.39.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert

Tisdagen den 11 december

Talmannen 4

Andre vice talmannen 108

Tredje vice talmannen 74

Biörck, Gunnar, i Värmdö (m) 94

Brunander, Lennart (c) 95, 96

Carlshamre, Nils (m) 70

Carlstein, Rune (s) 101, 103, 105

Claeson, Tore (vpk) 38, 49, 51, 63, 67

Dahlberg, Rolf (m) 30, 48, 52, 62, 68

Ekman, Kerstin (fp) 34, 48, 52, 63

Fleetwood, Elisabeth (m) 92, 93

Franzén, Tommy (vpk) 14, 18

Gustafsson, Hans, bostadsminister 54, 64

Gustavsson, Stina (c) 76

Göransson, Bengt, statsråd 88, 91

Hallenius, Ingemar (c) 98, 102, 104

Hansson, Ing-Marie (s) 80, 84, 86, 88

Hedfors, Lars (s) 19, 23, 26

Hjelmström, Eva (vpk) 79, 84, 85

Hjertén, Lars (m) 74, 83, 85

Ingvardsson, Margó (vpk) 68, 71

Jacobsson, Egon (s) 96, 97

Johansson, Kjell (fp) 11, 23, 25, 64, 99, 103, 105, 107

Josefson, Stig (c) 9, 22, 25

Larsson, Lars-Åke (s) 70

Lindkvist, Oskar (s) 43, 50, 53

Mattsson, Kjell (c) 27, 47, 50, 60, 66

Nygren, Arne (s) 86, 88

Sundberg, Ingrid (m) 90, 91

Svensson, Olle (s) 93

Troedsson, Ingegerd, förste vice talman (m) 4, 18, 21, 24, 61, 65

Wachtmeister, Knut (m) 97, 102, 104

Wikström, Jan-Erik (fp) 78, 83, 85

Virgin, Jan-Eric (m) 71

Östrand, Olle (s) 106, 107

